

*LVDOVICUS CANETVS Grassenus legū professor Tholosanus, in. L.
Centurio. Ff. de uulg. & pupil. substit.
Ad Ioannem Meinerium priorem, apud Aquenses Prasidem.
Tholosa, 1545.*

[Page de titre]

Egregio viro, Ioanni Marnerio, primo apud aquenses praesidi,
baroni alpediensi: Ludouicus Canetus grassenus iurisconsulus
Tholosanus, S.P.D.

Index materiarum, quae in hoc libello continentur, per ordinem
Alphabetti

Ludouici Caneti Grasseni, legum professoris Tholosani, in. L.
Centurio. Ff. de uulg. & pupil. Proaemium. 1

Ludouici Caneti Grasseni, legum professoris Tholosani, in. L.
Centurio. Ff. de vulgar & pupill. 3

s.r Talvij p. XVI-23
LUDOVICVS
CANETVS
Graffsenus legū profes.

*for Tholofanus, in. L. Centurio. ff.
de uulg. & pupil. substit.*

*Ad Ioannem Meinerium priorem,
apud Aquenses Praesidem.*

s.r Talvij *Borroncle*

*Impressum Tholose, per Guidonem
Boudeville.*

M. D. XLV.

Cum Priuilegio.

¶ Pag. 2. nu. 8. ubi legitur ubique, lege ubicunque. Et ubi legitur in detentione, lege detentione. Vbi legit interdictos, lege interdilectos. Pag. 1. nu. 17. ubi legitur filiofamilia, lege nlio familiæ. Pag. 2. num. 28. ubi legitur solutionum, lege solutionem. Pag. 2. nu. 38. ubi legitur annis, lege annis. Pag. 1. nu. 39. ubi legitur libertatos, legi libertates. Pag. 1. nu. 66. ubi legitur quanta, lege quantæ. Pag. 10. nu. 69. ubi legitur rescribitur, lege rescinditur. Pag. 2. nu. 72. ubi legitur dirigatur, lege dirigantur. Pag. 1. nu. 81. ubi legit pes, lege per. Pag. 2. nu. 88. ubi legitur nullam, lege nullum. Pag. 1. nu. 89 adde cōprobationem materiæ ex corleto in lectura Panoramtani apud reperitorium, in uerbo substitutio compendiola. Pag. 2. nu. 7. ubi legitur non efficitur obliquum, lege affirmative efficitur obliquum. Pag. 2. nu. 20. ubi legitur generale, lege generaliter. Pag. 8. ubi legitur. §. si filij, lege si filio. Pag. ead. ubi legitur. Iij. §. quedam. lege. 2.

Egregio viro, Ioanni

Mainerio, primo apud Aquenses Præfidi, Baronii Alpediensi: Ludouicus Canetus Grassenus Jurisconsultus Tholosanus, S. P. D.

*V*I ciuilem disciplinam, multis nomi-
nibus amplissime, & cōsultissime Præ-
ses, aut in gymnasii proficentur, aut fo-
rensi iudicio in usum conuertunt: id per-
spicue censem plurimū referre, quanā ratione rem tan-
tam, tot controuersias implicatam auditoribus disso-
uere: clientulis uero ius suum, ne alioqui iniuria offician-
tur, tribuendum comprobare possint. Nam in ciuitate
nihil tam diligenter quam ius ciuile retinendum, quod ut
constare possit, legitimæ scientiæ professores anxie la-
borant, ut & per seipso, possit cotidie in melius pro-
ducit: strenue dant operam iurisperiti, qui defendendis
causis student, ut exploratū cuius est esse possit, qd suum,
quid alienum sit: ut etiam quid æquabile, inter omnes, at-
que unius, aut omnium possit esse. Quare buius ciuilis
scientiæ tam partem, quæ ad iudiciariam negotiorumq;

civiliū summam expectat, singulari eruditione suspi-
ciendus, eloquentia clarus, religione uenerādus, ac de-
nique grauiſſima censura admirandus apud Aquenses
tuos magnis uigilijs exerceſ. Ad hoc autem tam egre-
gium munus, tui illa ingenij præclarauis, uirtutum tua-
rum ornamenta, tuæ doctrinæ fama, beneuola doctorum
omnium prædicatio te euexit. Videlicet enim maximus ac
inuictus rex Gallorum Franciscus, cum Senatoriæ di-
gnitatis munere fungereris, te tanta prudentia, tanto in-
genio, tanta eloquentia, tanta grauitate, tanta res omnes,
omnia negotia publica, & priuata, cōmendatione præ-
stare, ut te bonum & grauem præsidem, ad regendam
hanc nostram prouinciam delegerit. Nunc autem qua
prouinciæ gloria non circunfluis, cū & tribunali Præ-
sis, & regius præfectus prouinciæ habearis? Nūc p-
fecto admirationi, est cum eloquio, iuncta tua pruden-
tia, cum grauitate sociata comitas, cum imperio mentes
omnium alliciens humanitas: at ne in tuarum laudum cam-
pum latius euager, breui id ā me dictum modo uelim, mo-
rum integritatem, singulare uirtutum exemplar in causa
fuisse, ut utrique regio muneri præfectus sis. opus enim
fuit, cum ē tot milibus deligi, qui nimis rigidam, ac scrupu-

piulosam legū subtilitatem, qua pniciose sub autoritate
scuntiae iuris erratur, emoliret, qui caucelarū scopulos
aduerteret, qui exceptionū comperendinationes resem-
derit. Te hoc maximo munere fungi uoluit rex Gallo-
rum, ut te exemplo maiorim reliqui imitarentur, ut ad
tuam censuram omnes alij magistratus, non secus atque ē
speculo, si se componerent, ue per te summa legum auto-
ritas esset, ut bonos præmio officeres, malos aut grauiſ-
simē punires. Quod sane uictoriae genus felicueritib
contigit: etenim pte probi uiri tuto p prouinciam ambu-
lant, sceleratissimis grassatoribus pcul expulsis: Te-
nuiores exactionibus nō spoliantur, nec à potentioribus
uexāur: laboriosè curas, ne quispiam lœdatur. solicite
das operā, ut bonistē uiuatur, ius suum cuiq; tribuatur:
telaboribus conficit, quod cui omnes in hac tua prouincia
meliores fiant. Quare tibi patriam, tibi penates, tibi fa-
ludem, ac uitā denique oēs acceptā ferre tibique ppeiuī
hoc imperiū præcari debent. Ego sane partem alteram
huis ciuilis doctrinæ, Tolosæ diu sum professus. Ac
cum decreuissim in tuo illo celeberrimo tribunale, cum
alijs patronis causas defendere, esseq; necessarium me
teipsum, tam egregiū, tamq; expectacum uirū salutare,

officij mei sum arbitratus hoc opusculū explicatæ . L.
Centurio, uice literarū ad tuā illā amplitudinem dare:
quod ne facerē, multa me admonebāt, scribentū multi-
tudo: ingentoli mei tenuitas, ut q̄ in discutiēdīs ad unguē
opinionibus, aut p̄uestigandis causis eꝝ rationibus ces-
sasse fortasse uidebor: postremō quōd non ea loquendi
puritate, qua tu præditus, non ea elegantia, qua tu inter-
dicendū uteris, nō eo ornatu, quo tibi soles, usus fuerim.

Verūm hæc nihil moratus sum: multi qđem scripserūt,
sed nullus antehac. l. hæc, eo ordine, quo sum usus, enar-
rare fuit aggressus. Dolet pfectō bunc libellū sub tuo
noīe non exiſſe elegantiore, eꝝ puriore, at meritō mibi
condonabitur, ut q̄ sequutus nostrorū interprætū (quos
tu probe calles) cōmentaria, non potuerim illā emenda-
tam loquēdiationem, ubique seruare, res enim ipsa or-
nari negauit, contenta doceri. Quāobrem humanissime
Præses te obsecro, ut bunc uulgarē libellū (quē sub tuo
illustriſſimo noīe exire uoluimus) tuæ autoritatis ppu-
gnaculo defendas, quod si feceris, ut te facturum puto,
gratior multō ad reliquorū manus pueniet, atq; inuidiæ
notam facile uitabit. **V**aleat, eꝝ uincat tua autoritas.
Tolosæ Idibus Iunij Anno à Christo nato. 1545.

Index materiarum,

*quæ in hoc Libello continentur,
per ordinem Alphabeti.*

A

- A** Ut bona damnatorum ex cōsuetudine regni in usu non est. nu. 1 9
Alimenta relicta à patre filiæ, arbitrio boni uiri quomodo debeantur. nu. 5 3
Arbitrorum laudum iniquè latum, per arbitrium boni uiri revocatur. 5 4
Ablatiui absolutè prolati ab eo, qui habet potestatem grauandi, inducūt ius fideicommissi, nu. 8 3
Argumentum à contrario sensu validum est. 8 4
An filius naturalis excludat substitutum. eod.
Autoritas glossatum magni momenti est. 8 8
Ablatiui absoluti pacijs modis assumuntur. 9 5

B

- B** Ellum dei & hominū simili privilegio gaudent. 1 6

C

- C** Compendiosæ substitutionis diffinitio. nu. 1 3

Compendiosa stare non potest, quæ non habeat tractum futuri temporis 1 5

Compendiosa pacta à pagano uel à milite, an sit species substitutionis, an uero adiecio. 1 4

Clausula codicillaris, & si non exprimatur, in quibusdam casibus pro expressa habetur. nu. 4 6

Causa per rescriptum pape delegata uerbis geminatis nō potest subdelegari. 7 0

Confessio per reum delatum geminata extra locum tormentorum, sufficit ad condemnationem. eod.

Clausula pleno iure quos efficiens operetur. 7 9

Casus in quibus filij sunt in dispositione & non in conditione. nu. 9 1

Clausula si filius meus moriatuſ nepotem instituo an inducat filij præteritionem. 9 4

D

D Ebor succedens creditorī suo iure confusionis null. ¶ iiiij

I N D

Iuris habet obligacionem ad consequendum debitum. nro. 6 0
 Duplex in cognitione fructuum.
 I. centurio intellectus. 6 2
 Duo coniuncta vincula unū per se vincunt. 2 9
 Donationes factae à marito uxori ex causa remuneracionis non vennunt in restitucionem fidicommisi. 5 1

E

E Thymologia clericorum ex Isidori sententia. nro. 1 1
 Equalitas in glosis & rebus servanda est. 5 3
 Expressum non dicitur, si hoc specialiter p forma exigatur,
 si fiat verbis generalibus. 7 7
 Expressū dicitur, quod sumitur ex conjecturis. 8 1
 Tadē res non debet diuerso iure censeri. 4 8

F

F Ideicōmissarius recolligens fructus immatuos uiolenter furti delatione honorū capitorum conuenietur. nro. 5 7
 Filius granatus de rigore iutis cuiuslibet non nisi unanu quartam detrahere potest. 8 0
 Fideicōmissario datur b̄ficio i. s. C. de edict. diui Adri. toll. ut heredi scripto. 5 8
 Fideicōmissum in dubijs vide-

E X.

tur esse relicta à filio imputare in instituto, quamvis reliquias sit post mortem. 5 9
 Feuda ex usu regni huīs sunt redacta ad similitudinem partimoniorum. 6 0
 Fructus uenunt in directam misitatem si substitutionem. 6 1
 Fructuum diuisio. 6 2
 Fructus percepti post mortem Testatoris quomodo debeantur substituto. 6 3
 Fructuū fideicōmissariæ substitutionis distinctio. 6 4
 Fructus non imputatur in quartā liberis primi gradus. 6 5
 Fructus non imputantur liberi quando duæ quartæ detrahuntur. 6 6
 Fructus restituuntur ex dilatione apposita in fideicōmissarii favorem. 6 7

Fideicōmissum reciprocum pāto remitti potest. 8 7
 Filiorum appellatione non nō sunt nepotes. 1 1
 Fideicōmissarius non est uerēbāres sed fidele. 4 8

H

H Ereditas nondum adita representat personam defuncti, post uero aditam, heredem. 6 3
 Hereticus iterū in errore lapsus

I N D E X.

nō audit de corre <i>ctio</i> e.	68	restituitur.	40
1.			
N exorbitantibus à regulis iū cōis non sit extensio.	37	Mater quæ nupsit intra annum iūtus, nō petitis tutoribus & non redditis rationibus, an priuetur filij successione.	74
Inter uerba ciuilia, & nō ciuilia sublata est differentia.	45	Mater per pupillarem tacitā sub uulgari contētam quibusdam casibus excluditur à successio ne filij.	73
Inuentariū hæredis quando pro sit fideicommissario uniuersa li sine cessione.	56	Matri non est fauendum contra propriam significationem uer borum.	5
In substitutionem fideicōmissa riam uenient solum bona te statoris.	57	O.	
Inter filios positos in conditio ne, & dispositione, sunt uaria differentia.	92	O bligationis antidotalis esse cas brevis remissio.	18
Ius patronatus est duplex cano nicum, & ciuile.	55	P.	
Iure nouissimo ex testamento militis derrahuntur falcidia & trebellianica.	17	P riuilegium directæ milita ris quomodo extēdatur ad clericum, doctorem aduocatū num.	38.& 39
L.		Priuilegiū directæ militaris, quæ ratione concessum est militi bus.	41
L egitima successio, est quæ desertur ab intestato.	36	Plenū legatū id dicitur, quod sine alicuius quartæ detrac <i>ti</i> one debetur.	72
M.		Priuilegia liberorum	76
M ilitū uaria species, & quali tates.	40	Pluralis numerus resolutus in singularem.	96
Militum armatæ militiæ priuile gia.	15	Præteritio militis quonam pa cto vim exhaerationis ha beat.	17
Milites diui Ioannis, an gaudeat privilegio directæ Militaris, & de quibus bonis detur eis facultas disponendi.	36	Pactum de lucranda dote quem habeat effectum,	97
Miles legū ex capite iuris igno rantia allegans se Iesum non			

I N D E X.

Q.

- Væ requiratur in milite armatae militiae. 10
 Quæ tandem præstare debeat is, qui publico munere fungitur. 12
 Quibus militibus priuilegia militaria denegetur. 20
 Quando datur concursus iuris communis & priuilegiij, utrum vincat. 22
 Quinque legis dubitandi rationes nume. 25
 Quando concurrent in dispositio-
tione expressum, & tacitum,
utrum obtineat. 31
 Quarta trebellianica de substitu-
tione directa non detrahit. 39
 Quarta debita iure naturæ impu-
beris, & trebellianica detrahitur ex fideicomisso. cod.
 Quarta trebellianica, an possit prohiberi liberis primi gra-
dus. nume. 34
 Qui repudiat successionem, non tenetur confesse. 93
 Qui uult antecedens, uult & con-
sequens, etiam in odiosis. 89
 R.
 Ationes decidendi utriusque partis legis. 27
 Regula si uinco uincetem te, quoniam pacto intelligenda sit numer. 95

S.

- Substitutionū divisio. 3
 Substitutionum loci communes leviter attinguntur. 4
 Substitutio compendiosa sub cōditione si deceperit sine libe-
ris facta, an sit omni tempore fideicomissaria. 29
 Substitutio compendiosa conti-
nens expressam pupillarē ge-
neraliter, tacitam uero specia-
liter matrem excludit. 30
 Substitutio pupillatis tacita sub uulgari expressa admittit ma-
trem. cod.
 Substitutio compendiosa uerbis mere directis concepta, an omni tempore sit directa tam a mi-
lite quam à pagano. 42
 Substitutio compendiosa à pa-
gano uerbis directis facta, pu-
bertate expritat. 43
 Substitutionis compendiosæ in uerbis directis differentia. 44
 Substitutio compendiosa cum té-
potis distinctione vel sine, fa-
cta intra pubertatē directa est, post uero fideicomissaria. 46
 Substitutus succedens per pupil-
larem contentā sub compen-
diosa nullam tenetur assigna-
re legitimam in foro consciencie. 50
 Substitutio pupillatis facta per-

I N D E X

- sonis imparibus, cur non con-
tineat nisi vulgarem. 52
- S**pē substitutionis conditiona-
lis non transit ad hæredes 54
- Sententia iudicis interlocutoria
geminata est irreuocabilis. 70
- Substitutionis breuiloquæ cum-
compendiosa similitudo 72
- Substitutiones, quæ continētur
sub breuiloqua, sunt expressæ
generaliter, & tacitæ speciali-
ter. nume. 75
- Substitution facta nominibus col-
lectiuis, an requirat cōcurrsum
utriusque. nume. eod.
- Substitution facta sub cōditione,
si decesserit sine liberis, quodd̄
liberi sint in conditione, & nō
in dispositione. 88. & 6
- Substitution facta ultimo morien-
ti, quando uerificetur. 98
- Substitution pupillaris sub vulga-
ri expressa contenta tribus ca-
sibus est inutilis. 32
- T.
Estator qui nō honorat, gra-
uare non potest. 90
- V.
- V**oluntas testatoris dubia ex
iudicijs declarasur. 75
- Vbi lex requirit aliquid ferrari
pro forma, non sufficit proba-
ti per æquipollens. 78.
- Verba substitutionis apposita in
testamento, totam integrā pro-
hibitionē quartæ inducūt 79
- Verba enunciatiua conditionali-
ter prolatæ propter aliud non
disponunt. 92
- Verborum directorum, commu-
nium, & obliquorū per regu-
las descriptio. 5.6. & 7
- Verba I. centurio ad. I. præcibus
conciliatio. 32
- Verissima fulgosij sententia ad
literam ultimæ partis I. præci-
bus interpretatio. 33
- Vna determinatio respicies plu-
ra determinabilia, debet ea uni-
formiter statuere. 47
- Verborum geminatorum effe-
ctus. nume. 68
- Verba notarij, quæ secundum fly-
lum apponuntur, debent intel-
ligi secundum iuris commu-
nis interpretationem. 69

E I N I S.

Ludouici Caneti

GRASSENI,
Legum Professoris Tholosani,
in. L. Centurio. ff. de uulg. & pupil.
Proœmium.

OLENT ple-
runque nostri Legū
professores, cū Iu-
risconsulti respon-
sum aliquod inter-
pretandum susci-
piunt, illud mirum
in modū extollere,
& frequenter in-

terpretationis initium à laude sumere : quo autore
sit conscripta lex, quam crebra, & frequens sit in
usu : Etenim nulla res est, quæ non plurimi sit fa-
cienda, nullum opus, quod non egregium sit haben-
dum, si ab ingenioso aliquo artifice proœctum, &
multum omnibus utile ostendere possimus. Quare

borum uestigia securus, interpretaturus communis
nostrorum doctorum calculo subtilem: meo autem
iudicio difficultem, L. Centurio, & a conditore
legis, & ab eius crebro usu auspicandū existimauit.
Huius ergo legis autor est Papinianus, Legum
prudentum coryphæus: qui inter cæteros, quibus
conscripti Iuris à Cæsare fuit cõcessa facultas,
primas obtinet. Hoc ipsum arguunt eius breviae &
arguta responſa: quæ eum ueluti oraculum quod-
dam Iuris nostri fuisse testantnr. l. cùm acutissimi.
l. cùm uirum. C. de fideic. l. cum Papinianus. C. de
ſenten. Et inter. om. iud. refert amplissime Iason,
in. l. post dotem. ff. ſolu. matri. Verum, quam ſit in
uſu frequēs hæc lex, quantumue commoditatis ad-
ferre queat, ſciunt prudentissimi Iudices: qui deci-
dendis grauiſſimis propositis quæſtionibus, uaria
iuris themata in hac lege diligenter tractata accom-
modare conſueuerūt. Hac de re uerba faciunt mo-
derni, Alexā. & Iason, in rubri. noſtra de uulg.
Sed hæc exigua ſufficient: ut qui rem ipsam potius
attingere ſtudeam, quam parum commodis præfa-
tionibus tempus detérere.

Ludouici Caneti

G R A S S E N I,
Legum Professoris Tholosani,
in. L. Centurio.

ff. de Vulgar. & Pupill.

A I V S Iurisconsultus in. l. j. ff. de orig. iur. facturus uetusstarum legum interpretacionem, necessariò priùs ab initij repetendum existimauit: quod in omnibus rebus animaduerterit, id perfectum esse, quod ex omnibus suis partibus constaret. Prafationes etenim & libentius nos ad lectionem propositæ materiæ perducunt, & cùm eò uenerimus, eius evidenterem præstant intellectum. Itaque cùm in hac lege de compendiosa substitutione, quæ nunc communi iure, nunc principale dicere dicetur: ac, post hanc uarietatem, de fructibus ac uarijs alijs iuris questionibus sim disceptaturus, opere præmium facere mihi uisum fuit, nonnullas præcognitiones anteponere: quibus prælectis longe clarius nostræ legis thema futurum spero, multoq; faciliores alioqui graues questiones, quæ hic commodè à iurisprudentiæ nostræ interpretibus pponuntur. Substitutionum igitur duo sunt genera. Quædam est substitutio directa, quædam obliqua. Directa substitutio est, cùm substitutus capit bona hæreditaria, propria autoritate, & sine aliqua diminutione. Obliqua uero substitutio est, quando consequitur aliquis hæreditatem è manu alterius, detracta quarta Trebellianica ex illis bonis per hæredē. l. cohæredi. §. cum filiis, infra. cod. de vulg. & toto rit. ff. ad Trebel. gl. in. l. inter om-

nes. ff. qni sat. cogan. Directa substitutio est quintuplex. Vulgaris, pupillaris, exemplaris, breuiloqua, & compendiosa: quarum diffinitiones, partitiones, effectus latissime describuntur in locis communibus, apud nostros iuris interpretes. Nam l. hzres instituta, l. quamuis, l. post aditā. C. de impub. & alijs substi. Vulgarem substitutionem legentibus ob oculos ponunt, copiosē Bar. repetit in l. nos. tit. de uulg. l. si testamento. l. penul. l. fi. C. de impub. & alij. Pupillarem substitutionem abunde subministrant: in hac etiam longē lateq; spatiatur Bar. in l. moribus, sup. eod. Ad hæc exemplaris substitutio describitur in l. humanitatis. C. de impu. hanc ex aggeratè docet, in l. ex facto inf. eod. Præterea breuiloqua substitutio in l. j. ij. & l. testamento. C. de impub. eleganter explicatur, relecta, & repetita à Bart. in l. Lucius inf. eod. Postremò compendiosæ substitutionis breue compendium habemus, in l. Precibus. C. de imp. In nostra uero lege amplissimè enarrat, & leuiter alias omnes substitutiones attingunt interpretes: ut hanc compendiosam substitutionem clarius intelligat omnes. Ab his ergo, tanquam ex uberrimo fonte, haurire licet uim, naturam substitutionum: si quis has scire desideret. Porro cum substitutionum difficultas in uerbis, qbus cædem concipiuntur, uersetur: Ex uerbis enī colligimus voluntatem Testatoris, cum nihil aliud uelle presumatur Testator, quād quod uerbis expressum fuit, & à uerbis non discedatur: ubi aliud sensisse Testatorem non constat. l. non aliter. ff. de leg. 3. Sunt enim uerba, & uoces earum quæ sunt in animo passionum nota Bal. in l. liberti. C. de oper. Liberto. Idem in l. ea quæ. C. quomodo, & qñ iudex. Ibi dixit, uocem esse mentis nostræ euidentissimum argumentum. Et in confilio schismatis asserit linguā esse organum, tubam, & præconem intellectus. Ideo de uerbis, quantum ad rem nostram attinet, disputemus oportet.

Verba, quibus substitutiones concipiuntur, communi Doctorum sententia, sunt in triplici differentia: quædam sunt directa, quædam obliqua, & quædam communia. Sigula tractabimus

C E N T U R I O .

5

quibusdam traditis regulis, subiectisq; exemplis, & responsis
lurisconsultorum.

¶ Prima Regula.

¶ V E R B A directa sunt, quæ ius directum indicant. ius autem directum dicitur, quod ipso iure datur hæredi, sine aliqua petitione. Vnde hæres institutus nō petit ius hæreditariū: cùm hæres fiat, ipso iure, post aditā hæreditatem. l. cùm hæredes. ff. de acq. uel amittē. possessio: secus dicendum de fideico. (ut infra. dicemus) qui debet petere ab hærede.

¶ Altera Regula.

¶ O M N E uerbum significans hæredem, sine ministerio alicuius, posse adire hæreditatem, uel petere bonorum possessionem, iure prætorio dicitur directum: Ut uerbum hæres esto l. his uerbis. ff. de hæred. instit. & in. l. nostra Centurio uer. directo substituit. Hoc etiam procedit siue uerbis expressis, siue tacitè intelligatur. l. fi. C. de hæred. instituen. & l. quoties. ff. de hæred. instituen. Est textus notatu dignus, in. l. quoniam indignum. C. de testamen. l. qui patti. ff. de acq. hæred. Vbi uerbum accresco est directum. l. unica. C. quando non pete. par.

¶ Tertia Regula.

¶ O M N E uerbum per quod succedit hæres, in uniuersum patrimonium defuncti, & instituto mortuo, ius deuoluitur ad substitutum immediate dicitur esse directum. probatur. l. eam quam iuncta gl. C. de fideico. tex. in. c. si pater de testa. in. 6 .

¶ Quarta Regula.

¶ O M N E uerbum quod excludit factum, & ministerium alterius dicitur, esse directum. Est elegantissima doctrina Bart. in. l. si quis usumfructum. ff. de usuf. legato. Possunt ultra superiora, dari quædam uerba: quæ habent omnino significatum directū ueluti uerbum assigno. l. j. ff. de assig. libert. tex. in. c. ij. de offi. ordi. in. 6 . Vnde si princeps assignauerit alicui castrū, hoc casu nō est necessaria facti possessio: quia plenitudinē iutis significat. Hoc enim in iure uulgatissimū, ex cōtractu principis dñiū sine traditione corporali in accipientē transferrit:

Iason in l. traditionibus. C. de pact. Adhac, haec assignatio facta ab inferiore à principe , ut pote à iudice , quem effictum operatur : lege Bald. in. l. ubi adhuc. C. de iur. dot. in fi. col. & Bartol. in. l. si constante. in quarta quæstio. princip. ff. solut. ma, ubi concludunt , Quoties uir male utitur sua substantia constante matrimonio, & Iudex assignat Vxori quædam prædia in suam dotem, hoc facere uidetur cum translatione dominij: Interea tamen iuris ordo seruari debet, ut fiat missio in possessionem ex primo, & ex secundo decretis. At ubi negotium celeritatem desiderat, & periculosa dilatio Prætori uidetur, pertinet ad assignationem , omisso iuris ordine : præsertim in causa fauorabili: cum uir incipit consumere, & dilapidare bona sua. Iure siquidem communii tradita est regula, ubiunque petiendum est in mora , Iuris solemnitates remittuntur, discedimusq; à præceptis illis Iuris communis. l. j. ff. de dam. infest. l. si qs filio exhæredato. uers. hi autē. ff. de iniust. rupt. irri. testa. Ad hanc rem multas in cunulum leges adducunt, Alex. & Ias. in. l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de no. oper. nunciatio. idem Alexander in. l. j. ff. de offi. eius cui mandat. est iurisdict. Hinc surgit dictum singulare in fauorem mulierum , Si maritus assignauerit nominatim , in quibusdam suis bonis immobilibus dotem Vxori suæ, aut si mauis hypothecam: tunc mortuo marito, mulier potest rei sibi assignatae in dotem, propria autoritate insistere, donec sibi fuerit dos restituta per hæredes . Hoc appositè decedit Bar. ex. l. cum tibi. C. qui potio. i pig . habean. Ego tamen consulerem, hic esse seruandā urbanitatem: ut prius compellatur iudex, cuius autoritate benignius sibi prouideat. arg. l. creditores: & ibi Bartol. C. de pig. l. quidam Iberius. ff. de seruit. urba. prædior. in ueris. qua de te uolo cū Iberio loquaris, ne rem illicitam faciat. Quid autem dicendum sit, de uerbo lego, te docebit Alexander in consil. 9. in. j. uolumi. consiliator. Et haec sunt, quæ de uerbis directis sentio: nunc de uerbis obliquis nobis dicendum est: quorum ut faciliorem cognitionem quis sibi parare possit, de more regulas trademus: quatum prima est huiusmodi, Omne uerbum quod requirit factum & mi-

nisteriū alterius, dicit obliquū. l. inter oēs. ff. qui satisf. cogāt. l. fundi Trebatiani. ff. de usuf. lega. & ibi not. gl. Vñ inferit eū non uenite directo iure, qui non succedit immediate testatori.

¶ Altera Regula. Quoties uerbū directum in dispositionem alterius cōfertur, non efficitur obliquū. Hoc clarū sequentibus exemplis fiet: Si Testator instituat Titum & Gaium hæredes, & Titio prælegauerit fundū, & ita disposuerit, Volo, ut cohæredem tuum in hunc fundum prælegati titulo tibi relictum recipias. Tunc Gaius admittetur ad partem: Iure tamen fideicommissi, licet nomine cohæredis sit uocatus. l. pater filium. §. fi. de lega. ; .ff. l. filius familias. §. ut quis hæredem. ff. de lega. j. l. Luccius. §. fi. ff. eod. Non aliud sentiendum, si Testator hoc modo de bonis suis disposuerit, ut instituat Philiū hæredem, & per uerba deprecatiua, eum grauet dicens, Rogo te, ut Franciscum hæredem facias. Tunc Franciscus succedere non potest, iure directo: sed iure fideicommissi. l. ex facto. ff. ad trebell. Et potest reddi multiplex ratio. Quia Testator nō potest auferre liberam testandi facultatem hæredi. l. j. C. de factosanct. eccl. l. Vel legare. ff. quēad. Testa. aperiā. Itidē nec socij de supremis iudiciis libertatē cōstringere possūt. l. si fratres. §. idem respondit. ff. p. soci. Vnde qdam interpretes docent, hac rōne superiora uerba directa nō esse: quia ministeriū alterius postulat, ut est Bart. in tract. l. in penul. col. v. quæst. id principalis. Idē dicunt in uerbo reddere: quod est obliquū. l. uerbū reddendi. ff. de uerb. signi. l. cum quidam, cum ibi not. C. de legat. elegans glos. in. l. omne uerbum. C. cōmunia de lega. Vetius tñ puto cōmune esse uerbum per. l. si duobus. ff. de milita. testamē. hæc pauca sufficient de uerbis obliq: nunc diuertamus ad uerba cōia: Oē uerbum quod cōuenit & directa & obliqua dispositioni, dicit esse cōe: ut uerbū substituo. l. iā hoc iure nos. tit. de vul. in uers. hoc cōi uerbo substituo. Volunt præterea Doctores in. l. cogi. §. & gñaliter. ff. ad trebel. Si reperiat aliquod uerbum adiectū universitati, uerbum illud gñale est. cōmune: si specialitatē sit adiectū, uerbum est obliquum: ut uerbum relinquo.

¶ Altera regula.

¶ Ubicunque est aliquod uerbum, cuius significatio cōpetit pluribus speciebus substitutionum, dicitur commune: ut est uerbū remaneat. l. si cum ante. C. de donat. ante nupt. l. prætor. ff. de colla. bonor. & quanuis uerbum habere interpretationem recipiat, iure directi dominij: improptiæ tamen, & secundum fictionem in detentione intelligit. l. stipulatio ista. §. hæc quoque in uers. habere. ff. de uerb. obli. l. habere. ff. de uerb. si gnifi. Quandoque uerba accipiuntur secundū obliquum sensum: ut si dicat Tetastor, Volo Titium, filiū meum, fundum habere: si filius efficiatur sui iuris, tunc ualeat hæc dispositio, ut fideicommissum. l. fideicommissa. §. si filij. ff. de lega. 3. & sic clarum est, eum dici rem habere, siue p̄prio iure, siue ab alio: & sic communiter. Idem est dicendum, si pater dicat, Si filius meus Caius moriatur sine liberis, uolo fratrem meum succedere: quia tunc communiter intelligitur. l. non tamen. ff. de fideicom. liberta. l. restituta. §. fi. ff. ad Senat. consul. Trebell. Alexand. in consil. 6 8 .in. iiiij. uolum. consilior. text. in. c. raynati in uers. eidem impuberi succederent de testa. extra. Verbum peruenire est commune directum ius significans. l. j. §. peruenisse. ff. de hære. uel actio. uendit. nonnunquam peruenire res dicitur ad aliquem iure fideicommissi. Textus ad literam in. l. fideicomissa. §. hæc uerba. ff. de lega. 3.

Superioribus additur uerbum pertinere, quod est cōmune, usque adeo, ut si quis in libello cocludat, rem ad se pertinere, uidetur in iudicium deducere utrumq; remediū, possessoriū & petitoriu gl. ac Bart. in. l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. tex. iuncta gl. in. c. interdictos extr. de fide instru. gl. magna in. l. j. ff. de dona. & notatur in. l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Trebel. prudens debet esse actor, ut prius possessorio agat, quam petitorio. l. is qui destinauit. ff. de rei uendica. cūm similibus. nisi tale esset negotium, quod iniustam habent causam possessionis, & proprietatis. Nam tunc utroq; experiri potest l. j. §. quædam. ff. de interdict. Tandem si quis uelit communia

verba percipere, planè intelliget, si reuoluat iurisdictionum tractatum, maxime de misto imperio, quod à lege assūmit naturam omeri imperij, & simplicis iurisdictionis. l. imperium. uerbi. mixtum imperium. ff. de iurisd. omn. iudicū. & ibi Bart. Similiter in stipulationibus, uidemus quædam esse, partim in dando: partim in faciendo. l. iij. ff. de verb. oblig. & ibi Accurs. Reperiuntur etiam quædam actiones, mittam causam habentes: quæ numerātur in. §. quædam insti. de actio. In quibus quilibet, qui agit, est reus, & actor. l. in tribus. ff. de iudic. l. si duo. ff. uti possidet.

¶ Postremo Bartol. in hac ipsa lege, in penul. col. multa exagge-
rat. Et Bal. in. l. fi. C. de sacr. sanct. eccl. & in fi. col. describit hanc bre-
uem decisionem, Non solum lex: sed etiam cōsuetudo municipij fa-
cere potest, ut uerba substitutionum interpretationem recipient, se-
cundum. l. cōmunem locorū cōstitutinēm, & quotidianum usum
legendi librorum. §. quod tamen Celsius. ff. de lega. 3. Consuetudo
enim, est optima legū interpres. l. si de interpretatione. ff. de leg. c.
cum dilectus extr. de consuetu. Plerūque enim communis usus lo-
quendi uincit propriam significationem uerborum. c. quanvis oēs.
extr. de verb. signifi. & ca. quanquam, 2. q. 4.

¶ His ita breuiter præmissis, reliquum est, ut ad con-
textum nostrum descendamus, quem
diuide ut hic per modernos.

*Centurio filio, si intra uicesimum quintum ætatis an-
num, sine liberis, uita deceperit, directo substituit:
intra quatuordecim annos, etiam propria bona filij
substitutus, iure communi, capiet: Post eam autem
ætatem, ex priuilegio militum, patris duntaxat,
cum fructibus inuentis in bæreditate.*

SINGER VLA uerba huius legis exentienda sunt. Quod faciam: sed breuiter. Imprimis, nomen Centurio, quod arguit dignitatem instituentis, & qualitatem personæ: quia nobilis erat miles, à principe creatus, & dux centum virorum. Hinc commodè sese offert occasio, ut de uaria militum species nonnihil tractemus. Sciendum itaque militum triplex esse genus. Quidam sunt milites, armatae militiae. I. nostra Centurio. His ad consequendā auream, militarem dignitatem, plura sunt necessaria. Primum, ut miles negotiator non sit. Armorū enim peritiam, & usum callere debet: Vnde nihil magis alienum à milite, quam negotiationis, & rusticorū negotiorū occupatio. Sunt enim milites ad hoc nati, & instituti, ut in communem omnium utilitatem, cum belli necessitas urget, Rem publicā ab hostium furore defendant. I. milites. C. loc. conduct. Quare meritò sunt prohibita commercia nobilioribus, & honore conspicuis: ne mercimonium exercentes, regni & reipublicæ defensionem omittant. I. nobiliores. C. de commer. & mercator. Pluta Bart. in. I. j. C. de dignita. lib. 10. Adeò ut, turpibus rebus sese immiscere milites dicantur, cū relictis militibus negotijs, aut uehendis mercibus, aut accumulatis bonis student: qbus non iniuria fit, si tunc priuilegiū militare non tribuatur. Hoc enim iure amittitur, propter abusio. ca. priuilegiū. 11. q. 3. I. inbemus nullam nauem. C. de sacr. san. eccl. lege notata per Panor. & Felinum, in. c, cum accessissent extr. de consti. Adhac requiritur, ut miles probatus sit à principe: uel ab eius legato, qui ius pbandi habet. I. j. q. milit. poss. lib. 12. C. Vsū enim, & longa consuetudine receptum esse uidemus, nisi in bello factū aliquod egregiū præstiterit, militem non creari. Princeps enim, dato prius Iure iurando cingi confessim militem, equæstri militia exornatū, & in comitatu principum retineri iubet. Et hac insignia militaria in præmiū, & solarium laboris ei concessa, nemo est q. non dicat. I. filius familiās. ff. de milit. testament. Plæaque sunt alia insignia, & solennia: quæ militibus concedebantur. I. 5. C. de fabricens. lib. 11. I. ex eo. ff. de mili. testa. gl. in. I. pc. ff. quib, ex caus. maior. similis gl. in fi. in uer. siquidem in

autem de mandatis princip. colla. 3 . His ergo militibus, multa in iure nostro priuilegia concedunt: quæ infra p ordinem videbimus. Quidam sunt milites Christi, & celestis militiae, ut sunt Clerici, Praesbiteri: quos describit Isido. in li. suo Erymo. Dicitur Clericus, quasi in sorte domini electus. ca. cleros. 2 1 . distinct. ca. duo sunt gna. 2 2 . q. 1 . Hi autem cum promouent ad factos ordines, debet eis sufficiens titulus prescribi per Episcopum, ne cogantur mendicare in dedecus totius cleri. ca. sanctorum. 7 0 . distinct. quod si ordinatus fuerit sine titulo, tenetur tunc Episcopus, de necessarijs ei prudere: donec sufficietem titulum fuerit assecutus. c. Episcopus extr. de prebend. vide. tit. de aetate & qualitate ordinacionis. & de sufficiencia scient, q de fid. ca. quæ ipsis 3 8 . distinct. can. ignoratia ead. distinct. Panor. in. c. cū incunctis extr. de electio. Et idem Clerici assidue uacare debent orationi. ca. aduenire 2 3 . q. 8 . ubi lachrymæ, & orationes sunt arma clericorum. Adhuc Iura constituit decere Clericum alienum esse ab omni negociactione. Vnde Hieronymus inquit, negotiatorem Clericū, ex inope diuitem factū, ex ignobili gloriosum, quasi pestem quandam fugiendum: hanc sententiam complexus est canon. negotiatorum. 8 8 . distinct. Postremo sunt milites legalis militiae, ut sunt Doctores publice legentes, & aduocati. Nam aduocati praeter dignitatem, quæ ceteris longe praestat, eam facultatem habent, ut Reip. multum auxiliū ferant. Hoc sentit Bar. in aut. habita. C. ne filius pro patre. idem in procemio. ff. Panor. in. c. quarto, de Magi. extr. Aduocatorum autem opera quantu[m] publicæ utilitati cōducat, declarat r̄nsum Imperatoris: q. assertit: Aduocatos nō minus prudere humano generi, quam si pralib[us]. atq[ue] vulneribus pattiā, parentesq[ue] feruerint, Neq[ue] enim solos imperio, inquit, militare credimus eos, q gladiis, clypeis, honorarijs nituntur: sed etiā Aduocatos, q eloquētia munitione, laborantiū spem, uitā, et posteros, defendunt. l. Aduocati. C. de aduo. diuer. iudi. iuris autem professoris doctrina, & iustitio quātū reip. sit necessaria, res ipsa demonstrat: Eius enim publica interpretatione, resp[on]s[ori]a petitissimis hoībus augeat: qbus & regis populus, & hoīma societas retinet. dñ autem unicuique quod suū est dare: dum præstant, ne alter alterum ledat, & honeste uiuendū esse docent. d. aut, habita. C. ne filius pro patre. iunctio. §. Iuris præcepta instit. de iustit. & iur.

Quanta uero solertia, & eruditio requiratur in eo, qui hoc publico munere fungitur, aperit. l. magistros, de professor. lib. x. C. quos non solum moribus: sed etiam facundia excellere præcipit, ut plutes insti tuantur. ca. oportet cum qui docet. 8. q. j. Panor. in. c. j. de magistr. Lucas de pen. in d. l. magistros: alioqui turpissimum esset, patritio & nobili uiro, ius in quo uersat, ignorare. l. z. §. Seruus Sulpitius. ff. orig. iur. Tandem & docendi peritiam, & dicendi gratiam, & interpretandi subtilitatem, & differendi copiam habere debent. l. unica C. de professor. qui in urb. Constantino. lib. i. z. Quod si haec præstare non posse, & nihilominus illicitis insignibus usus fuerit aliquis: sicq; falsò profiteatur se Doctorem, huic negotio publico sese immiscens, poena falsi plectendum affuerat Bart. in. l. eos. ff. de fall. Verum huius legis privilegium extēdi ad alios milites, aut coelestis, aut legalis militiae, infra profuse declarabitur.

Non abs re positum est in tex. filio substituit, ut illi esset compendiosè substitutum, qui primum gradū suitatis obtinebat: ac eum pater haeredem facere compellebatur, ne præteritione filij ruperetur Testamentum. Et quanuis præteritio militis habeatur pro exhæratione: tamen assertio causa necessaria est. §. sed si in expeditione inst. de exhæred. liberor. lege Barto. in auten. ex causa in. 8. col. & hic. l. f. C. de inoffi. testamen. Dictum est præterea filio, ut excludat nepos. Summo enim iure, & stricta disputandi ratione filiorum appellatione, non continentur nepotes: sed liberorum nomine. l. quod si nepotes. ff. de testa. Tutel. l. liberoru. ff. de uerb. signifi. Latè tamen sumpto uocabulo, his promiscue utimur.

Præterea subsequitur in tex. si intra uicesimum quintum ætatis annum decesserit, substituit pater. Hæc uerba diligenter annotanda nobis sunt: propterea quod compendiosa substitutionis formam describunt. Inde enim colligere possumus, compendiosam substitutionem, priuatiis uerbis, & limitato tempore fieri. Quare cōmodè, quid sit compendiosa substitutione videamus oportet, rursum, cur ita uocetur, ad hæc, an sit substitutione perse: postremò, quæ effectum habeat.

C O M P E N D I O S A substitutio, diffinitore Azoue in rubr.

de impub. & alijs subst. C. Et Bart. hic, estque sub cōditione mortis, vel alia conditione, plura subse tempora compleſtitur. Fieri potest huiusmodi substitutio, tribus modis. Primo, sine temporis limitatione: ueluti quandocunq; decesserit filius, Ioannem substituo: hoc docet glo. & Bartol. in l. uerbis ciuilibus. ff. de eod. uul. In milite est textus in l. precibus. C. de impub. & alijs substi. Secundo fit tempore limitato: ut si filius meus intra uicēsimū quintū annum decesserit, ei substituo Caium nepotem meum: & hic est casus. l. nostra. Tertio, potest fieri substitutio compendiosa, sub alia conditione extrinſeca, ut, Instituo Titium hāredem, & quando erit factus Consul, substituo Caū. Tex. in l. qui liberis, uers. nullā habet conditionem, siue sit ſolus ſubstitutus. ff. eod. Aptitudine potest continere plures casus: & hanc diſtinctionem ſubſtitutionis ab impugnationibus defendit Iason, refellens omnia in contrariū argumenta, quæ hoc loco fiunt: quem uide. Ideo autem ita deſcribitur compendiosa ſubſtitutio, ut ego iam tradidi, quia tali compendio ſermonis plures ſubſtitutiones cum tractu temporis contiuentur, ponderant in ſimili. l. Meuius. §. duobus in uers. orationis compendio. ff. de leg. 2. Nam continent uulgarem, ante aditā hāreditatem: pupillarem, post aditam hāreditatem, & factā à pagano pubertate expirat. l. uerbis ciuilibus. ff. cod. l. in pupillari. ff. eod. Et aliquando ualeat, ut fideicommissum. uide Bart. in pe. col. in hac l. Hoc loco reprehendit Bart. Baldus, ut qui decidat hunc casum in l. precibus, in 1 2 . col. Dari poſſe compendiosam ſubſtitutionem, que non contineat plura tēpora, & aliquo tractu temporis ualeat, ut si Testator ſubſtituat hoc modo, Si filius meus in pupillati aetate decesserit, ſubſtituo Antonium. Hanc ſubſtitutionem uocauit Bald. compendiosam indefinitam, continen tem ſub ſe uulgarem, & pupillarem. Contrariam tamen ſententiam tuetur Bart. in 8 . col. huius legis, aitq; factā ſubſtitutionem ſub illa forma eſſe pupillarem, ea ratione, quia tractum futuri temporis non habet. l. 2 . §. ſed ſi quis ita testatus fuerit. ff. eod. laſ. in l. 2 . in final. quæſtio. ff. eod.

Deinceps ad aliam quæſtionem decidendam diuertendum eſt. An ſubſtitutio compendiosa, factā à pagano, respectu diuersarum

personarum, dicatur propria species substitutionis perse. & respondet in rubri. supt. eod. non esse propriam speciem substitutionis. ideo moderni duas tantum substitutiones directas, vulgarem, & pupillarem constituunt: alias autem treis substitutiones ad has duas, tanquam præcipuas, referri possè arbitrantur identitate, & similitudine quadam. quare Bald. dicere solitus fuit in. l. quidam elogio, in penulti. colum. C. de iur. deliberan. duas substitutiones, vulgarem, & pupillarem, esse cardinales: propterea quod cæteræ his firmentur, & nitantur omnino: & ab his reliquæ suam essentiam capiant. Iason in. l. in testamento: in. j. colum. C. de testament. militar. calumniatur Salicetus in hac quæstione Barto. & affirmat compendiosam substitutionem, esse propriam speciem substitutionis: nō autem adiectionem. quando est facta viuente testatore: nō considerans eventum. sed capiens substitutionem in abstracto: potissimum quando non adhæret alicui accidentaliter. Veritas huius quæstionis ambigua est contra Salicet. ut compensiosa substitutione non sit propria species substitutionis: sed quædam adiectione substitutionis. quemadmodum actio de peculio, actio exercitoria, actio tributoria non sunt propriæ species actionum: sed sunt quædam adiectiones. Si enim seruus habeat peculium, ac coëmat rem aliquam, conuenit dominus ex contradicte serui actione ex empto. Nam actio de peculio nihil aliud quam adiectione quædam est text. in. l. tertia. §. cui conguit, iuncta. l. depositi nomine. ff. de pecul. ita compendiosa substitutione non propria species substitutionis: sed quædam est adiectione. Verba autem Bartoli sic interpretatur Aretus in rubr. supr. eod. ut dicat compendiosam substitutionem, esse quædam modum inducendi plures substitutiones, sub noua quædam forma uerborum: & hoc quando fit à pagano: quod si substitutio compensiosa fiat à milite, propria species substitutionis erit: quia continet nouam substitutionem directam militarem. Communi iure hæc regula uerissima circūfertur, substitutio compendiosa facta à pagano p uerba merè directa post pubertatem, & aditam hereditatem expirat. l. uerbis ciuilibus, ff. co. de uulg. l. post aditam. C. de impube. Rationes aferā

infra, in questione directorum verborum. Hæc conclusio non habet locum in milite. Quia in utroque casu facta compendiosa uerbis directis omni tempore est directa, & mortuo impubere in pupillari etate ad ambas hereditates, & patris, & filij substitutus uocatur: & defuncto impubere post pubertatem ad hereditatem testatoris cum fructibus inuenitis in hereditate tantum nocatur per directam militarem: que sic diffiniri potest, quia à milite fit subconditione mortis, vel alia, filio impuberi, vel puberi facta semper iure directo effectu habens: In substitutionibus, duo tempora cum synderat ante aditam hereditatem, & tunc locum habet vulgariter: post aditam hereditatem: & tunc locum habet pupillaris. Miles quoque hoc priuilegium habet, ut filio suo substituere possit uerbis mercede directis, etiam post aditam hereditatem, & omni tempore directa iudicatur. I. nostra, & I. in testamento. 2. C. de testa. mili. in uer. iuris quedam ratio manifesta est licere militibus proprio privilegio, etiam hereditibus extraneis, posteaquam existerint heredes, mortuis substituere: hæc uerba contextus aperte indicant, quod iam diximus. Ad hæc conceditur liberè militi, ut possit & ad certum tempus, & ex certo tempore heredem instituere. I. miles ita heredem. s. de milit. testa. præterea potest miles testatus, & intestatus decedere. I. j. I. certi iuris. C. de testa. milit. I. si certarum. S. f. f. de militar. testament. quod est contra regulas iuris communis. I. ius nostrum. f. de regu. iur. Ratio autem, cur miles hoc possit, quia in milite attenditur merum ius gentium, non ciuile. Hiac commode sece offert occasio, ut de his militum priuilegijs, quæ multa sunt, non nihil ad praesens referamus. Maiores nostri tantum fauebant militibus, ut quamvis eriminis mortis rei fierent, essetq; his infligenda pena capitis, non tamen gratia exquirenda ueritatis torqueri poterant. I. milites. C. de questio. nec milites ex delicto condemnati à patibulo nec surca suspendebantur: quod genus supplicij iudicum censura uilissimi tantum homines morti damnati subeunt. I. desertorem. S. primo. f. de re. milita. Bald. in .c.j. S. si quis rusticus. de pace. terra. In galliarū regno nunc cottariū seruat: nam præcedentibus iudicijs milites, ut plebejū sunt torquendi: nam reatus omnem honorem tollit. I. j. C. ubi senator, vel clariss,

Vnde referunt nonnulli, cum inter patrocinandum aducatus quidam in medium adduxisset. d.l. milites, fuisse pre lebini in eisdem in Patriensi Senatu, ne posthac unquam. l. illa allegaret. Panæ etiam hodie imponenda sunt, secundum delictorum gravitatem, omni personarum semoto delectu, hoc asserit Barto. in. l. de cito rem. si. de te milii. & in. l. quid ergo. §. pena gravior. si. de his qui. not. inf. m. & l. capitalium. §. famulos. ff. de pen. Vnde apud deum non dignior is censetur esse, qui est in altiori loco & eminenti dignitate positus, sed qui iustior est. ca. nō loca. ca. multi. 4. O. distinctio. Vide notata in. c. Venerabilis de præben. Vide moder. benedict. in repetitione. c. raynutius in uers. mortuo itaque Testatore in princ. in. 8. fallentia. Rer sum conceditur aliud privilegium militibus, ut possint per formas insolitas Testari, quando sunt in procinctu belli: & hoc casu remittuntur iuri solennitates, dum tamen voluntas illius per duo Testes probetur: Tunc demum validam & firmam eius dispositio nem lex statuit. l. Lucius. ff. de milit. testament. & l. milites. C. cod. & l. unica. ff. de honor. possess. ex testament. milit. Et cum admittatur, extensio casuum & personarum sit, ut quemadmodum in milite remissa sunt testium solennitates in testamento: ita in pagano testamentum conscribente tempore pestis remittantur: quandoquidem tempus belli, & pestis in multis conueniunt. Bartol. in. l. naturaliter ff. de usuc. Panor. & Feli. in. c. ex transmissa extra de præscript. Nam eo tempore, cū sœvit pestis, dicitur prælium esse inter deum & homines. 2. reg. c. ulti. Cur autem à iure communi tunc discedatur, optima ratione constitutum est gl. singularis in. l. de ætate. ff. ad trebell. Bar. & moder. Iason in. l. ff. C. de testament. Potest etiam miles nuda voluntate adimere hereditatem. l. in fraudem. §. j. & l. si certatum. §. si eodem. ff. de milita. testament. quod non potest paganus, cū eadem solennitas requiratur in destruendo, quæ requisita est in constituendo. l. heredes palæ. §. j. ff. de testa. Paganus filio emancipato pupillariter substituere nō pōt. l. moribus. ff. cod. de uulg. At miles potest non solum emancipato filio, sed etiā ex heredato substituere pupillariter. l. miles ita heredē. §. ex heredato. ff. de milit. testament. Huc pertinet aliud privilegium, ut quavis paganus non possit in

codicillis directo iure hereditatem nec dare, nec adimere. 1. hereditatem. C. de codicill. miles tamen hoc ipsum facere potest. l. militis codicillis. ff. de milita. testa. Insuper existimant plerique ex militari testamento heredem institutum ultra dodrantē granatum legatis nullam detrahere falcidiā posse, hocque priuilegio cōcessum est. l. in testamento. 2. C. de testa. mili. l. in testamento. C. ad. l. falci.. Verū non uissimo iure ex testamento militis detrahitur nō solum falcidia, sed etiam trebellianica. §. quia uero. uers. siue militari, de here. & falcid. in auten. coll. j. Ergo ius nouissimum militum priuilegio derogauit: leges enim quæ de priuilegio loquuntur, quantum attinet ad falcidiā, nouissimo iurē sunt correctæ: Iason eleganter docet, in d. l. in testamento. C. de milit. testa. & latè perscribētes in. l. j. §. in filij. ff. ad sena. trebell. Et ab eisdem scribentibus assertur huiusmodi ratio, ne in unum & sine commodo sum nomen heres habeat. Adde filium famil. militem eo gaudere privilegio, ut quibus casibus potest testamentum facere, quærelæ inofficiosi testamenti non eius subiiciatur testamentum, nec rumpitur, licet sufficiens portio nō fuerit assignata patri. l. fi. C. de inoffi. testa. quam legem, ut clariss hic interpreter, sciendum est militem filiumsa. posse habere heredem in castrensi peculio, uel quasi castrensi. l. penult. C. qui testa. facer. pos. reseruata tamen legitima parentibus. Autent. presbyteros. C. de episc. & cleric. & glo. in rubr. si quis à par. fuer. manu. ff. Rursum hodie nō licere filiofamilia, quibus casibus liberè testatur, patrem suū ex heredare si ne causa: alioqui poterit tale testamentum inofficiosi quærelarum- pi, uide textum enumerantem septem causas ex heredandorum Ascendentium per descendentes in. §. sed hæc quidem uer. saucimus auten. at cū de appell. cognō. colla. 8. His sic præcognitis, sequitur testamentum filijfamilias militis quærela inofficii rumpi posse, & l. illam fi. C. de inoffic. testament. correctam esse, & sic ad literam, & nudè non esse intelligendam: hoc sentit Bartol. in autent. ex causa: in prima colum. C. de liber. præter. & in. l. filio præterito. ff. de in ius. rup. irri. fact. & Bald. in. l. si à milite. ff. de milit. testament. ideoque licet præteritio militis habeatur pro ex heredatione. l. sicut certi juris. C. de milit. testament. hoc tamen intelligendum est, ut supra

diximus, causa legitima in testamento apposita: in hoc enim derogatum est priuilegio militum. Quamquam milites uarijs priuilegijs donati sunt, tamen prohibita est donatio à milite concubinæ, siue facta sit in uim contractus, siue in uim ultimæ voluntatis. I. 2. C. de donatione, inter vir. & uxor. Nam turpitudo uitæ repellit meretricem à legato relicto à milite. I. miles. §. mulier. ff. de testamen. milit. Barto. in. I. mulierem. ff. de ihs quib. ut indig. Et uilitas uitæ meretricum indignas eas reddit legum obseruatione. I. quæ adulterum. in fi. C. de adulter. Duobus tamen casibus ualidum esse legatum meretrici testiculum constat: primus si huiusmodi mulier caste uiuere cæperit, & ad frugem melioris uitæ reuersa fuerit: quoniam legatum reliquum in cauam alimentorum vel dotis ualeat, & dicitur pium autore Bald. in. l. imperialis. C. de nupt. ca. Tria sunt genera elemosinarum. 45. distinctio. Vbi inquit August. unum esse genus elemosinæ errantes in via ueritatis reducere. c. inter opera charitatis extra de sponsalib. hoc autem intelligendum si de castimonia uitæ temporis mortis testantis constet. text. est, qui ita solet ponderari in. l. neque. §. j. nec sicut. sed si mortis tempore. ff. de milita. testament. Referunt etiam ualere legatum alio casu, si propter bene merita præcedentia & ob causam honestam relinquatur, quia tunc subsistit legatum: nam accepti beneficij memores esse nos oportet: hocque priuilegium remunerationis est, ut parem tribuamus mercedem, cum obligatione ad antidora, obnoxius quisque dicatur glos. singularis in. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petit. hereditat. Hinc uidemus remuneratiā donationem non posse nec tolli, nec rescindi sequenti donatarij ingratitudine. I. si pater. §. fina. & ibi glo. ff. de donationib. plures alios effectus remuneratoriæ donationis ex aggerat. Jason in. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure. I. si non sortem. §. libertus. ff. de conditionib. indebit. Interim hoc uelim scias, non sufficere solam bene meritorum relationem, nam præter affirmationem donatarij requiruntur plene probationes Bartol. in. l. si forte. ff. de castr. pecul. Alexand. & Jason, in. l. si donatione. C. de collationib. Fauetur etiam militi hoc casu, nam licet cōmuni iure bonorum possessio non acquisita intra diem aditionis non transmittatur ad heredem. I. 3. §.

acquirere. s. de bono. possesio. Tamen miles absens transmittit ad heredem ius adeundi, qui restitutioe in integrum ex persona defuncti coaequetur bonorum possessionem: propterea quod iusta causa impeditus intra diem aditionis obierit: est enim haec absentia probabilis, & necessaria. l. j. C. de re. milita. l. pantomius. s. de ac qui. uel omitt. heredit. Ad haec silentio præterite non licet non nulla alia priuilegia militum, quæ maxime ad rem nostram facere uidentur: est enim constitutum paganum non posse pupillarem substitutionem filio impuberi ad scribere, nisi prius sibi testamentum fecerit: Hoc quæ sit confirmatum aditione hereditatis, aliâs corruit testamentum principale, & sic ex consequenti quadam ratione pupillare testamentum. l. 2. §. quisquis nost. Titu. de uulgar. l. sed si plores. §. filio impuberi iuncto. §. si ex asse. s. eo. sic pupillare testamentum à milite conscriptum, licet sibi prius non fecerit ualet, rursum ualet pupillatis substitutio, quamuis si fecerit sibi testamentum non fuerit confirmatum, aditione hereditatis. l. miles ita. §. si militis. s. de milita. testamen. d. l. 2. uers. cæterum soli filio non poterit, nisi sit &c. Ponderatur dictio nisi in illo textu posita, cuius natura est, ut exceptionem reponat: hoc pulchrè Barto. docet, in. l. si eum. §. quis iniuriarum. s. si quis cautio. Iason in. l. actione. C. de transactionib. Deinceps reus delatus & condemnatus ad mortem intestabilis est. l. ob carmen famosum. s. de testib. l. si quis filio exheredato. §. sedet si quis fuerit capite damnatus. s. de iniis, rup. irri. fact. testa. l. si quis in principio. §. miles. s. de lega. 3. nam quoties est sequuta condamnatio, ius in bonis est iam fisco acquisitum nota in. l. pōt contrarium capitale. s. de donatio. Hodie ex consuetudine regni galliarum condemnato corpore bona fisco deferuntur, neq; servatur in usu autent. bona damnatorum. C. de bo. damnator. Vide si utacet, septuaginta treis casus, in quibus ob delictum cōdemnati bona fiscū sequuntur, per Chassaneū olim apud prouinciam nostram præsidē aquæsem in titul. des confiscatiōs in. §. q; cōfisque le corps. miles tamē suo priuilegio tatus ex militari delicto capite dānatus testamētū facere pōt; sup bonis dūtaxat castrēsibus. l. ex militari. s. de milit. testa. Rursum licet pactum de succedendo à iure sit reprobatum, quia pacto non

potest dari hereditas. l. hereditas. C. de pact. content. l. fi. C. de pact.
 Tamen pactū factum à militibus de succedendo iure ualet, & habet
 vim ultimā voluntatis. l. licet inter privatos. C. de pact. Postremō
 milites ob insignem illā militarem dignitatem propter civile debi-
 tum in carcere de trudi non debent. Bald. in. l. fi. C. qui bon. cede.
 poss. Quanq̄ præter hos, sint alij qui in carcere in trudi ipso cor-
 pore non possunt, quos de more exaggeratè describit Ias. in. l. ple-
 riq. ff. de in ius uocand. Plura priuilegia curiosis accumulāda relin-
 quo: proinde hæc exigua sufficient, si prius intellexeris nō omnibus
 militibus militaria hæc priuilegia sine discriminē esse concedenda.
 Eos dumtaxat milites his priuilegijs gaudere puto, qui rei militari
 strenue dant operam, & principem in bellum assequuntur, & comi-
 tantur. l. penul. C. de testa. milit. Veteranis autem hæc beneficia de-
 negantur, si aliquot casus excipias à iure nominatim conscriptos &
 notatos appositè apud tit. de privile. Vetera. ff. & l. ad veterani. ff. ad
 l. falcid. Equum enim usum fuit, ut armorum usu deficiente, cesset
 quoque priuilegium: cum cessante cause priuilegij, cessare debet &
 illud. l. titia seio. §. usuras. ff. de lega. 2. l. generalem. C. de episco. &
 cleri. c. cum cessante, extra de appella.

R E D E O ad contextum, in quo apponitur talis conditio, si
 intra ticesimum quintum annum sine liberis uita decesserit, directo
 substituit: mortuo deinde filio impubere in tradecimum quartum
 annū propria bona filij substitutus iure communi accipiet. Hic tex-
 tus appositè probat legis interpretatione pupillarē substitutionem
 contineri sub illo complexu uerborum si sine liberis &c, cui ex op-
 posito contrariatur gl. in. l. præcibus, in uersi. fideicommissi. C. de
 impub. & alijs. Nā inquit illic Accursi. substitutio his uerbis facta, Si
 filius meus sine liberis decesserit, Caium substituo, est omni tēpore
 fideicommissaria: & pbat. 4. rationibus. Prima, clausula hæc sine
 liberis innuit substitutionem per fideicommissum facta non directō
 ualere: filius in pupillari ætate dicit decedere itestatus, quia liberos
 habere non potest arg. l. j. ff. de suis & legit. hæredib. priuatio enim
 presupponit habitum. l. manumissiones. ff. de iust. & iur. l. decem de
 uerb. oblig. unde concludit in eum casum substitutionem factā non

continere pupillarem. Alias rationes prudēs omitto, ut quas per te legere possis in.d.g].

C O M M V N I S tamen sententia est in contrarium, ut substitutio facta sub illa forma uerborū. Si decesserit sine liberis, cōtineat directam pupillarem substitutionem ante pubertatem, & fideicommissariā post pubertatē: de pupillari directa est casus hic expressus, & in.c. si pater de test. 6 .de fideicommissaria substitutione est tex.in.l. credendum. §. si uero maritus. ff. qui peta.tuto. ubi si matri legatum sit relictum à filio hærede instituto his conditionibus si decesserit sine liberis, si intestatus mortuus sit, quāvis mater tutorem non petierit filio, nihilominus fideicommissum iure petet. Nam fideicommissum procedit ex dispositione mariti, & non filij: & ideo non priuat. Et per illum textū ita consuluit Oldrad. in consil. 9 9 . & interpretat hæc uerba Si sine liberis in uim fideicomissi. Hanc etiam sententiam tanq̄ cōem sequutus est Bart. in hac.l.in. 6 .colū. Alexand. & cōmuniter moderni. Nec obstat argumentum gl. in contrariū adductum, nam non est uerum, ut is dicatur decedere sine libetis, qui decedit intestatus, quia quāvis pupillus habeat pro intestato qn̄ est in pupillari ætate, non cōtinuò sequit, ut omnino sit intestabilis: & hoc sic potest pbari: sufficit patrem pupillarem substitutionem facere, & sic pro eo testari: unū enim dicitur testamentum.l. patris & filij. ff. eod. de vulg. Vnde est magna differentia inter hos casus, an q̄ decedat intestatus, an ab intestato, uel sine testamento? de quorum uerborū significatione latè spatiat Alexan. in.l.ḡnaliter. C. de insti. & substitu. sub. &c.

A L T E R A solutio, licet summo iure hæc uerba si sine liberis, &c. Intestatum cum dicant, q̄ liberos habere non potest, tamen aliud seruatur secundum cōem ulim loquendi, quem in actibus seruare debemus, stricta uerbotum significatione explosa.l. libroru. §. quod tñ cassius. ff. de leg. 3 . Nec aliquis inficias ire pōt impuberem contrahere posse matrimonium, si sequuta fuerit carnalis copula. Malicia enim, & iniquitas ætatem supplet. c. de illis. 2 .de despon. impub. c. si. de eo qui cogn. cōsang. uxor. Solus autem nixus copulæ carnalis an pubertatē non inducit matrimoniu, sed post pubertatē

c.attestationes extr.de desponsa.impub. Vnde refutū nonnulli non esse inauditum, nec absurdum pupillum liberos habere posse, cum gl.in ca. i . 2 . q. i . hoc sentiat. ¶ IN textu præterea dicitur si cōtingat filium impuberem, cui est facta substitutio directa militaris, intra pupillares annos ē ita decedere: tunc iure communi vocatur substitutus non solum ad hereditatem patris, uerum etiam ad hereditatem filii. Quod si moriatur hic impubes post pubertatem, ex priuilegio militum ad bona patris dumtaxat cum fructibus inuētis in hereditate vocabitur. Hinc commodè licet colligere longe maioris effectus esse substitutionem pupillarem per ius cōmune, quam directā militarem p ius speciale. Traheſ ergo hac regula: Vbitcunque in aliqua dispositione concurrunt ius cōe & priuilegium, tunc longe potentius est ius commune priuilegio, casus est clarus hic. & l. eius militis. §. militia missus. ff. de milit. testamē. Facit tex in. §. quia uero uerissimile in anten. de non alie.rebus ecclesiast.coll. 2 . Confirmari potest hac regula sequētibus argumentis, prouisio hominis facit cessare prouisionem. legis.l.f. C. de pact.conuent.l.maritus.C. de procurator. Et hoc est uerum, quando legis prouisio est de iure speciali, non autem quando est de iure communi. Hoc afferit Iason in.l. 2 . colū. 4 . C. de iur.emph. Hoc examinat Bart.in.l.j. §. unde queritur. ff. de publica. & negotial. & Oldrad.in consil. 1 o 1 . 1 .

¶ Secundo faciliter tollitur recessiō cōtractus, quæ fit iure speciali, quam quæ fiat iure communi gl.est singularis in.l.j. C. si aduers. reuertit. Hinc etiam faciliter tollitur hypotheca cōpetens speciali iure, quam iure communi, est textas iuncta gl.magna in.l. absiduis. C. qui potio.in pign.habent. ¶ Tertio confirmatur, qui renunciat priuilegio, non propterea censebitur iuri cōmuni renunciare. l. miles. §. sexaginta. ff. ad.l. iulia. de adulter.cum dicitur, quod priuilegium si amiserit, non prohibetur intra alios. 4 . mēses querelam apud iudicem exponere qui illuc renunciaverat priuilegio, rediuit ad ius commune Bal.in.l. sed et si quis. §. quæsumus. ff. si quis cantio. ¶ Quarto quamvis reus possit renunciare dilationi, quæ uenit ex speciali iure, non tamen potest in damnum actoris renunciare dilationi concessæ iure communi: ita pulchre decidit Bal. in.l. postq̄ liti. C. de pact.in

ult. cōlū. Rationem afferūt doctores in. l. si arrogator. ff. de adoptio. Vbicunque datur aliquod beneficium à lege tam actori quam reo, & sic communiter, ratione æqualitatis seruādæ, tunc aliqua partium non potest renunciare in damnum alterius, iure saltem cōmuni, licet aliud sit in priuilegio. l. si iudex circūuento. ff. de mino. ¶ Quinto qui litigat coram iudice non suo iure cōmuni per errorem non censetur prorogare iurisdictionem iudicis sui. Sed qui litigat coram iudice incompetēti ex priuilegio, etiam si error interveniat nihilominus censetur iurisdictionem prorogare: antequam enim priuilegio renūciatum esse dicatur, requiritur specialis renunciatio fori. Ita decidit Iason in. l. j. ff. ne eum qui in ius uoc. uitexi. Nulla siquidem res est, quæ consensui magis contrarietur, quam error. l. si per errorem. ff. de iurisdi. omn. iudi. ¶ Sexto licet protestatio facta præsentī & tacenti operetur Vim renunciationis ad tollendum priuilegium, non tamen cundem effectum habet ad tollendum ius commune, ut si Titius fide iubeat apud iudicem p. aliquo scholari, & pmittat fistere in iudicio, petitor autem fideiussoris protestetur hunc non uti priuilegio declinandi forum, si quid habeat, & is taceat coram iudice tunc uidetur consentire, & est sublatum priuilegium, non tamen ius commune tex. cū gl. in. l. si fideiussor. ff. qui satisd. cogan. & gl. in. l. j. §. denunciare. ff. de lib. agnos. & notatur amplissimè in gl. l. f. §. item si prædixerit. ff. nau. caup. stabular. Verā in publico certamine nō sustinuit tacitum cōsensum non sufficere, quoad protestationem declaratoriā uoluntatis nostræ, maxime in ijs, quæ sunt magni pōderis & discriminis: ¶ Septimo facit, impedimentū legitimū à principiō excludit missam in possessionem legatarium succendentem iure speciali, non tamen excludit legatarium succendentem iure communi. l. de die. §. plane. ff. qui satisd. cogan. notatur in. l. si pecunia, in fi. ff. ut in poss. legator. ¶ Octauo statuta dicuntur esse contra libertatem ecclesiasticam, quæ tollunt, uel diminuunt priuilegia concessa ecclesijs: multomagis dicuntur esse contra libertatem ecclesiasticam, ea priuilegia quæ tollunt ius commune, quod concernit fauorem ecclesiarum: decisio egregia. Bald. in. l. prima. C. de sum. Trinitat. & fide catholic. & in auten, cassā, c. de sacrofand. eccl.

Vide Felinum in. c. ecclesia sanctæ mariaæ extra de constitutio. Et decidunt doctores ea statuta esse cōtra libertatē ecclæsiæ & ecclesiasti carum personarum, per quæ clerici redduntur timidiōres, alij autem audaciōres arg. l. j. §. quæ onerandæ ff. quar. rer. a&i. non det. ¶ Nono minor restituitur aduersus lucrum amissum, quod illi competit iure communi, non autem restituitur quando competit lucru ex priuilegio. I. ait prætor, in f. ff. de minor. ¶ Decimo quoties remissio principalis obligationis est nulla iure communi, remissio pignoris tenet: Quod si remissio principalis obligationis sit nulla iure speciali, nō valet pignoris remissio, quia difficilius tolluntur iura communia, quæ specialia glo. solemnis in. l. j. ff. quib. mod. pignu. uel hypo. soluit. Qualiter autem remittatur pignoris obligatio, uide glo. magistram in. l. fi tibi. §. fi de pignore. ff. de pact. His rationibus punto latiſ confirmatam regulam legis nostræ: nam qui experitur gratia conseruandi iuris communis, tractat de damno uitando: is uero qui experitur conseruandi priuilegiū gratia, certat tantum de lucra capiendo: non est autem eadem ratio lucri & damni. I. fi. C. de codicil. I. fi. §. & si prefatam. C. de iur. deliberand.

¶ HAE C autem regula non recipitut, nisi cum moderamine, & declaracione quadam: nam quādo aliquis potest quidpiam ex priuilegio consequi, id non licet, nec ei cōceditur iure communi: quod enim iure communi conceditur, & remedio ordinario, non est opus illud idem præstari remedio extra ordinario & privilegio: cum fruſtra præcibus impetretur, quod iure communi cōceditur. I. unica. de theſau. lib. x. C. ideoq; dicitur priuilegiū quasi privās legem ſuo iure & ſua potentia: ita deſcribit Iſidorus in ca. priuilegia. 3. diſtinct. Ex hoc textu etiam probatur plus operari priuilegium, quam ius cōmune: cum miles poſſit ſubſtituere directo post pubertatem & adi- tam hereditatem, non autem iure communi: ergo multo potentius est priuilegium iure communi. Veriſima tamen eſt regula, quando in eodem caſu concurrit utrūq; & priuilegium & ius commune: Tunc enim ius commune preualet: quando autem in aliqua disposi- tione ſeparatim eſt priuilegiū, tunc eſt potentius priuilegiū iure cōmuni. I. j. & ibi Bar. qui ampliſſime notat. ff. ad municip. & de incol.

Interdum difficilius tollitur priuilegium , quam ius commune: ut si quis non solemne conscriperit testamentum, deinceps aliud faciat, quod iuris solemnitatē habeat, posterius tollit prius.l. cū in secundo. ff. de iniust. rup. irri. testa. §. posteriore. insti. quib. mod. testa. infirmen. Verum si prius testamentum quantumvis sit imperfectum, conscriptum fuerit iure speciali, ut cum pater testatur inter liberos, huiusmodi testamentum nunquam tollitur persequēs quamvis perfectum absq; ulla speciali derogatione primi. anten. inter liberos. C. de testamen. quod ipsum aliter seruatur in duobus testamentis à milite conditis, quorū prius iure privilegijs, posterius iure coi conscriptū est: nā prius facilius & citius tollit multò, quā posterius: qñquidem posterius firmū manet sublato priore: Tn inter liberos scriptū testamentum non tollitur sequenti iure communi scripto, licet ita remittatur testamēti solemnitas inter milites, ut inter liberos: Bart. in aut. hoc inter liberos. §. f. C. de testa. ratio autem diuersitatis est, quia longe maior tribuitur fauor patri testanti inter liberos, quam concedatur militi etiam testanti in militia: quocunq; enim modo cōstare poterit militem uoluisse recedere à primo testamēto, tunc censemur recessum, sed propter fauorem liberorum non tam faciliter ita præsumitur patrem uoluisse mutare voluntatem primi testamenti. Hanc quæstionem in solutam multi nobis reliquerunt, quam tamen uolui solutam adiuncta hac eleganti ratione. Quæ autem de fructibus hīc esent dicenda coimode, in locum commodiorem differo.

PH I S itaq; breuiter enarratis sequuntur rationes dubitandi: in textu dicitur compendiosam substitutionem verbis directis à milite factam uariationem recipere: nam filio mortuo in pupillari aetate cōtinet hæc compendiosa pupillarem iure communi, sed post pubertatem directam militarem iure speciali. Contra primam partem huius textus est. l. uerbis ciuilibus. & l. in pupillari eod. de vulgar. Vbi ex professo cōpendiosa substitutio facta filio impuberi semper est una: nam post pubertatem expirat eius effectus. Altera ratio dubitandi vel ex eo est, quod dici solet, inter filium naturalem & legitimū & arrogatum magnam esse similitudinem, ut enim naturalis & legitimus sine aliqua agnitione nouo iure transmittit ius agendi querela

ad suos descendentes, & ius agendi ad supplémentum legitimæ, quod est subrogatum in locum querelæ. I. si quis filium. C. de inoffi. testa. Bald. in. l. unica. §. in nouissimo. &c. §. hæreditatem. C. de cadu. tollé. Rursum ut pater filio suo impuberi potest in legitima pupillarite substituere, quod est filio prudere, nō autem potest per fideicomisum tale aliquid facere propter grauamen & onus. I. ex tribus. C. de inoffi. testa, ita utrumq; optinet in filio arrogato. I. si arrogator. ff. de adopt. sed in textu nostro substitutio pupillaris usq; ad tempus pupillaris aetatis trahitur ad bona patris & filij. Quod si pater arrogator substituat arrogato filio, si locum habeat substitutio, substitutus non vocatur nisi ad bona patris arrogatoris siue ad quartam, quæ debebat constitutione diui Pij filio arrogato. I. sed si plures. §. in arrogato. nostr. titu. de vulga. l. j. §. si impuberi. ff. de colla. bono. ergo substitutio pupillaris facta filio arrogato trahitur tantum ad bona patris, & non filij. Ergo erit maxima contrarietas inter hos duos textus. I. centurio. & §. in arrogato. I. sed si plures. Adhac ex substitutione pupillari facta à milite non uenient bona acquisita, per filium impuberem. I. miles ita hæredem. §. ex hæredato. ff. de milit. testamēt. nostra autem lex loquitur generaliter, ergo contrarium decidit: Tertia ratio dubitandi est, per pupillarem tacitam contētam sub expressa vulgari, substitutus non succedit nec uocatur ad bona filij impuberis, sed est mater, quæ uocatur si superuixerit filio. I. fi. C. de insti. & substit. sub condi. ergo non est uerum per substitutionem pupillarem uenire bona filij. Quarta ratio dubitandi est contra decisionem secundam nostri textus, quæ habet, ut substitutus mortuo filio impubere post pubertatem uocetur ad hæreditatē patris per directam militarem. Contra hanc decisionem sic iusto; compendiosa facta à milite, in textu nostro, post pubertatem trahitur ad fideicommissum. I. præcibus. C. de impube. & alijs. substit. ergo falsum est dicere post pubertatem ualere directo iure. Quinta & ultima dubitandi ratio contra finem textus nostri, quum dicit substitutum per directam militarem consequi hæreditatem testatoris, & fructus inuenitos in hæreditate: contra hanc decisionem sic colligo, liberi testatoris, qui ab eodem grauantur restituere, fructus incurrantur, nec eos

in quartam imputare tenentur. I. iubemus. C. ad trebel. ergo inepte dictum est in textu ad substitutum pertinere. Sed hæc argumenta non obstant, quin uerissima sit conclusio nostra, & decisio Papinianni. Ratio autem decidēdi huius legis est, quia miles potest iure speciali directam substitutionem post pubertatem facere, quod ei non licet iure communi. Et quāquam in casu dubio nō præsumitur uelle uti iure singulari, sed communi. I. in testamento. C. de testamē. milit. Tamen in. I. nostra constat de contraria mente illius. Adde etiam mi litem posse filio suo post aditam hæreditatem verbis directis substi tuere, & id uario tempore. I. miles ita. ff. de milit. testament. nostram rationem decidendi confirmant quæcunq; iam enarrata sunt priuilegia. Ratio decidendi ultimæ partis textus nostri cum dicitur substitutum per directam militarem non capere, nisi bona testatoris, non autem bona eius, cui est facta substitutio) est ex Baldo hic: quia na tura & uis priuilegij est, ut comprehēdat omne id, quod est ex natu ra priuilegiantis seu priuilegiati. Communis autem ratio omnium hic est, quia omne priuilegium recipit hanc interpretationem à iute, ut priuilegium concedatur sine iniuria alterius. I. impuberi filio. ff. de admini. tuto. I. cum filius fami. ff. de milit. testamē. non enim solet princeps rescripta unquā alicui concedere in damnum alterius. I. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid. in lo. publi. fiat. I. nec auus. C. de e mancip. liber. Iason in. I. uniuersa. C. de præcib. impera. offend. Sed si substitutio extendatur ad bona eius, cui est facta eadem substitutio, inde & incommodum & iniuria ei imminebunt: sic enim auferetur ei libera testandi facultas de bonis suis quod iuta maximè dam nant. I. j. C. de sacrosan. ecclesijs & notatur in I. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obliga. ego autē puto aliam dari posse rationē, quæ est hīmōi per directā militarē speciali iure succedit testatori tan tū in bona eius, nō autē ad bona filij: intelligo tñ, ut iā supra diximus Huc expectāt elegāter tradita à Bart. in. I. marcellus. §. qdā liberis. ff. ad sena. trebel. nō ergo acquiret substitutus hæreditatē filij impube ris post pubertatē, ne offendat ius cōe. I. 2. C. de nox. aeti. c. cū dilectus. extra de cōsue. his rōnibus satis cōfirmatā puto decisionē nītex, nec obstat arg. quæ in cōtrarium adduximus: primum nō buer-

satur, quia aliud est in pagano, aliud in milite. Siquidem substitutio compendiosa à pagano facta pubertate extinguitur, ideoq; difficilis est à directa substitutione ad fideicommissariam transitus: sunt enim hæ substitutiones inter se opposite: nō autem sic in directis: cum habeat inuicem magnam similitudinem: Vñ facilis erit ab altero in alterum transitus: Nam in habētibus similitudinem longe facilior est mutatio, quam inter penitus diuersa. l. 3. iuncta. l. sed cum patrone. ff. de bono. pos. Vbi inter succedētes diuerso iure cessat ius ac crescendi. l. lēd si acceptilatum. ff. de acceptila. l. in rem. §. item quæcunq;. ff. de rei uendica. hanc regulam abunde, ut solet omnia, examinat Bal. in. l. quomodo. ff. de flumi. Miles uero ut lex interpretatur, substitutionem omni tempore directam militarem facit, & id facit suo militari priuilegio. Vel aliter sic respondeo: in hac lege ideo variatur substitutio, quia tunc concurrit uoluntas testatoris, & potentia legis, & uerba propriè expectantia ad uoluntatem eiusdem testatoris: Secus autem est in contrarijs legibus: nam uoluntas testatoris, quæ expenditur secundum uerba prolata ab eodem, non præluminur amplius durare, nec substitutio directa ab eo facta nempe à pagano trahitur post pubertatem ad aliam directam substitutionem, quia nō licet pagano hoc facere. Rursum nō electit directa substitutio à pagano facta in fideicommissariam substitutionem, nam uerba per eū prolata cum sint merè directa nullo modo cōueniunt fideicommissariæ substitutioni. l. uerbis ciuilibus. ff. nostr. titu. de vulga. Vbi textus dicit uerbis ciuilibus substitutionem factam &c. quæ uerba, nisi patiantur interpretationis calumniam, apertè probant hanc meam sententiam. Non obstat secundum contrarium, Bart. enim hic more suo breuem solutionum tradit, aliud esse in filio naturali & legitimo, & aliud in arrogato: & ita procedit textus in contrarium adductus. Et licet inter has personas detur in nōnullis aliqua similitudo, non est tamen identitas iuris in personis, cum nullū simile sit idem glo. in. l. quod nerua. ff. deposit. diuersitatem probo, pater enim naturalis & legitimus plus iuris habet, quam arrogator: in illo enim concidunt duo uincula legis & naturæ, & lex longe plus ei fudit: In hoc autem uinculum legis tantū, nā quarta, quæ debetur arrogato filio,

debetur tantum beneficio legis scilicet cōstitutione dini Pij:& hoc ius ab arrogatore in filium arrogatum descendit ex beneficio legis tantum:duo etenim uincula sunt uno fortiora,& uincūt unum.aut. itaq;. C. communia de succēs. Barto. & moderni in.l. re coniuncti. ff. de lega.3. Altera ratio est, quoniam pater arrogator sua dispositione aut tali arrogatiōe non potest nocere uenientibus ab intestato, præ terquam in legitima, quæ obuenit ab eo cōstitutione diui Pij.l. nec ei. §.j. iuncta.l. non aliter. ff. de adopt. Vide Bart. in.l. si arrogator ad principiū suā lecturæ. ff. de adopt. non ergo iniquum uideri debet, si substitutio facta filio arrogato non extendatur ad uniuersum patrimonium patris & filij arrogati: quibus responsis satis confirmari Barto. solutionem puto. Nec obstat legi nostræ quod aliquando facultates filij impuberis & acquisita per eum non ueniant in substitutionem: quia hoc potest fieri per substitutionem filio emancipato uel exhereditato factam, secus autem filio in potestate, ut hic in tex- tu nostro. Adhac non refragatur.l. fi. C. de insti. & subst. sub. cōdi. fact. nam communi sententia doctorum ille textus loquitur in tacita pupillari, quæ continetur sub expressa vulgari, quæ matrem non excludit: nosfer autem textus loquitur de pupillari comprehensa sub compendiosa: nam talis pupillaris est expressa uerbis generalibus, & tacita uerbis specialibus, & excludit matrem: Tacita autem pupillaris contenta sub vulgari non est expressa neq; generaliter neq; spe- cialiter, sed est à iure subintellecta. Ideoq; inter legendum alias cum incidissem in hunc locum, difficilem sum expertus. Quantum autem ad presens attinet, tota uis huius negocij est uidere an, quando sub vulgari expressa continetur tacita pupillaris, admittatur hæc eadem tacita aduersus matrem? glosæ iuris civilis in hoc articulo varix fue runt, nam gl. nostræ legis assertit vulgarem expressam non continere tacitam pupillarem, quando mater est in medio contra. sentit gl. in l. fi. de insti. & subst. sub. cōdi. fact. C. & gl. in l. præcibus. C. de impu. & alijs substi. Vnde, ut has glossas alioqui sibi iniucem oppugnates conciliemus, sciendum est vulgarem expressam, quæ continetur sub compendiosa, continere tacitam pupillarem, quæ tamen est sine ef- fectu, si mater sit in medio; quandoque est cum effectu, ut cum est

coheres. non enim unquā admittitur substitutus , nisi mater sublata sit ē medio,& mortua: sicque tacita pupillaris, quæ haberet effectum contra alios contra matrem , non recipitur & tandiū effectum non habet contra matrem. quandiu ea uinit, & ita intelligitur lex finalis. Est rursus tacita pupillaris contenta sub vulgari expressa , & in hoc articulo non desunt. qui cōtra communem affirmare audeant, hanc tacitam pupillarem sub vulgari contentam excludere matrem, quæ in medio sit, ab hereditate filij impuberis: nam inquit, eadem est uis taciti & expressi. l. cum quid. ff. si cert. petat. sed expressa pupillaris excludit matrem. l. papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoff. testament. c. si pater de testamen. in. 6. ergo & tacita pupillaris excludet matrem. Ad h̄c expressio eorum quæ tacitē insunt conditionem non operantur. l. 3. ff. de lega. j. si enim quis ita heredem institerit, Titius heres esto, si hereditatem meam adierit, non inde ullā conditio inducitur: quia hoc subintelligitur, etiam si non exprimatur: eodem modo dicendum, si Tutor à iudice detur sub hac conditioне Tutorē do, si satisdederit: H̄c uerba potius admonitionē quandam habent, quam conditionem significant. l. muto. §. sub conditione. ff. de tutell. sic sub vulgari continetur tacita pupillaris: ergo ut altera nempe expressa matrem excludit, ita altera. i. tacita matrem expellet. Quæ tamen iura falso contra matrem inducunt: uerissima enim est contraria opinio: substitutio , quæ ab initio non comprehendit pupillarem, nec ex post facto eam cōtinebit. l. quæ ab initio ff. de reg. iur. Verba interpretari debent secundum tempus testamenti l. si ita. ff. de aur. & argen. lega. quando mater est in medio tempore quo fit testamētum, uel tempore quo moritur testator, si postea decedat ē uita, priusq; moriatur pupillus, mortuo impubere intra pupillares annos substitutus p̄ tacitam pupillarem admittitur: & quantum attinet ad matrem, talis substitutio hoc tempore, quo mater est mortua, nullas habet uires, estque prorsus ab initio, ita nunc sine effectu. Neq; obstat ea regula, quæ habet, eadem est uis taciti, & expressi: nam licet in plerisq; admittatur illa argumentandi ratio, quæ fit à cōtractibus ad ultimas volūtates. l. seruum filij. §. eū qui chirographū. ff. de lega. j. diuersum puto in hoc nostro instituto dicendū,

nam uerū est in naturalibus cōtractus eandem esse uim taciti & expressi, sed non continuo sequit, ut eadē sit ratio & taciti & expressi, qñ tacitū est ex iure speciali, ut est in tacita pupillari, quæ continet sub vulgari expressa: hēc enim tacita pupillatis est sub intellectu à iure cōtra oēm uim uerborū, ut sentiūt interprātes in l. iā hoc iure nost. titu. Alio modo respondeo tam in cōtractibus quā ultimis uoluntatibus, ubi p forma rei uerba necessaria sunt, non eandem esse uim taciti & expressi: imo affero omīssū casum habeti pmissō. l. qc- quid astringendæ. ff. de uer. obl. l. j. ff. eo. l. iubemus. C. de testa. Vbi nomen hæredis debet exprimi à testatore, & hēc est forma institutionis, & si omittat, non habebit p expressa. Adde præterea plus operari expressum, quā tacitū: substitutio expressa excludit oēm cōiunctū uenientem p ius accrescendi, & prius fit locus substitutioni, eo casu, quā cōiunctioni. l. 2. §. si duo. ff. de bono poss. secu. tab. nō aut alia rōne uincit coniūctus à substituto, quā quod expressū faciat cessare tacitū. l. cū ex filio. §. filio impuberi. ff. cod. de vulg. Vnde cōsuluit Oldra. cōsi. I 3 0 . procuratorem posse qdem renocare substitutū à seipso, nō tñ tacitē. Quod aut afferunt argumentū de cōditione ad rem nřam, cōmodē trahi non posse existimo, diuersitatē probo: quod tacitū sub expresso insit, & contineat partim ex uolūtate, partis ex necessitate, quos casus esse diuersos qs nō uidet? Bar. i. l. hæc uerba. ff. de lega. j. l. si ita legatū. §. illi si uoleat. ff. de leg. j. Substitutio tacita continetur sub vulgari expressa ex uolūtate, non aut ex necessitate, non ergo ualeat illud argumentum contra cōem sūiam induci.

EX hac cōi decisione, quæ habet, ut tacita pupillaris contenta sub vulgari, cū mř est in medio, nullas habet vires, sitq̄ p̄sū sine effectu. Colligunt tres singulares effectus, quorū primus est: Si mř spernat filij ipuberis tutelā suscipere, aut si negligat filio impuberi idoneū tutorē petere, priuāt legitima filij successione. I 2. §. si cōfessim. ff. ad fēna. tertul. l. sciāt cūcti. C. de leg. hæred. Bar. in l. inter mř nores. ff. q̄ petan. tutor. quod exactius suo loco sum examinaturus. Alter effectus est, si mater moriatur ante filium, substitutus uocabitur ad hæreditatem ex tacita pupillari alijs exclusis. l. f. C. de institu. & substitu. Ultimus effectus est, licet mater non p̄moriatur, tñ si renunciet successioni, substitutus admittetur ex tacita pupillari:

nam paria sunt matrem esse defunctam, uel uiuere, sed renunciasse successioni filij: exclusa enim matre repudiatione, fit locus substituto. l. 2 . §. sed si fint sui. fl. ad sena. tertul.

T S E D nunc ad solutionem argumenti, quod quarto loco adduximus, redeo: hæc autem obiectio tanta est, & duarum harum legum tanta est controversia, ut uarietate sententiarum, & multiplici opinione uarie soluentiū, nix aliquis tandem reperiatur, qui cettum dicat, aut certam sententiam ferat, cui subscribatur. Nos autem tuebimur eam solutionem, quæ nobis magis consona textui uidebitur, & minus ambiguitatis, & dubij prae se feret gl. nostræ legis in hac sententia fuit, ut affirmaret in hac. l. substitutionem compendiosam factam à milite omni tempore directam & in. l. præcibus ea ratione trahi substitutionem compendiosam factam à milite in fideicomissariam, quia mater erat in medio, & illius respectu, & fauore flectit. At Bart. qui inter cæteros uerum maximè cōiectat, omnium, ut ait, tutissimam sententiam tulit: Is enim putat multum interesse an substitutione cōpendiosa fiat uerbis merè directis, & tunc inquit erit omni tempore directa, ut est uera species nostræ legis, cum dicitur directò substituit: an fiat uerbis communibus, & tunc si mater sit in medio, post pubertatem ualebit iure fideicommisi duobus concurrentibus ministerio uerborum communium, & fauore matris. Ideoque obliqua fit, qui est indubitatus casus, ut ille afferit. l. præcibus. Hoc autem ita elegantet scribit in. l. in testamento. C. de testament. milit. Et tūc eius sententiæ subscribere possumus, & eam firmare ex uerbis, quæ fini legis præcibus adscribuntur: cum illis dicitur à te peti possunt, &c. Quæ sanè uerba sui natura ministerium & factum alterius postulant, & sic sunt fideicommisaria, ut amplissime disputatum fuit in exordio. l. nostræ. hanc sententiam sequitur Alexander. Non defuerunt qui ex professio contrariam sententiam defenderint, præfertim Salicetus, qui putat probari ex uerbis legis, cum dicitur in. l. præcibus, hæredem scripsisse, &c. & eos habeat hæredes, quos pater sibi constituit, &c. Hæc quidem uerba esse merè directa, non autem communia. & se tuetur sententia Bartol. in l. j. C. coia de lega. Rursum ait militem in dubio uti iure communi, & non speciali. Vnde

Inquit, cum in l. præcibus substitutio trahatur ad fideicommissum,
 hoc sit iure speciali, non communi iure. omnis siquidens lex interpre-
 tari debet secundum titu. cui eadem ad scribitur. l. imperator. st. de
 i diem adiectio. Sed l. præcibus est posita sub titulo de impi herum
 & alijs substitutis, in quo non principaliter de privilegijs militum tracta-
 tur, sed potius in titulo de testa. milit. ergo dicendum non iure mili-
 tari ualere talem substitutionem sed iure communi. Hocque ea conie-
 cutura corroboratur, cum miles filio suo in potestate substituerit ad
 quod obseruandum non ad stringitur, miles enim potest etiam emul-
 cipato substituere. l. miles ita, §. ex heredato. ff. de milita. testa. quod
 paganus non potest. l. 2. ff. eo. de vulga. quæ sententia Saliceti itare
 non potest. nec obstat sensui Bart. nam uitanda est legum correctio,
 quæ fit plausibilis intellectus c. cupientes. §. quod si per uigiti, de
 elect. in. 6. nec uerba legis nos in contrarium sententiam trahere pos-
 sunt, nam ubique uerba legislatoris sunt ea, quibus non nitatur
 illius sententia, nec intentio, fundetur, iudicantur enunciatiua, tamen
 autem aliquid disponentia, ut not. in clement. literis. de probat. Bal.
 post alios suam nouam opinionem & sententiam in hoc articulo tra-
 dit, atque esse faciendam differentiam inter uerba directa ditectio, & uer-
 ba directa non ciuilia, quæ cum uim faciat in uerbis directis, tanquam
 captiosa & non uero opinia merito reprobatur. l. quoniam indignum.
 C. de testa. Vbi ualeat dispositio testatoris quocunque genere dicendi
 & quauis loquendi formula concepta sit, si modo nota sit mens & uo-
 luntas disponetis, nec refert si dicat heredem facio, uel instituo. Huc
 tandem accedere potest noua fulgosij sententia & excogitatio, qui
 audet affirmare nullam dari substitutionem fideicommissariam in. d.l.
 præcibus: hoc que ex uerbis legis probari posse affirmat, & imprimis
 ponderat uerba ultima legis, ubi dicitur, uelut ex causa fideicommis-
 si, &c. quæ uerba transferunt hereditatem in substitutionem, ad simili-
 tudinem fideicommissariæ substitutionis: & nullum simile est idem
 glo. in. l. quod nerua. ff. deposit. Similitudo autem in duobus uerba-
 ri petest, nam, ut in substitutionem fideicommissariam uenient bona
 testatoris, l. coheredi. §. cum filiæ nostræ titu. de vulg. ita per direc-
 tiæ militarem post pubertatem cum succeditur filio nec bonis illius,

sed testatori, ut est sententia. I. nostræ centurio. præterea quemadmo-
dum in fideicommissariam hæreditatis restitutionem ueniuunt bona te-
statoris cū fructibus, nisi fructus percepti fuerint iudicio testatoris,
aut negligentia fideicommissarij. I. in fideicommissariam ff. ad sena-
trebel. ita etiam idem sentiendum in directa militari per quam deben-
t fructus inuenti in hæreditate, ut sentit. I. centurio. Et ut confir-
met suam hanc sententiam, afferit uerum esse suū intellectum. I. præ-
cibus: ex quo fit, ut illa lege substitutio sit omni tēpore directa, quia
existimandum est filium adiuuisse hæreditatem patris, & eo casu bo-
na patris & filij sunt effecta unum patrimonium. I. sed si plures. S. fi-
lio impuberi. ff. eod. de uulga. postea mortuo filio, mater apprehen-
dit ab intestato uniuersa bona, & ideo licet iure directo ueniat sub-
stitutus, tamen petere debet bona à matre. Quæ Fulgosij interpreta-
tio quamuis dura pluribus apparuerit, tamen disputando defendi po-
test. præsertim cum in eo textu ad extremum dicatur, à te peti pos-
funt. Hæc uerba clarissimè probant substitutum non posse compel-
lere matrem restituere hæreditatem iure fideicommissi. Quoties e-
nim uerbum potest reponitur in aliqua dispositione, uel legis uel
hominis præcedente affirmatione, non inducit necessitatem, sed me-
ram uoluntatem. I. sæpe audiui cœsarē. ff. de off. præsid. plenè hoc tra-
dit Bart. in. I. gallus. ff. de liber. & posth. Rursum in omni fideicom-
missaria substitutione cogi potest hæres hæreditatem adire & fidei-
commissario restituere retenta quarta. I. quia poterat. ff. ad senat. tre-
bel. sed in matre hoc locum non habet, nec consequitur hanc quar-
ta detractionem, non enim potest è bonis mariti quicquā uxor hoc
privilegio detrahere, sed tantum è bonis filij, ergo in ea. I. substitu-
tus succedit iure directo, non autem per fideicommissum. sed hæc ex-
igua argumenta sufficient, exercendi scilicet ingenij gratia producta
in medium: interim communai doctorū iudicio subscribendum duco,
qui ueritatem ut plurimum in omnibus attigerint, nec à uero hoc in
loco recesserint. Postremo nō obstat ultimo loco adductum contra-
rium, nā aliud sentiendum, cum sumus in militari directa, per quam
inuenti fructus in hæreditate tempore mortis testatoris debentur sub-
stituto, ut est species legis nostræ: aliud in fideicommissaria substitu-

tione, per quam grauantur liberi à patre restituere hæreditatē, quibus hoc priuilegium conceditur, ut lucrificati fructus hæreditatis, quod affirmat. I iubemus. C. ad sena. trebel. & hæc solutio nititur cōmuni iudicio scribētum. Hac autē de re cōpliosius infra differam. Hactenus de confirmatione legis nostræ, & confutatione argumentorum, quæ alioqui contraria maximè pugnare uidebātur: nunc uero nobis est divertendū ad quæstiones, quæ commodè ex hac lege trahuntur, in quibus excutiendis nō longo uerborū contextu utar, sed cōpēdiosè ea perstringam, quæ ad præsens negocium facere uidebuntur, & quæ uerbosè nimis, & summo incōmodo, & tædio legētiū de scripserunt, apes imitatus scribendo ea colligam, quæ maximè frugifera uidebo. atq; ut rem ipsam aggrediamur, illam syluam quæstionū, quas prodigiosè hic, & inepte nonnulli colligunt, lex dū taxat quæstionibus & utilissimis & ad rem nostram maximè facientibus perstringi puto: nā si pergam illas parū uiles quæstiones interprætum sequi, non uel trienniū totum mihi sufficeret ad uoluenda uolumina, tātum abest, ut negotiū hoc ambiguū quæstionum, quatum tanta est copia, ut uix numero cōplecti quæant, intra id tēpus concludam: Contestatum ante omnia uolo, me hic nouarum rerum non esse autorem, sed quæ inter studendum, & legendū milii occurrere potuerunt, quæ ad rem nostrā facerent, hoc exiguo nostro libello cōplexum fuisse: quæ ut sanè sunt cōmoda, ita letūris, ut puto, placebūt: quos interim rogatos uelim, ut hunc libellum, ut munus sculum aliquod placidē uelint accipere, & inuidiā omnem reūcere. Quero igit̄ an priuilegiū directe militaris substitutiōis extēdi & induci possit ad clericū, doctōrē, aduocatū, & ut quæstio commodius dissoluat, & clarius ueritas cerni possit, in utrāq; partē disputabo, si prius eā quæstionē absoluero, an milites diui Ioānis, q; cīncē pēlorib; affixā gerūt, & quotidie aduersus infideles turcas bellū gerūt, in militū numerū referendi sint: quod sane dubio nemini esse debet: nam & remp. ch̄ristianam defendunt, & uitam periculis mortis expōnunt, adeo, ut præterquam quod seculi sint milites, eam religionem profitentur, ut christi milites rite vocentur, hoc autem genus cœlestis militiae exercebatur à filijs israēl ca. fina. 23. q. 2. uere religio-
ficiam habentur cum uota substantialia religionis se obseruaturos

pro nittant castimoniam, pauperiem, obedientiam: de quibus doct. in rubr. extr. de regular. copiosè loquuntur. Hi regni lege nec ex testamento nec ab intestato patetum hereditatem consequi possunt, neq; seruatur anten. ingressi. C. de sacr. sanct. eccl. nec. l. si. C. de episcopo. & cleri. Non enim hi religiosi in numero suorum habentur. abdicatio siquidem proprietatis, & custodia castitatis ita sunt annexa religioso, ut contra eam ne romanus quidem pontifex valeat dispensare. c. cum ad monasterium extr. de statu monachor. Hi religionis ingressu amplius non sunt in patria potestate, sed sub potestate & obedientia superioris gl. in. l. si ex causa. §. nunc uidendum. ff. de minor. quam ut singularem exclamat. Iason in. l. qui se patris. C. und. liber, non habent nec uelle, nec nolle, sed omnia gerunt consilio & licentia sui praefetti religioni, scilicet magni magistri. c. si religiosus de elect. in. 6. Benedict. exaggerate docet, ut cetera, in sua repetitio. c. raynati in uersi. & uxorem nomine ad elasiam extr. de testament. Ceterum hi milites, & religiosi habent quadam statuta, quibus eisdem prohibitum est ius testandi, nisi quod eis concessum est, aliqd in gratiam & redemptionem animæ suæ disponendo relinquare, nec tamen hoc ipsum eis omnino licet absq; licentia illius praefetti magni magistri, unde possumus eos conferre & usuarijs & fructuarijs. Hoc etiam asserit Panor. in. c. fi. extr. de pecul. clericis. gl. singularis in. c. praesenti de offi. ordi. in. 6. gl. in ca. dno sunt genera. i. 2. q. 1. Bal. in auten. licentia. C. de epis. & cleri. ex quo fit, ut nostra questio scilicet an priuilegiū directa militaris substitutionis &c. ad hos milites expectare non possit, nec ad eos, ut clericos, extedi, nec induci valeat: nam omnis substitutio est institutio, ita diffinit Accurs. in ru. nostr. cod. ff. l. gallus aquilius. ff. de liber. & posthu. Sed hi instituere non possunt, obstantibus suis illis statutis, ergo nec substituere: nam remoto antecedenti, remoueat & consequens, quod necessario pendet ab eo, necesse est. ergo licet probatum sit eos esse milites, qui cruent pectoribus gerunt, tñ nostra ad eos non poterit trahi, cum non possint, ut iam dixi, heredem instituere.

T R E D E O igitur ad primam nostram questionem, & primum in partem negatiuam, ut priuilegium huius legis ad alias personas

non expressas porrigi non possit, sic probo, Priuilegia concessa militibus, competunt solum his, qui insignis militiae sunt exornati. gl. in l. penul. ff. ex quib. caus. maior. ubi assertit eos demum milites priuilegiis militum gaudere, qui solennia militiae sunt professi. ad haec in his quae recedunt a regulis iuris communibus, & generalitati legis derogant, non debet fieri extensio ad personas, maxime i bi principaliter favore alicuius priuilegium est concessum. l.i. ff. de consti. princip. c. constitutus de concess. præbend. c. sane. extr. de priu. Ergo ab his priuilegiis, quae solū insignis militiae exornatis militibus conceduntur, quae etiam duntaxat gratia militum concessa fuerunt, non debet fieri extensio ad clericum, aduocatum doctorem: nihil enim aliud est priuilegium; qnam priuata lex ca. priuilegia. 2. distinct. facit quod dixit Bartol. & Salice. in l. j. C. de iur. & fact. ignoran. Vbi legis illius priuilegium militibus concessum ad clericum sicq; militem coelestis militiae extendi posse negant. Clericus enim dicitur in christi militia bellum gerere. c. j. de cleri. egrotan. c. saluator. j. q. 3. rursus nominum diuersitas diuersos parit effectus. l. si idem. C. de codicili. sed alio nomine vocatur iuris professor, alio miles, ergo cum sint diuersi tituli personarum, non erit ius idem, sed diuersum statuendum. Præterea quæcunque dispositio recipit interpretationem communii usi loquendi. l. labeo. ff. de suppell. legat. l. sciendum. §. illud. ff. de edil. edict. c. ex literis. extr. de sponsalib. Sed communii usi loquendi priuilegia concessa militibus interpretatur propria & eis peculiaria, qui bellum gerunt causa reip. defendendæ, ergo aliena interpretatione & parum rei subiectæ cōmoda non trahunt ad clericum nec ad aduocatum. Postremò prohibitio legis de tute loquens ad protutorem seu negotiorū gestorem ratione eiusdem nominis non extenditur, ergo priuilegia non extendentur a militibus ad clericum, & aduocatum, qui similitudinem quandam nominis militiae gerunt.

¶ R V R S V M in partem affirmatinam sic argumenta colligo: causa finalis priuilegij est utilitas publica, quae circa milites versatur. l. milites. C. de loc. & conduct. sed haec eadem publica utilitas reperitur & in iuris professoribus, aduocatis, & clericis: Hi enim non

minus humano generi prouident , quam si hostes annis repellerent
 I. aduocati. C. de aduocat. diuerso. iudic. gl. in. l. j. C. de statu. liberali,
 urb. romæ. Hoc docet Bart. in. l. j. ff. solu. matri. Ergo militum priuilegia
 extendentur ad hos . deinde quoties sumus in favorabilibus,
 iura loquentia de milite armatæ militie trahuntur ad doctorem, &
 clericum. gl. in. l. miles. ff. de re. iudi. & hanc sequitur Panormi. in. c.
 odoardus. extra de solutionib.

¶ Ad hæc iuta, quæ prohibit donationes fieri à militibus con-
 cubinis commode ad alios milites per similitudinem dictos porti-
 guntur, hoc concludunt doctores in. l. si ancillam. C. de donatio.
 inter vir. & uxor. Præterea quemadmodum testamentum militis non
 rumpitur in uim præteritionis per bonor . possess. contr. tabul. Ita
 nec testamentum rumpitur uitio præteritionis, quod conscriptum
 est à doctore, clero' ue. gl. in. l. j. ff si quis à paren. fuer. manu.

Deinceps priuilegium , quod habet miles in castrensi peculio , sibi
 uendicat aduocatus in peculio quasi castrensi. l. fi. C. de inoffi. testa-
 mento. l. fori. C. de aduoca. diuersi. iudiciorum. Miles etiam capitalis
 criminis reus factus militari priuilegio questione non plebitur. l.
 milites. C. de questio . Ita nec doctor, nec clericus, nec aduocatus,
 torquetur autoribus syno. Bald. in eadem lege. Quod si priuilegio-
 rum fiat extensio in criminibus, quia & fiat in honoribus, & hone-
 stis neminem inficias iturum puto : & hoc decidit Bal. in proemio
 fforum . In limitatorijs & exorbitantibus à iure communi fit ex-
 tensio de casu expresso ad casum non expressum, quando lata uocabu-
 li significatione non expressus expresso comprehendendi potest. l.
 filium ab eo. ff. ad maced. l. senatusconsultum. ff. de ritu. nuptia. l.
 quod si nepotes . ff. de testamen. tutel. l. iusta. ff. de uerb. significat.
 Battol. in. l. liberorum. ff. de uerb. signifi. Sed priuilegia recedunt à
 iure communi , & casus non expressus militum cœlestis & literaria
 militia expresso casu militum, qui armis bellum gerūt, comprehen-
 di ualet , estque eadem ratio , idem ergo ius erit statuendum : fiet
 igitur extensio. Adde quod ubi publicæ utilitatis ratio, uel pietatis
 fauor inuitat, etiam si nos sumus in ijs, quæ derogant iuri communi,
 quæ exorbitantia uocamus, de similibus ad similia fit extensio, gl.

in Lillud, & l. si. C. de sacro. sanct. eccl. l. si constante & ibi Bartol. in nona quæstio primæ partis. ff. solut. matri. sic trahunt ad pries causas, ad libertatos, & harum expressa decisione piarum causarum ambiguae controversiae finiuntur, & dissoluuntur. l. j. §. si. C. de commu- ser. manu. Barto in l. proxime. ff. de ijs que, in testamen. de lent. l. titio ususfructus. §. j. ff. de condi. & demonstra. Bartol. in l. 2 . ff. de fi- deicommis. libertatib.

PItidem iura, quæ de alimentis loquuntur, hac ratione ad dotes extenduntur, quantumuis nos simus in exorbitantibus. Bart. in l. si certis annis. C. de pact. & in l. titio centum. §. titio genero. ff. de condit. & demonstra. & in l. cum de in rem uerso. ff. de usur. Huc accedit quod dixit Accursius in l. 2 . ff. de curato. furio. omnia pri- uilegia concessa minoribus extendi & porrigi ad furiosos, qui simi- les sunt minoribus, ergo omnium horum similitudine adducti, cum & publicæ utilitatis ratio, & pietatis favor perinde cernantur in iuris professoribus, & clericis, ac militibus horum privilegia ad illos extendi posse, nemo inficiabitur. Vnde Panormita. in. c. episcopus, extr. de preben. confirmat priuilegium huius legis habere locum in milite cœlestis militiae, quam doctrinam, ut tutam, sequi debemus. Idem iu. c. j. de cleri. egrotan. Fely. in. c. cū ex officiis, extr. de præscr. Ex his ergo colligitur hæc conclusio.

PRIVILEGIUM directæ militaris substitutionis arma- te militie militibus concessum etiam ad aduocatum, iuris profes- forem, & clericum pertinere dicimus. Intelligo doctorem, qui pu- blicè interpretet: & Aduocatum in forensi iudicio causas defen- dentem. Bartol. in l. medicos. C. de profess. & medic. Iason in l. ad egregias personas. ff. de iur. iuran. Et quod de clericis est constitu- tum, intelligendum est de clericis, qui quasi Castrense peculium habent, & habere possunt, de quo testari valeant: aut Presbyte- ros. C. de Episc. & clericis. Et ibi Bartol. in c. quia nos, extr. de testa. Et eo loco notat Panormi. & Archidiaconus, in c. quia ingredien- tibus. t. 9. q. fi. Iason. in l. filia. C. de collatio. Philip. francus, in re- petitione rubr. de testamen. in. 6 .

¶ V T antem contrarijs argumentis facilius respondere possimus, sciendum est priuilegiorum quædam cōpetere militibus prætextu dignitatis, & hæc tribuuntur doctoribus & alijs personis, ut clericis, & aduocatis not. Bart. in. j. constitutione. C. & in. l. omnes. C. de decurio. lib. x. P. anor. m. c. quanto, extra de magistr. Quædam priuilegia gratia publicæ utilitatis esse comparata, ut sunt ea quæ cōcessi sunt militibus, qui remp. defendant, & hæc cōueniunt alijs personis: hoc demonstrat Bart. in. l. j. ff. solut. matr. Quædam priuilegia conceisa militibus ob præsumptam ignorantiam iuris, quam dicunt contingere ex frequenti armorum usu: nam cū frequenter arma exceant milites, ut interim iuris disciplinā sibi compareant, non fieri potest. l. i. C. de iur. & fact. ignorā. nam scire arma debent milites, iuria uero legum periti. l. f. C. de iur. deliber. hæc priuilegia non competit doctoribus, quippe quos non deceat allegare iuris ignorantiam: Turpe siquidem est patritio, & nobili uiro ius, in quo versatur, ignorare. l. 2. §. seruus sulpitius. ff. de orig. iur. familiaris enim debet esse doctori iuris disciplina: indignum est doctori iuris ignorantiam proponere, adeo, ut si doctor restitutionem in integrum petere uellet, ex capite ignorantia, & diceret se esse Iesum, non esset audiendus. l. professio & desiderium & ibi glo. & ratio textus. C. de muner. patrimo. lib. x. Bart. in. l. j. C. qui aduersi. quos. ange. in. l. j. §. pueritia. ff. de postul. quædam etiam priuilegia militibus data ad testandum, & horum quadruplex est ratio, nōnulla sunt, quæ respiciunt formā & solēnitatē testamenti, ut possint milites non seruata forma iuris, & sine legitimo numero testium Testamentum conscribere. & dictare. l. j. ff. de milita. testamen., alia, quæ respiciunt personam ipsius militiæ, ut filius familiæ miles possit testamētum facere de peculio castrensi. l. f. C. de inoffi. testam. & hæc priuilegia concedūtur etiā doctori, ut possit testari de qua si castrensi peculio, qua eadem est ratio. l. aduocati. C. de aduocat. diuersi. iudicū. l. penult. C. qui testa. facere possunt etiam priuilegia, quæ ad institutum vel legatarium respiciunt, & tunc quemadmodum impeditur miles donare mulieri, quæ uenit in turpem, & iniquam suspicionem, & donata non ualent. l. militiæ ita. §. mulier. ff. de milita. testamēt. ita & doctor, & clericus

impediuntur donare. Postremo sunt priuilegia quæ respiciunt substantiā dispositionis, & interea est priuilegium nostræ legis, ut possit sublilitatio tanquam directa militaris omni tempore habere effectum directum, & si quereras, qua ratione sit concessum militi? rēspōdet Alex. i.atione publicæ utilitatis, quæ uersatut in exercitio militiæ l. milites. C. de locat. & conduct. quod etiam locum habet in iuriis professore, & adiuvato: nonnulli sentiunt hęc priuilegia dati militibus in solatium, ut posteaq; sunt occupati pro rep. hoc ipsum habeant in præmium, neq; libera rerum suarum dispositio arctanda est militibus, sic neq; doctori, cum huius opera non minus sit reip. necessaria, quam est militum labor. Ex his ergo clarè perspicimus, milites in plerisq; non obnoxios iuri communi: & idem reperiti in militibus & celestis & legalis militiæ. Hotum autē priuilegiorum si pleniorē notitiam habere cupis, abunde ex Barto. colliges in l. neque eum. f. de milita. testa. Non obstat præterea l. f. C. de interd. matri, quia non est eadem ratio in protutore ac negotiorum gestore, quæ est in nerò tutore, qui non potest nocere pupillo & in penalibus, & odiosis non sit ulla extensio, nec personarum, nec casuum: cum odia restringenda sint, at fauores sint ampliandi. l. cū quidam. f. de liber. & posthu. nec delictum debet egredi personam delinquentis, cum se qui debeat suos autores. l. rescriptum. f. de ijs quib. ut indig. l. sancimus. C. de pen. quod autem prohibitio tutoris non extendatur ad p. tutorem est. l. 2. f. de eo qui protuto. in uersi. non enim est eadem huius protutoris, quæ tutoris est, rerum pupilli administratio: latius autem Bald. in d. l. f. quem vide, his ergo priuilegiorum traditis divisionibus, & hic adiectis distinctionibus, tum confirmatam conclusionem nostram, tum sublata aduersariorum argumēta existimo. nunc autem altera questio hinc trahitur superiori non multum dissimilis, quæ ad effectum compendiosæ substitutionis siue à milite siue à pagano facta pertinet.

¶ S E D cum compendiosa substitutio fiat tribus modis uerbis mere directis, uerbis obliquis, uerbis communibus aptissimè in treis parteis secabitur. Quantum attinet ad primum, sic fingamus, ego in situo filium meum hæredem, & quando cūq; decesserit, dominicus

nepos meus herres esto: & is filius deinceps extremū diem obeat in pupillari aetate: Hinc quero an substitutus possit occupare bona directo iure, an fideicommissum? Quod nre fideicommissi capiat, faciat sequentia: substitutio compensatio post pubertatem obliqua fit. l. placibus. C. de imponer. & alijs substitutionib.

¶ V B I compendiosa substitutione à pubertate si mater existat in medio, trahitur ad fideicommissum, uoluntas enim testatoris hanc dispositionem fouet: est igitur obseruanda tanquam lex. §. disponat in auten. de nupt. coll. 4. l. in conditionibus ff. de condi. & demōstr. ¶ Secundo adducitur textus in. c. raynucius. extr. de testa. ubi substitutio, ut fideicommissaria nalet, & defenditur post pubertatem.

¶ Tertio loco inducitur. l. uerbis civilibus. ff. eo. de vulg. cuius si uerba duntaxat expendas, contrarium prober, sensus tamen hic est, ut compendiosa facta uerbis merè directis extingnatur, post pubertatem: interim lex non negat post pubertatem variari posse iure fidei commissi, ut actus potius ualeat quam pereat. l. quoties. ff. de reb. dub. facit. l. scuola. ff. ad trebel. Vbi substitutione exquada benigna interpretatione legis transit in fideicommissum etiam inter filios à patre non grauatos.

¶ Quarto loco quoties in ultimis uoluntatibus uerba relata ad certam personam non possunt state omni tempore propriè, variato tempore variantur uerba à propria in impropiam significationem, nec uerborum semper est uniformis ratio. l. patet seuerinam. §. conditio-
num uerba. ff. de conditio. & demonstrat.

¶ Quinto loco pondero extremum compendiosa substitutionis. ut heres esto: Heres enim dominum significat iure civili. l. his uerbis. ff. de heredib. instituend. §. penultimo, institut. de hered. quali. & different. Sed quis potest esse dominus non solum directo sed utiliter, ut emphiteuta, ususfructarius, qui nsumfructum formalem habet, superficiarius, qui habet utilem actionem in rem contra dominum, qui turbat eum iure suo, de quibus latè Bartol. in. l. si mater. §. eandem in fin. colum. ff. de exceptio. rei. iudic. l. j. ff. de usufruct. l. j. §. qui superficiem. habet. ff. de superficieb. l. sed & si possessori. §. itē si iurauero. ff. de iur. iuran. & quēadmodum

herbo domini continetur utile dominium sic appellatione heredis intelligimus fideicommissarium, qui dicitur heres esse utiliter p̄fertim ad sustinendā testatoris dispositionē. Ad hāc quoties lex vel statutum loquitur de herede intelligitur & fideicommissarius continet, qui heres efficitur. I. si filius. §. i. ff. quod cum eo. I. item uenient. §. licet autem. ff. de petit. hereditat. ita notat Bartol. in. I. j. §. de illo. ff. ad senat. trebell.

¶ IN SUPER huiusmodi dispositio quae uim fideicommissi p̄ se fert, causæ testati admodum fauet, alioqui obueniret hereditas ab intestato, perempto omni iure testati, non igitur contra ius est substitutum heredem fieri iure fideicommissi: fideicommissarius etenim heres dicitur latè sumpto vocabulo. Adde incontractibus heredem etiam sumi pro domino utili, quanto magis in ultimis voluntatibus, cum multo favorabilior sit causa testamentorum, quam contractum. c. cum dilecti, extra de donationib. l. in testamētis, de regu. iur. ff. l. si pars. ff. de inoffic. testament. Interest enim reipublic. ut testatorum ultima nota, & arbitria effectum habeant. I. uel negare. ff. quemadmo. testa. aperian. his argumentis colligitur probata conclusio, ut si substitutus iure fideicommissi bona capiat, & sic obliqua fiat, quæ prius erat directa substitutio, ne alioqui substitutio hui petire dicatur.

¶ AD PARTEM autem negatiuam, ut substitutus iure fideicommissi bona non capiat, nec obliqua fiat substitutio directa, sed omnino extinguantur, faciunt sequentia argumenta.

Substitutio compendiosa facta à pagano per uerba mere directa ciuilia usque ad pubertatem valet ut propriè directa, post uero pubertatem in totum extinguitur, adeo, ut ne unquam fideicommissi iure ualere dicatur. I. uerbis ciuilibus. ff. eodem. l. in pupillari. eodem. ait textus uerbis ciuilibus substitutionem post decimum quartum aetatis annū frusta fieri conuenit, non igit post pubertatem valet compendiosa: Vis enim dictio frusta est, ut denotet nullitatem sequentis actus ipso iure. l. penultima. §. ad crimen publicum. ff. de publ. indic. c. quia frusta. ext. de usur. ita Pañ. & Felii. in. c. ue- niens. ext. de accus. Oldra, cōsil. 125, incipiente in apposito themate,

Alexan. in consi. 72. in secundo uolumine consiliorum. l. si seruus legatus. §. si seruus alienus. ff. de lega. j. ubi si testator relinquit alieno seruo libertatem directo, non nalet ne iure quidem fideicomissi gl. in. l. seruo alieno. C. de manu. testa præterea voluntas testatoris omnino est obseruanda, etiam si dispositio reddatur inutilis: Adeo non est discedendum ab eius uoluntate. l. si quis à filio. ad principiū. ff. de lega. j. l. si ego & titius ff. de iniis. rup. ergo compendiosa substitutio inutilis omnino est post pubertatem, alioqui discederemus ab eius uoluntate, si obseruaremus dispositionem quæ iura sibi inuicem maximè contraria, ut conciliet Bart. tradit parum tutam meo iudicio uerborum distinctionem, inquietus, uerba cōpendiosæ substitutionis quæ docq; sunt directa ciuilia, propterea quod sunt iure ciuili & l. 12. tabula. inuenta, ut uerbum hæres esto. l. obuenire. ff. de uerbo. signifi. Vnde deportatus nō potest hæres esse, eo quod nō sit capax eorum, quæ sunt iuris ciuilis: quamquam retinet ea, quæ sunt iuris gentium. l. quidam serui pœnæ. ff. de pœn. Barto. in rubr. ff. de acqui. hæred. Itidem quis nō sit hæres per prætorem, sed tātum honorū possessor: prætor enim succendentibus quidem succurrat, per suum ins nō quidem directo, sed per obliquum, ut per honor. posses. Ex quo fit, ut si fiat substitutio compendiosa directis uerbis ciuilibus, hæc substitutio post pubertatem expiret. l. uerbis ciuilibus. ff. eo. Quandoq; uerba sunt directa non ciuilia, quæ semper habet directum sensum si referantur ad substitutum, ut accipiat, quod tribuit potestatem propria autoritate uendicandi sine ministerio alterius. l. titia. §. j. ff. de lega. 2. Verbum moriatur, dicitur uerbum directum. c. si pater. de test. in. 6. dicuntur directa non ciuilia, eo quod à iure ciuili propriam significationem non habeant, & in dubio his uerbis facta substitutio, alio atq; alio modo interpretatur. Ut uarie contingere potest, nam substitutio directis non ciuilibus facta pupillo morientiante pubertatem interpretatur directa, morieti post pubertatem interpretatur fideicomissaria, ea enim uis legis est, ut prouideat & futuris, & præteritis casibus. l. 3. ff. de adimend. lega. l. hæc cōditio. §. ff. de condi. & demonst. Et igit autore Bart. magnū discrimen inter hæc uerba directa ciuilia: & directa nō ciuilia nā quoties facta est substitutio uer-

bis merè directis ideo non slectitur in fideicommissariam quia eo casu nulla est necessaria interpretatio nā frustra lex fingeret super re certa quum apertissime præteritos casus certos habet velit. l. cū qui-dam. §. suum heredem. ff. de acqui. hared. Quoties uero est facta substitutio uerbis directis non ciuilibus non habentibus proprietatem nec germanam significationem corruit substitutio pubertate, nec enim mente, nec uoluntate defuncti subsistit. Quā, ut prædicti, Barto. Ioā. Andt. distinctionem uerborum in. c. si pater. de testam. in. G. ut parū tutam reprobant moderni scribentes, aiuntq; nullam esse faciendam uim in his directis uerbis ciuilibus non ciuilibus. l. quoniā indignū. C. de testamen. & rationem affert Panor. in. c. raynarius. extr. de test. in. g. colum. non tamen absque ratione ita loquutus est Barto. & sic distinxit, nam, inquit ille, lex solum est certa de præteritis, & praesentibus casibus, nō de futuris, nota. in. l. si pecuniam. ff. si cert. petat. de futuris enim contingentibus non datur determinata ueritas. l. uentre præterito. ff. de acqui. heredit. soli nanque deo certa sunt futura, at hominibus abstrusa & abscondita. l. cū ad presens & ibi gl. ff. si cert. petat. & in. l. respiciendum. ff. eod. Altera ratio Barto. cur hanc directorum uerborum sententiam & diuisionem excogitauerit, quia non men hæres capit pro utili domino, & nomine hæreditis cōtineatur fideicommissarius: hoc sane non recipitur stricta disputandi ratione, & summo iure, nec probat compendiosam substitutionem factā uerbis directis ciuilibus post pubertatem ualere fideicommissi iure, quod sanè nullo iure subsistere ualeat: fideicommissarius enim non est uerē hæres, sed si & t. l. si filius. §. j. ff. quod cum eo. cum dicitur illuc in effectu quodammodo hæres est. l. postulante. ff. ad trebell. in uerbi nā & quodammodo senatus recipi uoluit fideicommissarium in patrem hereditatis, & haberi loco hæreditis. Quæ formula loquendi, si recte & sanè intelligantur, fictionem & impropositatē demonstrant, curr aliud sit esse talem, & aliud haberi pro tali. uel loco talis. l. mercis apellatiōe. ff. de uerb. signifi. docet Bart. u. l. in suis. ff. de libe. & post. hu. & in. l. si is qui pro emptore. ff. de usuca. Bald. non nihil. hac de re meminit. in auten. ex causa. C. de libe. præter. hic autē nos disceptamus de ueritate uerborum testamenti, non de fictione. Vnde si lati

aliquid statutum esset, quod constitueret testamenta ad uerbum esse intelligenda, non poterit extensio fieri ex uero borum ad fideicommissariis, cum statuta non recipiant interpretationem extensuam, sed declarativam, ut clare Bartol. in. l. oinnes populi, in. 6, qualio. p. incip. ff. de iusti. & iur. & in. l. §. h. hec uerba ff. de nego. gest. moder. in. l. quamuis. C. de impub. & alijs substi. Hinc ergo colligitur ueta conclusio.

PER COMPRENSIONE à pagano uerbis merè directis cōscipta, quæ sanè aū pubertatē directo iure valuit, post pubertatē ne iure qdem fideicomissi ualet. Interim tñ est satendū copēdiosam à pagano f. clā inter liberos hoc iure fideicomissi sustineti, nā substitutio directa in codicillis facta trahit ad fideicomissū. I. Scenola. ff. ad trebel. nec est necessarium, ut exprimatur clausula codicillaris in eo actu testamentario, q̄ sit inter liberos: nā à iure satis subintelligitur, adeo, ut habeatur p̄o expressa fauore liberorum. gl. in. l. cohæredi. §. cum filiz. ff. eod. de vulg. Decius. Bal. u. l. si iure. C. de manu. testa. Est etiam alius casus, ut cum sit substitutio à milite verbis merè directis: nam speciali quodam iure ualet post pubertatem tanq̄ directa militaris, ut abunde à nobis dictum est. Hinc trahit hæc regula directa substitutio facta in codicillis vertitur ad fideicommissum. I. Scenola. ff. ad trebel. l. illud. §. tractari. ff. de iur. codicillor. facit. l. cū quis. §. sciam & mentium. ff. de lega. §. Hæc autem clausula codicillaris robur est & firmitas testamentorum: nam si apponatur in aliqua ultima voluntate operatur fideicommissum, & habet uim fideicommissi. gl. & Bartol. in. l. j. ff. de iur. codicillor. Directo siquidem iure substitutio in codicillis facta nō ualet, quod hæreditas nec dari nec adimi possit codicillis. l. hæreditatem. C. de codicill. At per fideicommissum sustinetur. Quibus autem casibus hæc codicillaris clausula h. beatut expressa hic subiçiam: Primum fauore liberorum, et iam dixi, deinde quoties in testamento iuramentum interuenit, nam hoc clausula codicillaris vim habet, arg. l. cum pater. §. filius & matrem. ff. de lega. z. Bartol. in. l. eam quam. C. de fideicom. & in. l. si quis pro eo. ff. de fide. iason amplissime in. §. item si qs postulante aduersario, init. de actio. Tertio loco qñ in testamento esse instituta persona

coniuncta inter quas esset alioqui magnū vinculum sanguinis. Nam amor & hæc arctissima necessitudo cōiunctionis vim clausulae codicilliariis habet. Bal. singulariter in l. si iure. C. de manu. testa. ergo his singulatibus casibus substō iure fideicōmissi cōfirmatur, quæ ab eo corrueret ministerio clausulae codicilliariis: quod etiā confirmare possumus hac sequenti rōne, in iudicijs ea sūia in dubio scrutari debet, quæ faciat ultimæ voluntati. l. si pars. ff. de inoff. testam.

L E X autē si seruus. §. si seruus alienus. ff. de lega j. qui. §. maxime contrariaſ, sic ex varijs solutionibus cōmodissimē cōciliat: testator legauit qdem libertatē alieno seruo, sed illū seruū legauit alteri, quæ sibi inuicem repugnat: nā inquit textus, ut legatū libertatis reliquā non valet, ita nec valet illud legatū servi. Et ideo directa dispositio testatoris illic non trahit ad fideicōmissum, quia seū habebat inutilē aliam dispositionē: in nostro tñ casu quācīs directa substitutio tollatur, remanet tñ firma altera, cū tāquam fideicōmissaria seruet. Absoluta quæſtione substōnis directis verbis facta, nūc commode subsequit. Altera quæſtio de substōne coibns verbis facta.

Si p̄ ergo instituat filiū suū Antoniū heredē, & q̄n̄cunque decelerit, noluerit bona sua puenire ad Caiū nepotē suū, & sic ex eis bonis eū substituat: Quero an hæc substō directa, an semp fideicōmissaria hñda sit? & quod hñm̄i substō cōpendiosa coibns verbis facta oī tpe fideicōmissaria sit, faciūt sequentia. **I**mprimi valet argumentū à tpe ad psonas, & cōtrā l. j. ōtiūcta. l. uel singulis. ff. eo. de uul. ut enim substō facta pluribus psonis imparibus ætate una dūtata sit, substōnem continet, nēpe vulgarē quæ pōt oibus, q̄bns subiecta est, hñm̄i substō, cōuenire. l. quāuis. C. de impi. Vñ Bar. colligit hæc maximā, quoties una determinatio respicit aut cōplectit plura determinabilia, ea æquabiliter debet determinare, & interpretari, quæ etiā firmat. l. si legatarius. §. si. ff. de lega. 3. Ita in nō pposito themate dicendō, quoties una substō est facta, quæ refert ad plura tpe, debet ea uniformi rōne determinare, quēadmodū æqualiter determinaret, qñ est facta substō pluribus psonis, ut seruet æqualitas dispositionis: hoc autē hic fieri nō pōt, nisi utroque tpe substitutio sit una, ergo omni tempore existinabitur fideicōmissaria.

PR V R S V S eadem res diverso iure censeri non debet. Item qui ades. si de usuca. c. cum in tua dioecesi, extr. de deci. Præterea in dubio non debemus narem interpretari voluntatem defuncti, ne inducatur diuisio voluntatis. Item qui. §. si. de ijs quib. ut indig. si ergo si à principio hæc substitutio directa dicatur, deinde fideicommissaria fiat, voluntatis testatoris inducetur diuisio. Itidem si in plures arbitros sit compromissum, non aliter recipienda erit illorum sententia, nisi omnes conueniant in ferendo recto iudicio. I. diem proferre. §. inde quaritur. si. de recep. arbi.

PA D hæc dubia & ambigua dispositio nō debet interpretari contra matrem. I. si. C. de insti. & substitu. I. qui duos in si. ff. de tebu. dub. Longe maius commodum est matri, si succedat per fideicommissum, quam per directam substitutionem, quod afferit gl. magna, in I. præcibus. C. de impub. & alijs substi. quam sequutus Oldra. ita consuluit in consil. 1 2 5. His igitur rationibus satis cōprobatum puto substitutionem compēdiosam cōmunibus uerbis factam omni tempore fideicommissariam esse: Verum quia pollicitus sum utraque sententiam confirmare. Ideo superiori contraria hæc prescribitur conclusio.

PC O M P E N D I O S A substitutio communibus uerbis facta non omni tempore est fideicommissaria sed nūc directa nunc obliqua est: Natura etenim & uis huius uerbi quandocunq; est ut distribuat actus suos secundum diuersitatem temporum. I. sicut in annos singulos. ff. quib. mod. ususf. amit. Deinde quantum operatur universalis oratio in universo, tantum aperatur particularis in suo singulari. I. si chorus. ff. de lega. 2. Ergo id quod præstat directa substitutio in sensu directo, idem præstabit fideicōmissaria, in sensu obliquo: Fiet igitur, ut compendiosa uerbis communibus facta diuersa tempora complectatur. Præterea quoties Testatoris dispositio refertur ad eandem personam propriè & impropriè interpretari potest ex uarietate etatis. I. pater scuerinam. §. conditionum uerba. ff. de condi. & demonstra. I. pomponius in negocijs. ff. de nego. gest. Insuper in actibus humanis variatur estimato. ut variatur tempus, adeo, ut consultus iudex, cum iudicat de rei alicuius estimatione,

referat suum iudicium ad commuuem illam omnium ~~affirmationem~~, quæ uariatur ex loco & tempore. 1. prætia rerum. §. fin. ff. ad. 1. falcid. Panor. in. c. cum causam, extr. de testib. quod etiam in personis huc habet. 1. titia feio. §. usuras. ff. de leg. 2. 1. penult. C. de usur. ergo à simili compendiosa substitutio uariato tempore, uariabitur, & prudēs quilibet eam referet ad temporis uarietatem, ut eam nunc directam, nunc fideicommissariam interpretetur. Et hæc est communis opinio, quæ non parua ratione nititur, nemo enim est, qui non existimet patrem uoluisse prouidere filio in omnem temporis euentum, hoc nobis persuadet paternus, quem nullus aliis uincit, amor: pietas enim paterni nominis consilium pro liberis capere à lege dicitur. 1. nec in ea. sub. fi. ff. ad. 1. iul. de adulter. 1. nihil. ff. de bon. libert. 1. scrip. to. ff. unde liber. Ergo substitutio, quæ amplius indirecta seruari nō potest seruabitur ut obliqua, ut cœscatur filio in omne tempus prouisum, & ei consultum: ex his ergo hæc communis conclusio trahitur.

¶ Quoties fit substitutio cōpendiosa cū determinatione & distinctione temporis, ut instituo filium impuberem heredem, & si moria tur in pupillari aetate, uel alias quandocumq; substitutio Ioannem nepotem: tunc est substitutio intra pupillares annos mortuo filio directa dicitur, post uero pubertatem fideicommissaria iudicatur. Hanc conclusionem communiter scribentes omnes sequuntur, unde infero tempus pupillaris aetatis nominatim expressum in substitutione plus operari, quam cum exprimitur sub qualitate uerborum: nam eo casu magis dubia est uoluntas testatoris: nec sola nominatio pupillaris aetatis est sufficiens ad trahenda uerba obliqua ad directā substitutionem 1. coheredi. §. cum filiae. ff. eod. de vulga. nisi in testamēto dicatur restituat filius meus pupillariter: nam hæc fideicommissaria substitutio trahitur ad pupillarem, est egregia doctrina Barto. in 1. quarebatur. ff. de testa. militat. Quod si fiat compendiosa substitutio sine distinctione temporis, sed solum generalibus uerbis, etiam tunc intra pupillares annos directa pupillaris censetur, post uero les interpretatur huiusmodi substitutionē fideicommissariam, nec intereat an mater sit in medio, an non, quam satis cōprobata puto proximus argu. quibus hoc sequens addere possumus: uerba iubisti

tutionis ad filium relata sunt intelligenda secundū qualitatem & cōditionem personæ filij argu. l. plenū. s. equitij usolegato. R. de usu. & habit l. ex militari. f. de mili. testa. ergo hec substitutio compendiosa relata ad pupillum pupillaris interpretabitur intra pupillares annos, non autem fideicommissaria: hoc enim fieret contra mentē testantis: post uero pubertatem securus: nam erit fideicommissaria.

Addit quod in dubio substitutio potius directa, quam obliqua indicari debet. c. si pater, de testa. in. 6. nec poterit aliquis mihi persuadere compendiosam substitutionem ante pubertatem fideicommissariam interpretari posse, cum onus & grauamen secum adferat talis substitutio. Directa uero nullum grauamen, sed potius sola filii prouisio vulgo dicitur, ergo directa ante pubertatem iudicabitur. l. ex tribus. & ibi notat. per glo. C. de inoffic. testament.

P EX H I S S E Q V V N T V R duæ regule, quantum prima est substitutio compendiosa per uerba generalia, & communia facta intra pupillarem etatem semper est directa: unde si pupillus moriatur intra pupillates annos, substitutus per directam pupillarem contentam sub compendiosa uedicabit omnia bona exclusa matre, nam substitutio pupillaris sub generalitate uerborum comprehensa est, expressa generaliter, licet sit tacita specialiter, qua matrem omnino excludit. l. præcibus. C. de impube. & huic sententia. omniunter omnes suffragantur. Hic interim commode querere possumus, an substitutus, qui succedit hoc modo nempe per directam pupillarem in uniuersum patrimonium, teneatur in foro conscientiae assignare legitimam matri ex bonis filii impuberis mortui, cum in foro contentioso ad hoc non obligetur, conclusio. In foro conscientiae substitutus non tenetur dare legitimam matri.

P N A M ubique conueniunt lex civilis & canonica, & in aliqua dispositione consentiunt, nullum debet uideri periculum in foro conscientiae: Sed lex civilis & canonica in hac dispositione compendiosa substitutionis conueniunt. glo. est in clementi. ad nostram. de hereticis. Felic. in. c. uigilanti studio, extr. de præscript. c. i. extra de constitut. Aliud dicendum in occultis, quando ueritas sciri non posset, nam hic est sequendum iudicium præsumptionis in foro con-

scientiæ. Scribentes hoc declarant.in.c. inquisitioni, extr. de sente. excommu. Panor.in.c is qui fidem, extr.de sponsal. Sed in hac no-stra quæstione, non est quæd recurramus ad coniecturas quum ultra que lege & ciuili & canonica decisum sit, ut substitutus retineat le-gitimam in damnum matris. Sic ualeat statutū secundum aliquorum sententiam, quod rigore iuris afferit legitimam filio adimi: Nam le-gitima debita filio est inuenta ciuili iure, ius autem ciuile contrario iure tolli potest, quod ergo cum lex dicat, erit seruandum, quæ si alioqui soueret peccatum, non esset toleranda.ca. erit autem lex. 4. distincio. Sed hæc sententia non est perpetuo sequēda, ut legitima tolli possit omnino per statutum, fateor enim minui posse, non au-tem pœnitus tolli: ita concludit Alexand.in.l. quod de bonis. §. f. ff. ad l. falsid. Dyn. in regula, indultum de reg.iur. quantum attinet ad matris exclusionem, non alia ratiōe mater excluditur à legitima per hanc pupillarem expressam in compendiosa, quam iudicio & dispo-sitione testatoris patris, non autem filij: non enim filius censendus est impius, cum hæc sit patris dispositio.e. si pater.de testamen.in.6 l. papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inostic. testament. ex quo fit ut substitutus occupet bona ab ipso peccato: Quæ est communis & ab omnibus recepta conclusio, à qua non est recedendum in iudicādo, quem etiam lequitur archidiaconus. Philip.Franc.in.d.c. si pater.

¶ Altera est regula

S V B S T I T U T I O compendiosa uerbis communibus facta filio impuberi post pubertatem ualeat iure fideicommissi, quæ colli-gitur ex.l.præcibus sub.f. C. de impub. & alijs subiti. ubi quando co-tingit filium, cui est facta compendiosa substitutio. post pubertatem è uita decedere, tunc mater iure fideicommissi. tenebitur restituere hereditatem fideicommissario, q. est uere substitutus retenta quarta trebellianica: sed quantum ad bona filij attinet, ut supra iam dictum est, non uenient in restitutionem fideicommissi. Adde matrem lucra ri etiam donationes à marito factas ex causa remunerationis, non au-tem eas. quæ iure prohibentur: Vnde hæc donationes tanquam de pa-trimoniū uxoris sint nō uenient in restitutionē.l. sequēs quætitio. ff. de legat. Vbi donationes uxori factæ extra causam bonorum defi.ncti

computantur, & proinde fideicōmisio non continet Barto. in l. filiū quem habentem. C. famil. hercif. Alexand. in l. marcellus. s. quidam liberis. ff. ad trebell. Quādoque etiā mater retinebit p̄tēlegata p̄cipua, quod intelligo secundū distinctionem Batt. in. s. quidam liberis & ita moderni in l. cum utrum. C. de fideic. sic confirmatis nostris conclusionib⁹, supereſt ut argumentis in contrarium facientibus respondeamus.

Non obſtat imprimis, quod adduximus primo loco argumētum, de tempore ad personas, & qnemadmodum ſi. bſtitutio reciprocā facta personis imparibus non niſi vulgarem continet, ita cōpendiosa facta filio impuberi omni tempore fit fideicomisſaria. Hoc argumentum ſoluitur duobus modis. Argumentum de pſonis ad tempus non ualet ex diuerſitate rōnis: nam quoties ſubstitutione reſpicit plures personas, ea capitur, que eſt uniformis & conſentiens omnibus personis, ne ſequantur duo diuerſi effectus ex persona pupilli, & ex persona aliorum: nam iude ius inaqualē una iuriſ dispoſitione ori- retur, in pupillo ſubstitutione eſſet pupillaris, in alijs per sonis ſola vulgaris: Pupillo ſiquidem repudiante hæreditatem haberet locū vulgaris, & ſi in aetate pupillari adita hæreditate morerentur haberet uim ſubſtō pupillaris, quod abſurdū exiſtimant lex in ſuī rōne l. iā hoc iure. ff. eo. de unig. Incongruū enim videbatur in altero ut pupillo dupliсem eſſe ſubſtōnem vulgarem & pupillarē, in altero vulgarem dūtaxat: At ex cōpendiosa unus dūtaxat effectus oris, nā aut erit pupillaris, ſi filius decedat i pupillari aetate, aut fideicōmisſaria ſi filius poſt pubertatē decedat, nō quōd ſit uno & eodē cōtextu pupillaris & fideicōmisſaria, reſpecto enim diuerſo tpe cōtingentis caſus mor- tis, eſt duplex. ¶ In hanc ſolutionē iuſurgunt Aretinus, Imola, Alexāder, nā inquiūt ex cōpendiosa ſequuntur diuerſi effectus, ut ex pluribus ſubstitutionib⁹ ſeparatim factis: ſi contigerit filium, cui eſt facta compendiosa ſubstitutione per uerba communia, repudiare hæreditatem patris, habet locū vulgaris ſubstitutione: tuſum ſi pupillus intra pupillares annos moriatur habebit locum pupillaris, & ſic diuerſi effectus: Verūm hęc uarietas non colligitur nec ſequitur ex diuerſitate temporum, nec personarum, ſed potius ex diuerſitate caſuum,

quos per se non consideramus: cum non trahemus de effectu vulgaris substitutionis quæ facta in casu impotentie trahitur ad casum voluntatis. l. gallus. §. & quid si tantū ff. de liber. & posthu. nec enim absurdum ineptumne quis dicet unum & eundem effectum esse, & eundem finem dispositionis, licet uarietur dispositio ex mutatione tuis. l. p̄f seuerinam. §. conditionum uerba. ff. de cond. & demonstra.

T A L T E R A est solutio, quæ traditur à recentioribus scriben-tibus, ideo inquiūt, substitutione facta duabus imparibus personis unam tantum substitutionem nempe uulgarem continet, quia inde bio te-stator uidetur uoluisse æqualiter inter plures personas honoratas disponere. arg. l. pamphilo. §. f. ff. de lega. z. Lex enim, ut plurimū, & in rebus & in personis æqualitatem seruandam dicit. l. in factis. C. de prox. facr. ser. l. ut liberis. C. de collatio. Ergo & in casu nostro seruandum erit æquabile ius, alioqui fieret iniuria propter inæ- qualitatem, quod dicunt diuersam esse in substitutione plura tem-pora respiciēte, nec propterea sequitur inæqualitas, si ex diuersitate temporum uarietur substitutione, superior tamen solutio est i. enor.

Non obstat alterum argumentum, una & eadem res diuerso iure censi non potest, quod est uerum uno & eodem respectu, ne inducatur repugnantia, sed diuersis temporibus, & respectu diuersorum una & eadem res diuerso iure censi potest. l. z. §. penul. ff. de ha-red. instit. l. cum unus. §. f. ff. de aliment. & cibar. legat. Vbi alimenta relicta filia arbitrio boni viri augeri debent per uirum bonum cre-scente puella, ergo una & eadem dispositio recipit interpretationem ex diuersitate temporum: Non obstat tertium argumentum eadem uoluntas Testatoris nō scindi debet, ut pro parte valeat, & pro parte nou: nam quando substitutione compendiosa alio tempore interpræ-tatur pupillaris, alio tempore fideicommissaria, nō propterea scindi-tur uoluntas testantis, sed admittitur uariatio ad conservandam Testatoris uoluntatem, ut in l. pater seuerinam. §. conditionum uerba. ff. de condi. & demonstr. Non obstat argumentū ex pluribus ar-bitris, q̄ dissentiunt in ferenda sententia, & ea seruat, quæ de minori summa lata est: Nam ideo hoc sic recipit, quia in maiori summa mi-nor inest. l. j. §. si stipulanti. ff. de uerb. obli. Et in eo casu agitur de

dispositione pluriū arbitrorū, nos uero loquimur de ierpretatione unius dū taxat Testatoris. Præterea ubi plures arbitri uariè indicarunt, & in ferenda sūnia uariarū, hæc uaria & iniqua sententia ad bonā uirū reuocat, & per judicem virū bonū emendat. l. si libertus ita iuravit. ff. de oper. liber. Bart. in. l. societate. §. arbitrorū. ff. p Soci. Paul. castr. & moder. in. l. si q̄s arbitratu. ff. de uer. e. b. & sic cū sit casus diuersus, nō obstat. ¶ Postremū argumentū nō obstat substitutio est interpratāda in fauorem m̄fis: nā ideo in casu. l. q̄ duos. repellit si substitutus ab hereditate filij impuberis sup̄stite m̄e, quia cessat ratio pr̄sumpt̄ voluntatis defuncti erga substitutū, quones m̄ est in medio: At in casu n̄o repellitur mater expressa pupillari substitutione comprehensa sub compendiosa, quia uiget semper & obtinet ratio pr̄sumpt̄ voluntatis erga substitutum.

¶ H I N C nos colligere possumus uarias differentias inter substitutū, q̄ succedit iure directo, & cū qui succedit p̄ fideicomissum: Nā substitutus ex directa militari si moriat ante institutū, & sic redat substitutio caduca, si eveniat dies directe substitonis, nō remanet hereditas apud heredes instituti moriū, sed est debita ex capite intestati p̄ pinquiobus ipsius testatoris. l. miles ira, ad pri. ff. de milita. Et qn̄ Testator uoluit trāsferre hereditatē in substitutū uniuersale, ad emptio fieri potuit à persona instituti & eius heredis. l. plane. §. j. ff. de lega. j. l. & si transferam. ff. de adimerum legat. At qn̄ idem Testator relinq̄t fideicomissū uniuersale alieni, & is fideicomissarius moritur aī heredem grauatū, tūc fideicomissū remanet apud hunc heredem grauatū, uel apud eius heredē l. unica. §. si aut̄ sub cōditione. C. de caduc. tollē. Nā fideicomissū cōditionale nō transmittit ad heredes, gl. notāda in. l. unica. C. de ijs q̄ aī apert. tabu. nisi ad psonas liberorū. gl. in. l. is cui. ff. de actio. & obligat. Alexan. in. l. cū ex filio. ff. eod. de uulg. & in. l. penul. C. de impub. Et hæc est cōsententia. quā sequutus Alexā. ita cōsuluit in cōsi. 163. in. c. uolu. cōfiliot. Et quēad:nodū spes cōditionalis fideicomissi nō trāsmittit ad heredes. l. si in psonā. C. de fideicō. Ita nec spes cuiuscūque alterius substitonis directe, de pupillari est tex. in. l. sed si plures. ff. de u. l. l. ff. ex pluribus. ff. de suis & legit. hered. de reciproca i. l. q̄ plures. ff. de

vul. Hoc clarius vide apud Alex. i cōl. 3 .6 .in. 3 .nol. cōf. Illatū cois opinio & sāia doct. pcedit, nisi cōstatet de cōtraria mente defuncti, nā tunc fideicōmissū trāsmittet ad hāredes secundū Bald. in. l. j. C. ut actio. ab hāred. & cōtra hāred. ¶ Ad hāc qñ fideicōmissū cōditionale reperit unitū cū iure accrescēdi, quoniā ui & potentia unionis ut ius accrescendi trāmittit ad hāredes, ita & fideicōmissū cōditionale ei adiūctū trāsmittet. l. hāc scriptura. §. fi. ff. de cōdi. & demōst. l. q ex duabus. ff. de acq. here. nota. in. l. qui patri. cod. tit. quæ oia sunt mente tenenda, cū pertineat ad subtileas quæstiones iuris. Vide Ale- xand. consil. 2 o .in primo uol.

A L T E R A differētia inter directō substitutū, & fideicōmissariū substitutū est, nā si legatarius accepit legatū à Testatore sub cōditione, si daret hāredi certā pecunia, si det hāredi substituto cōditionē iplet, nō aut si daret fideicōmissario uniuersali. l. q hāredi. §. cū hāreditas. ff. de cōdi. & demōstr. Nā nō est ita expressa uoluntas Testatoris i hārede utili, ut directo: & hoc casu semp hāres directus excludit fideicōmissariū ab eo emolumēto, qđ dādū est à legatario. Cōditiones etiā sunt iplendæ in forma specifica. l. meuius. ff. de cōditio. & demō. Huic tñ sūmæ obstat. l. is q in ptāte. §. fi. ff. de leg. præstand. Vbi cōditio etiā in forma specifica dicit impleri pereum, que nit ex honorū poss. cōtr. tabul. & sic cōtra uolūtatem defuncti. Solu. est. Qñque aliq efficitur hāres nudo noīe, qñq utiliter non facto, nec uolūtate Testatoris, sed iuris dispositiōe: & tuc onus trāsit ad utilem hāredē. Vñ uult lex eū habere hoc cōmodū , cū cum etiā sequatur onus. & sic non obstat ille. §. fi. arbitror etiam legatum illud sustineri iure quodam speciali, quod est cōcessum exceptis personis in priuilegium. l. filium. ff. de legat. præstan.

T E R T I A differentia est, quæ uelatur circa transmissionem iuris patronatus, quod est duplex canonicum, & ciuile: ius patronatus canonicum , est quod habet patronus is, qui fundauit, dotauit, construxit et c etiam, & de functo hoc patrono, ius patronatus translat ad quemcūque hāredem, etiam extraneum, gl in ca. considerandum, ca. filijs, ca. piæ mentis. 1 6 .q. 7 . Panor. in. c. cū seculū, extr. de iure patro. gl. in clementi. plures de iur. patro.

PT I V S patronatus ciuile, est quod debetur à liberto patrono, quod consistit in multis casibus glo. in. l. fi. C. de bon. libert. & hoc sine dubio transit ad directo substitutum, non autem ad fideicommissarium, nam ut iura sepulchrorum non transiunt ad fideicōmis- sariū: ita nec ius patronatus Barto. in. l. quia proinde. fl. ad trebell. scribentes in. l. si patroni filius eod. Nam in fideicommissarium non transiunt præterquam ea, quæ res ieiunt pecuniarium commodum: nam directo substitutus propriè efficitur hæres ex persona instituti, & succedit in eam hæreditatem, quam habebat institutus hæres: si quidem hæredis, est hæres testatoris. l. fi. C. de hæred. instituti. Et ab hærede ius quodcūq; meditate trāfit ad directo substitutum. l. scien- dum. ff. de uerb. signifi. quod non est dicendum in fideicommissario qui non est propriè hæres, licet habeatur loco hæredis.

PT An uero ius patronatus patrono competens à liberto transeat ad extraneum hæreden, dic transire quoad reuerentiam, ut non pos- sit uocari in ius hic patronus à liberto sine uenia impetrata à indi- ce. l. 3. ff. de in ius uocand. Sed non quoad alia multa, quæ apud so- los libertos remanent, Barto. in. l. fi. cum sorte. §. libertus in fi. colū. fl. de condi. & demonstria.

PT Q V A R T A differentia est, quæ colligitur ex decisione no- stra legi: nam non licet pagano directo substituere post aditā hæ- reditatem, miles autem potest directo substituere: potest etiam face- re, ut primus hæres definat hæres esse. Vnde fit, ut his qui uenit per directam militarem teneatur confiscare nouum inuentarium, non e- nimir ei proderit inuentarium primi hæredis hæreditatem restituens- sis prodest tamen prius facta cessione ab hærede fideicommissario. l. si hæres. fl. ad trebel. l. hæres à debitore. fl. de fideiussori. Nam cū in- ventarij confessio proueniat ex hæredis prouidentia, & sic omnino coherereat personæ, non hæreditati fit ut opus sit cessione. Quare magnopere diligens esse debet is fideicommissarius, ut postulet hu- iusmodi cessionem ab hærede, qua facta non amplius tenebitur hæ- reditarijs creditoribus ultra vires hæreditarias l. fi. §. & si prefatam. C. de iur. delib. & proderit ei ad detractionem falcidiæ in quibusdam casibus specialibus notatis per glo. & doctor. in. l. lex falcidia.

§. nunquam. ff. ad. l. falcid. Barto. in. l. in ratione. §. quod uulgo. ff. ad. l. falcid.

¶ QUINTA differentia est: nam substitutus, qui uocatur per substitutionem directam pupillarem, succedit in substitutionis humis in hereditatem utriusq; & patris & filij. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. eod. de uulg. iuncto. l. ad substitutos. Sed is, qui uocatur per substitutionem fideicommissariam, consequitur duntaxat bona testatoris. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. eod. uersi. nec fideicommissio propria facultates filij tenebuntur.

¶ SEXTA Differentia: qui uenit iure directo potest suo iure adire & apprehendere bona propria autoritate. l. cum heredes. ff. de acqui. heredit. Qui autem uenit per substitutionem fideicommissariam si caperet fideicommissum propria autoritate post apprehensam possessionem bonorum, priuaretur iure fideicommissi. l. nō dubium C. de lega. l. paulus respondit. ff. ad trebell. nisi non dum adita esset hereditas: nam si ante aditam hereditatem ab herede fideicommissarius caperet bona propria autoritate, tunc non obseruaretur ille rigor iuris, ut ius suum amittat, sed potest conueniri ab herede interdicto quorum bonorum, uel quorum legatorum, ut assentit glo. in non dubium. & fideicommissarius, qui uiolētiā intulit, cum accepit, & est assequutus propria autoritate fideicommissum, incidit in poenam l. si quis in tantam furoris audaciam. C. unde u. cuius remedio cogitur is, q; uiolentia rem accepit, eam restituere, & desinit esse dominus glo. in. c. s. extr. de succ. ab intesta. si uero fructus abstulerit immaturos lege aquilia tenebitur: si maturos actione fortii uel actione uicinorum raptorum. l. si seruus seruum. §. si oliuam immaturam. ff. ad. l. acquil. in pri. insti. u. bonor. rapto.

¶ Quoties autem facta esset restitutio bonorum ueibus, potest fideicommissarius apprehendere propria autoritate possessionem bonorum vacantem, quia hoc ei condonatur, cum habeat titulum: est doctrina Bartoli in. l. cum solus. ff. de usucap. & Alexand. in consi. 224, in. l. uolumi. consiliorum. interim non est obliuioni tradendū, quantum ad proxim attinet, leges illas pœnales usū non seruant, quod refert benedictus peritius mas iuris professor olim Tolosanus senator.

in uesti si absq; liberis in tractatu substitutionis compendiose.

¶ S E P T I M A differentia qua remediū. l. fi. C. de edito dñi, ad ea tollend. quod est adipiscendē possessionis, datur uenienti per subit tutionem directam, nō autem datur fideicommissario. At cum hæc quæstio maximè ambigua sit, ut breuiter concludamus dicendū: fideicommissario in multis casibus dari illud remedium, quemadmo dū datur hærediscripto, uel directo substituto: primus calus est post factam ab hærede restitucionem bonorū re & uerbis, qua acquiritur ius in bonis, & tunc ei datur illud beneficium, non ad acquirendam sed ad confirmandā possessionē, ut prætor ex edito carbomano ex missione in possessionem nomine uentris deplano sine plena cause cognitione missum in possessionem cōseruat. l. 3. §. missum. ff. de carbo edit. sed fideicommissarius, cui ita succurritur, ne patiatur damnum, plenius debet ostendere iura sua, presertim quando habet contradictem not. in. d. l. fi. ¶ Alter casus est, quando uerbis solum ei est facta restitutio, qua omnia iura utilia transeunt in fideicommissarium. l. j. & quæ ibi not. per doctores. ff. ad trebell. tunc enim conceditur fideicommissario remedium, & beneficium. l. fi.

¶ Tertio succurritur fideicommissario, qñ sine aliqua restitu-
tione, transirent iura in fideicommissarium, ut accidit, quando repudiatur hæreditas, ut si bona pupillus repudiet: nā tunc iura hæreditaria transeunt in fideicommissarium. l. penul. & ibi doctrina Barto. ff. ad trebell. hæc omnia doct̄e discutit Bartol. in quodam suo consilio incipiente in curia capitanei: & consil. 91. incipiente in dein nomine. Quando autem dicitur fideicommissarius legitimus contradictor, notat. in. l. filiam fratribus. ff. ad trebell. Est præterea notandum, quod obseruatur consuetudine regni galliarum, qua est constitutum non requiri possessionem actu apprehensam rerum hæreditariatum in inititutis hæredibus quia mortuus ceysit uiuum.

¶ Est quidem possesio à iure inuenta, quæ translationem opera-
tur absq; corporis actu, quam Bald. vocavit ciuilissimam posses-
sionem in. l. fi. C. de sacro sanct. eccles. c. ex literis, extr. de consuet. & in
l. raptore. C. de episc. & cler. not. Inno. & Pañ. in. c. cū nostris, extr.
de cōcess. præbēd. Rursus aliud obseruatur cōsuetudine huius regni,

Remedia possessoria, ut statutum quarelex, seu quatermonia de nouis dislayfinis fideicommissario tribuuntur ante restitutionem, dummodo fideicōmissi dies uenerit: nā tunc ita ei consulitur, ut fideicōmissum p̄ restituto habeatur & quinque canonica hoc dictante, text. est, quē ad hunc scđum adduxit Bald. in. c. in præsentia, extr. de proba.

PO C T A V A differentia est, per substitutionem directam hæres quartam trebellianicam non detrahit ex hæreditate. c. si pater, de testamento. in. 6. quartam autem retinet si grauatus sit per fideicōmissum. l. cohæredi. §. cū filiæ. si. eo. de uulg. qd̄ locū etiā habet in patrimonio militis iuxta cōmunē doctor. sententiā, Alexā. & reliquo. in. l. i. §. in hīj ff. ad trebel. & laſ. in. l. in testamento in. 2. C. ad. l. falcid.

PN O N A differentia est, ex substitutione directa facta à milite uenit legitima filij, adeo ut excluso hærede a legitima universa bona transeat ad directe substitutū: At ex substitutione fideicommissaria non uenit legitima filij, quæ grauamen ullum subire non potest ea igitur per hæredem retinebitur. l. quoniam in prioribus. C. de in offic. testimoni. Aliud seruatur in fideicommissum hæredibus filij nominatim iniungatur: nam tunc substitutus filio & eo mortuo potest grauari etiam in legitima. l. si fundum per fideicōmissum. §. si. si. de legat. j. Hinc surgit quæstio, an fideicommissum uideatur esse reliquum à filio impubere, an ab hæredibus eius? Conclusio.

PIn casu dubio relictum in fideicommissum a filio impubere, ui detur relictum abeo, & non ab hæredibus eius filij: ex quo sit, ut tale relictum restituatur ab ipsius hæredibus tanq̄ descendens ex filio, & tunc non uenit in restitutionē legitima filij Barto. in. l. cohæredi. §. quod si hæredē. ff. eo. & l. codicillis. ff. de usufru. lega. Quod si apparet ex uerbis testamenti uerba grauaminis nō esse relata ad ipsum filium, ut si dicatur post mortem filij mei bona mei hæredis restituatur ei, quē notauerit testator, vel ad eū, quem dixerit, perueniant: ex quibus clare uoluntas testatoris perspici potest: tunc grauamen hæredibus filij impositum esse creditur & sic debetur legitima filij fideicommissario in restitutione fideicommissi, & sola detrahetur quarta trebellianica ex personis hæredū. hocq̄ facili ratione demontrari potest: nam quando uerba grauaminis referuntur ad tempus.

post mortem filij, tunc debent interpretari, ut grauamen inferatur substituto & hereditibus potius, quam ipsi filio, ut actus potius sustineatur, quam redditus inutilis. Bart. in l. qui duos. ff. de reb. dub. Alexan. in consi. 12 . in tertio uolu. consi. Iason in l. ex tribus. C. de inoffi. testament.

¶ DECIMA differentia est in feudo: nam in substitutionem fideicommissariam non ueniunt bona feudalia, secus in si bstitutio nem directam, arg. l. ius emphiteutici. C. de fund. patri. lib. x. & l. si res aliae. ff. ad trebel. ubi quod peruenit ad heredem , non ut heredem, non uenit in restitutionem fideicommissi. Verum ab hac communi sententia excipiuntur aliqui casus , in quibus feudum transit in fideicommissarium , quos refert Alexand. in consi . 91 . Hodie cōsuetudine huius regni feuda sunt redacta ad similitudinem patrimoniorum, ut nota. loan. Fab. in auten. ingressi. C. de sacr. sanct. eccl. & Benedi. in re. c. raynutius, in uersi. duas habens filias.

¶ VENDECI MA differentia est in retentione debiti naturalis: Verum quia hic locus est satis obscurus, sciendum est debitum naturale iure contrahi ubi lege civili concurrente prohibitione impedimentum aliquod nascitur, quo mediante actio nasci non potest : ut inter patrem & filium civilis obligatio stare non potest, neque iudicium moueri potest. l. lis nulla. ff. de iudi . At obligatio naturalis potest consistere inter patrem & filium. l frater à fratre. ff. de condit. indebit. Ad hæc quarta falcidæ est debita heredi naturaliter tantum, & quarta Trebellianica , quæ de trahitur ex uniuersa hereditate, etiam debita est naturaliter tantum, hoc concludunt scribentes in l. j. C. de iuris & facti. ignoran. & in l. cum quis. C. eod.

Rursum hoc debitum naturale interdum confunditur iure successionis, quando creditor succedit debitori suo, & tunc iure confusonis extinguitur obligatio. l. urannius. ff. de fideiuso. l. debitori. C. de pact. Nam mortuo debitore, si creditor succedat in patrimonium debitoris sui, representat personam defuncti. § j. de iur. iuran. à mor. præsti. coll. s. & eit gl. in l. cum à matre. C. de rei uendi. Sed iuri repugnat in eadem persona concurrere debitum & creditum, & creditorem sibi esse obligatum contra naturam obligationis est , ergo

confunditur debitum naturale iure successionis. Aliud est debitum, quod extinguitur uelut quando, is qui tenetur directa actione, succedit ei, qui tenetur utili actione, & tunc obligatio iniutilis redditur utilis. Aliud est debitum, quod iure solutionis perimitur, quando quis succedit naturaliter obligato, exempla reperiuntur apud l. stichum aut pamphilum. §. aditio. ff. de solutio. His sic præcognitis ostendo diuersitatis causam: ubicunque est aliquod debitum naturaliter, si filius grauatus sit à testatore hæreditatem restituere, hæres filij, qui restituere debet hæreditatem, debitū hoc naturale deducere poterit ex huiusmodi hæreditate. & illud tanq; præcipuum & proprium apud eum remanebit. d.l. stichum. §. aditio. & ibi gl. ff. de solutio. Aliud dicendum in hærede instituti, qui non poterit uti tali retentione aduersus directo substitutum: nam si. bstitutus ea gaudet libertate, ut uendicet res hæreditarias proprio iure: quare nō habet hæres ius retinendi tale debitum naturale: hæc autem omnia procedunt, si constet de mala fide hæredis: Quod si bona fide possideat hæreditatem, tunc potest ante restitutionem deducere debitum a defuncto ex hæreditate. l. si quæ possessor. §. iustus autem possessor. ff. de petit. hæredit. Quid sit dicendum, quando filius vel filia repudiatur hæreditatem vel paternam, vel maternam, an possint retinere legitimam, ita ut aliquo casu detur instituti & substituti concursus, hunc casum hic non decido, ut qui ueniat suo loco explicandus: Vide Paul. & Moder. in l. hæres instituta. C. de impo. & alijs substi. Bartol. in l. is potest. ff. de acq. hæred. ¶ Postrema differentia est, nam in substitutionem directam ueniunt fructus percepti tempore mortis testatoris, aut post mortē illius, ut hac nostra. l. probatur: At in si bstitutionem fideicommissariam non ueniunt fructus. l. iubemus. C. ad trebell. Vnde cum de hoc themate fructus. quod late patet doctores nostri non satis aperte loquantur, sed li. boicure & perq; lexe hic omnia tradant, ideo huc commode fructus questionem subiungere nolui, quam sic lucidē enarrabo, ut omnes ob oculos habeant quæcunque de fructibus confusè ab alijs trahuntur.

¶ Quæro igitur, an in substitutione directa fructus hæreditatis debeantur directo substituto, an etiam si euenerit casus restitutonis

debeantur, si deicommisario. Hanc quæstionem ut nos dissoluamus, sciendam esse genera fructuum, aut enim natura producuntur, aut ex industria uenient glo. in. l. & ex diuerso. ff. de rei uend. Rursus quandoq; fructus ueniunt in obligationem rem dari, quandoq; in obligacionem rem tradi a quo tempore debeantur plane Bart. decidit in. l. si hi us familias. §. cū fundū. ff. de ueib ublig. Moder. in. l. cū fundos. ff. si cert. peta. Bald. in. l. si traditio. C. de actio. empt. in quibus locis abu de descriptibus fructus quantum attinet ad contractus: nos autem cum simus in actibus testametariis, videamus quanā ratione fructus in ultima uoluntate debeantur, & præsertim in directa substitutione.

¶ Duæ fuerunt in hac quæstione principales opiniores, alij siquidem in hac sunt sententia, ut dicant fructus inuenitos in hereditate tempore mortis testatoris per directam militarem esse restituendos directo substituto, & hoc innuunt, ut inquit illi, uerba generalia textus: Alij contraria sentiunt: cum enim lex generaliter loquatur, de fructibus inuentis in hereditate tempore mortis instituti ergo sunt restituendi hi fructus, qui inueniuntur tempore mortis instituti in hereditate: lex enim, ut vulgo circunfertur, debet esse dubitabilis. l. quod labeo. ff. de carbo. edit. quod si lex de fructibus inuentis in hereditate tempore mortis testatoris loqui intelligat, text. erit planus & minime ambiguus, aut dubius: nam huiusmodi fructus sunt res hereditariae. At si legem de fructibus inuenitis in hereditate tempore mortis instituti loqui credamus, lex erit maxime ambigua, & dubia. Ego autem hoc loco perplexo, qui à plerisque in maximam controvensionem rapitur. Sic concludo.

¶ Quoties fructus percepti sunt ante mortem testatoris, & inuenti in hereditate testatoris, huiusmodi fructus directo substituto debentur. Nam hi fructus sunt pars hereditatis adeo, ut in legitimam computari possint. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffi. testa. fructus etenim tales sunt per testatorem percepti, & sunt de substacia patris, ut aliae res hereditariae, per ea, quæ traduntur in. l. item ueniunt. §. fructus. ff. de peti. heredita. l. si marito. §. si. ff. solut. matri.

¶ Q. V. O. T. I. E. S. fructus sunt pendentes, nec adhuc collecti tempore mortis testatoris, sed sunt deinceps percepti per heredem

post mortem Testatoris ante aditam hæreditatem, etiā hi debentur directo substituto: nam ex quo sunt effecti hæreditatis, de eis pinde ac alijs hæreditarijs rebus est iudicandum. Nam habentur tanquam percepti in vita Testatoris, gl. & ibi doctores referunt in l. in fideicommissariam ff. ad trebel. Ideoque huiusmodi fructus computatur in legitimam, autore Bal. in l. scimus. C. de inoff. testamen.

Quoties fructus sunt percepti post aditam hæreditatē, & consumpti per hæredem institutum, tunc hi fructus non debentur directo substituto: nam hos fructus hæres lucratur, & si sit de liberis, ut fructus percepti post mortem Testatoris nō imputant filiis in quartam Trebellianicam. l. iubemus. C. ad trebel. Ita nec in legitimā. immo longe minus imputari debent: cū legitima liberis longe sit fauorabilior quā quarta Trebellianica debita hæredi instituto. l. scripto. ff. und. liber. l. cum ratio. ff. de bon. damnator. Vnde referunt nonnulli exacti iudicij doctores fructus in hæreditate inuentos post mortem Testatoris, & tempore mortis instituti repertos in hæreditate nullo modo esse restituēdos, sed ad hæredem pertinere iure dominij. l. honrennius modestinus. ff. de usur. nam ea ratione qua grauatus hæres lucratut fructus perceptos iudicio Testatoris. l. in fideicommissariam ff. ad trebell. Eadem ratione debet fructus hæres uēdicare, q. directo substitutum habet, cū in institutum transeant bona Testatoris post aditā hæreditatem iure dñi, ergo non sunt restituendi directo substituto. In hac l. cum succedat ex privilegio, cui etiā minus sit fauendum, quam fideicommissario uenienti iure coi. l. eius militis. §. militia missus. ff. de militar. testa. Quæ sentētia summo iure defendi potest: Nam fructus inuenti in hæreditate tempore mortis instituti, prius adita hæreditate pereum nō possunt dici esse inuenti in hæreditate Testatoris, quia hæreditas post aditionem non amplius est hæritas, sed patrimonium hæredis: & quamuis hæres representet personam defuncti, hoc uerū habet an aditā hæreditatem, nō aut post aditam: Nā tūc definit esse defuncti hæritas, sed dici debet patrimonium hæredis instituti. l. hæres. ff. de usuc. gl. in l. j. §. ueteres. ff. de acq. pos sel. notant recentio res in l. post aditā. C. de impu. & hæc rō conuenit solutioni utriusq. substitutionis & directæ, & fideicommissariæ.

¶ VERVM prior sentētia, ut fructus inuenti in hæreditate testatoris tpe mortis eius ueniant indirectam militarem, sustineri potest: & adhoc pondero uel ba generalia textus, dum dicitur, cum fructibus inuentis in hæreditate, quæ uel ba potius referri debent ad testatorem, quam ad hæredem, ut not. Bart. per text. in l. cum in testamento. s. de aur. & argen. legato. & Alexand. in consi. 23. in 2. uolu. consiliorū. Quare utraque sententia, cum iure sit probabilis, defendi potest. Hacdenus diximus quomodo ueniant fructus in directam substitutionem, nunc reliquum est, ut dicamus, quomodo ueniant in fideicommissariam substitutionem. Fructus quādoque percipiuntur iudicio, & uoluntate testatoris defuncti ab eo, qui rogatus est restituere, ut si hæres sit grauatus restituere in diem, vel sub cōditione fideicommissum, & cum fructus medio tempore percepti per hæredem ante aduentum diei uel conditionis iudicio testatoris percepti dicuntur. l. mulier. §. si hæres. uer. alia causa. ff. ad trebell. Quandoque fructus percipiuntur ab herede grauato negligentia fideicommissarij non potentis fideicommissum, quod erat pure relatum non autem sub conditione, & tunc fructus interim percepti non iudicio defuncti percepti uidetur. l. mulier. §. si hæres ad pri. ff. ad trebel.

Postremo fructus percipiuntur mora hæredis non restituentis fideicommissum. l. in fideicommissariam. ff. ad trebell. ex his hæ regulae colliguntur. Quoties fructus percipiuntur iudicio & uoluntate defuncti à grauato hærede non uenient in restitutionem fideicommissi, computantur tamen ei in quartam trebellianicam. l. in fideicommissariam. ff. ad trebell. hæc regula est uera in fructibus perceptis ab hærede post aditam hæreditatem, quia hi sine dubio non sunt restituenti fideicommissatio: sed restituntur in quartam.

¶ Altera Regula.

¶ Q U O T I E S fructus p̄dentes sunt percepti ab hærede post mortem testatoris, & ante aditam hæreditatem possunt dici fructus percepti iacente hæreditate. l. ita tamen. §. si seruum. ff. ad trebell. & huiusmodi fructus sunt restituendi fideicommissario. glo. magna in. l. in fideicommissariam. ratio est quam tradidi in directa substitutione ideo non repeto. Non tamen semper fructus imputatur in quartam.

Nam si hæres institutus sit de liberis, quamvis sit grauatus restituere, non tamen ei fructus interim collecti computabuntur in quartam l.i. bemos. C.ad trebel. Verū an hi satis debeant imputari in quartam debitam iure naturæ: partem affirmatiuam comprobant sequentia. l. p. spinianus. §. unde si quis. ff. de inoffic. testa. l. quod de bonis. §. quod auus. ff. ad. l. falcid. ad hæc quæcunq; procedunt ex patrimonio defuncti vel iudicio testatoris capiuntur, ea in legitimam computantur. l. quoniam nouella. C. de inoffic. testament. l. omnimodo. §. imputari. C. eod. Sed fructus tum ex patrimonio tum iudicio testatoris capiuntur, ergo fructus in legitimam computantur.

¶ Communis tamen sententia est in contrarium, ut filius debeat habere legitimam de substantia bonorum testatoris & fructus percipi post mortem patris non imputentur filio in legitimam ita decidit Paulus castræ. & Moder. in. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffic. testament. & ut hæc contraria conciliemus. Sunt animaduertenda tria iura, primum ius antiquum pandectarū, quo iure fructus percepti iudicio testatoris imputantur in legitimam, & in trebellianicā tam liberis primi gradus, quam liberis sequentis gradus. d. l. papi- nianus. §. unde si quis. & d. §. quod auus. Alterū est ius codicis, quod speciali quadam ratione in favorem liberorum primi gradus fuit cōstitutum, ne fructus imputentur in quartam trebellianicam, nec in legitimā. quemadmodum iure antiquo hoc ipsum obtinebat: & in legitimam quartam trebellianica computabatur, eò quod tantum una erat detrahenda, qui est proprius casus. l. iubemos. C. ad trebell.

¶ Ultimum ius facit iustiniani quod loquitur de filijs generaliter, etiam intelligitur loqui de omnibus descendentibus, ut illis non imputentur fructus in legitimam: Ex his puto satis esse sublata contraria. Quæ autem accepta debeant imputari in quartam debitam iure naturæ. hoc loco non determino, proinde legibar. l. in. l. in quartā. ff. ad. l. falcid. uer. uenio ad quartam partem.

¶ Fuit quondam apud ueteres maxima dubitatio, an fructus computentur in quartam liberis primi gradus, cū detrahūtur deæ quætæ? Satis ostendimus fructus non imputari in legitimam, sed an computari debeant in trebellianicā quartā, si filius sit institutus hæres.

& grauatus restituere hæreditatē sub conditione si deceperit sine liberis? Nam filius retinet legitimam absque ullo onere reiecta conditione, & remoto omni grauamine. I. scimus. §. cum autem. I. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testament. Tandem cum aduenit tempus econditionis & fideicommissi restituēdi ex huiusmodi hæreditate detrahitur quanta trebellianica, ita declarat Barto. in. I. quanquam. C. ad. I. falcid. Vnde disputationibus omissis. Communis opinio est ut usque adeo servari debeat dispositio. I. iubemus. ut nunquam fructus computentur in quartam, etiam si duæ quartæ detrahantur. Quæ sententia est ab omnibus ex æquo recepta. Hanc sequitur Ale xand. in. I. quod de bonis. §. quod auus. ff. ad. I. falc. & in. I. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad trebell. Idem in consil. 145. in. §. uolum. cō siliorum. quanquam plures refert Paulus à monte picquo in repetitione. I. in quartam, qui contrariam sententiam tuetur, ubi etiam copiose scripsit in. §. questio. quæna uideas.

¶ Tertia Regula.

¶ Q U O T I E S sunt percepti per hæredem negligentia fideicommissarij non potentis hanc nequaquam sunt restituendi, nec in quartam imputantur nam fructus non ex iudicio testatoris defuncti percepti uidentur. I. mulier. §. si hæres. ff. ad trebell.

Quod autem diximus de negligentia fideicommissarij, uero illud habet, nisi esset facta restitutio fideicommissi uerbo aut nisi essemus in ijs casibus, in quibus iura admittunt restitutionem ipso iure, qui sane notatur, in. I. penultima. C ad trebell. Nan tunc negligentia fideicommissarij non est impedimento, quominus si petat restitutio nē sibi fieri re ipsa, fructus consequatur, & hi sint ei restituendi: Nā ab eo tempore dominium rerum per fideicommissum relictarum in fideicommissarium transit, ut in legatarium. I. hærennus cum ibi notat. ff. de usū. I. à titio. ff. defuit. leviter attingit. Bartol. in. I. si me ra. ff. solut. matrimo.

¶ Cæterum si fructus sint percepti ab hærede, non negligentia fideicommissarij, sed quod hæres moratus sit, tunc huinsmodi fructus imputantur non solum in quartam trebellianicam, sed etiā sunt

restituendi fideicommissario, unde contra primam regulam nostram fructum hoc dicimus locum habere, non enim est perpetua illa regula, ut fructus percepti defuncti iudicio non sint restituendi, sed imputentur in quartam: sunt enim nonnulli casus in quibus fructus sunt restituendi praterquam quod imputentur in quartam. ¶ Primus ex mora hæredis, qui differt restituere fideicommissum, & hunc casum iam explanauimus. Alter est quando interueniret iussus testatoris, nam etiam fructus sunt restituendi, cum iubeat testator eos restituiri. l. in fideicommissariâ. ff. ad trebell. ¶ Tertius casus eum dies ant tempus apposita essent in favorem fideicommissarij, ut si testator habeat filium vel filiam impuberem, & instituat propinquum quendam sibi hæredem, cui maxime fudit, & iubeat hunc restituere filii quicquid ex bonis suis ad eum peruenierit, cum filii peruenient ad ætatem decem & octo annorum, tunc fructus percepti ex bonis defuncti, sunt restituendi. l. in fideicommissi. §. nonnunquam ueriscul. cum pollidius. ff. de usur. Alter ego iudicarem, si aliquo casu ex uerbis testamenti posset apparere diem & tempus esse apposita in favorem hæredis, ut si diceret testator, post annos decem restituas, tunc enim fructus medio tempore percepti hæredis erant. l. si ita relictum. §. pegasus. ff. de legatus secundo. & l. quod his uerbis. ff. de legatis tertio.

¶ Quartus casus, quo locam non habet prima regula, est in. l. ita tam. §. ex asse. ff. ad trebellia. Vbi cum textus distingues. Vnde fructus qui proueniunt ex iudicio & consilio defuncti, quæadmodum sunt usuræ & pensiones rei locatae, uenient in restitutionem fideicommissi. l. postulante. §. f. l. deducta. §. penulti. ff. ad trebell.

¶ Ultimus casus est, quando uerba fideicommissi sunt geminata, ut si ita in testamento exprimeretur, quanta pecunia ex bonis meis ad te peruenierit, omnem eam pecuniam si moriatur hæres meus, sine liberis ad Ioannem nepotem meum peruenire uolo, ubi aduenierit tempus restitutionis, fideicommissarius. Non solum bona, uerum etiam fructus consequetur. l. balilla, ad principium. ff. ad trebellia, quod uerum est & una suam recipit ex repetita geminatione uerborum.

¶ Quare non fuerit alienum à nostro instituto pauca quædā de
genere aitione vel borum huc adiungere: est imprimis iure constitutū
ut una recognitio emphiteuta uia tantū habeat extra iudicialeis cō-
fessionis. q. i.e. sanc̄ non inducit obligationem, nec dominium pro-
bat, nisi sit emphiteuta ecclesiae. Bald. in. l. cēsualis professio. C. de do-
natio. Barto. in. l. cum falsa. C. de iur. & fact. ignorant. Q. iod si fuerit
geminata recognitio, satis superque probatur dominū ita not. Bart.
in. l. eum satis. C. de agricol. & censit. præterea duæ confessiones ex-
tra iudiciales inducunt probationē not. Bart. in. l. triticum. ff. de uer-
bo obligatio. Alexand. in consil. 4. in. i. uolu. consiliorum. Guido pa-
pe in quæstio. 272. Rursum cessat beneficiū senatus consulti uelleia-
ni, quod est constitutum in fauorem mulierū, si adhibitus fuerit ge-
minatus consensus. l. si mulier. C. ad uelleia. In alienatione rei dotalis
tantum operatur geminatus consensus mulieris, quantum operatur
iuramentum appositum Panor. in. c. cum contingat extr. de iur. iu-
rand. & glo. in. c. ex rescripto. eod. titul. aut. siue à me. C. ad uelleia.
facta confessio absente partenon nocet, ex eo quod deficit præsum-
ptio uoluntatis. l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. Tamē si fue-
rit geminata ualeat. d. l. cum scimus. ex uerbis enunciatiis non indu-
citur obligatio. l. publica. §. si. ff. deposit. nisi eadem enunciatiua uer-
ba geminata fuerint, nam ea inducunt obligationem. Barto. in. l. nu-
da ratio. ff. de donatio. Sic hereticus paratus suum errorem corri-
ge te seculari curiæ non est tradendus, sed per inquisitorem tantū pro-
pter culpam hereticæ prauitatis est puniendus. c. ex communicantis
§. j. extt. de heret. At si relabatur in suam heresin, cum iteret & gemi-
net noxam, non est ei ignoscendum: nec auditur, si uelit iterum emē-
dari. c. super eo. c. accusatus. de heret. in. 6. c. ad abolen lam, de her-
etic. extr. ubi iterum lapsi in errorem heretici amplius non si nt au-
diendi, sed tradendi curiæ seculari, per quam conuicti hi heretici in
flammas projiciuntur, Bald in aut. sed nouo iure. C. de ser. fugiti. Pa-
nor. in. c. ad abolendam. propter quod gravissimum crimen bona fi-
sco deferuntur. c. cum secūdum leges. de heretic. in. C. Bart. in. l. post
contraftum capitale crimen, de donat. ff. fateor in bonis minorū de-
trahendis non sapere interponendum decretum iudicis, tutius tamē

actus fiet, si pluries interpositum fuerit huiusmodi decretum, Bald. in l. magis puto. §. nec passim. s. de rebu. eorum. Consulitur emptori, si cōequatur maiorem ualorem à venditore, quem ab eo enierit, dum instrumento fuerint apposita repetita & geminata uerba, nam tunc cessat remedium. l. 2. C. de rescind. uend. & ibi Bald. hoc tamen non obscrutatur in contentioso foro, quia probata la sione ultra dimidiam iusti præti, contractus rescribitur, nec habēda est perpetuò fides, ijs clausulis, quæ frequenter à tabellionibus cōtractibus apponi consueverunt: nam uerba notariorum in scriptis publicis prolati recipiunt interpretationem secundum iuris communis dispositionē l. sciendum, & ibi not. s. de uerbo, obliga. per hūc textum Bartol. in l. si quis filiabus. s. de testam. tutel. ita notat. tantum operatur generalis repulsiō ad repellēdum testem ne testimonium dicat aut ferat, quātum solet expressū ex specifica operari. c. præsentium, extr. de testib. nū lex specialiter p. forma exigat omnia criminia exprimi, quia tunc ex u. geminationis requiritur expressio individua. glo. in. c. ut circa, de electio. in. 6. in delictis etiam geminatio aliquid operatur, nam ex repetitione uerborum: quæ p. se ferunt iniuriam, quis reus criminis heri solet quanquam enim indubio cōuictiosa uerba animo iniuriandi non dicuntur prolati, nisi probetur contrarium. l. si non conuitij. C. de iniur. tamen ubi repetita uerba proponuntur, & geminata conuictia, tunc animo iniuriandi prolati censentur: uerba enim iterata faciunt ut conuictum non ex iracundia, sed ex deliberatione animi ortum dicatur glo. in ca. si quis iratus. 2 q. 3. Adde quod si testator uxori sua quidpiam legauerit sub conditione si caste & honeste uixerit uidea, si postea nubat, non priuatur legato: Nam satis pudicitiam seruat mulier, cum nubit. Bart. in. l. mulier. §. cum propone retur. s. ad trebel. ca. nicena synodus. 31. distinct. nisi bis mulier nupserit. iuxta sententiam angeli, in. §. hoc ideo. in aut. quomodo operte. episco. incidit etiam in penam mulier, si ea lege mulier habuit legatum, & sub ea conditione si uidealem uitam degerit, nam si deinceps nupserit priuatur legato, aut. cui relictum. C. de indict. uiduit. tollen. Quanquam iudex potest suam sententiam interlocutoriam reuocare. l. quod iussit. s. de re iudicat. tamen si fuerit per aliam sen-

tentiam similem confirmata, & sic fuerit geminata sententia interlocutoria, redditur irreuocabilis glos. in clementi. fina. de appellatio. Quae sententia est pluribus rationibus confirmata Alex. & Iason. in. l. q. iodiussit. ff. de re iudi. quibus ante eis posuit reuocari interlocutoria, vide Bartol. in. l. cum procurator. §. i. ff. de no. oper. nūciatio. Adhac licet nudum pactum non producat actionem, sed exceptionem tantum. l. iurisgentium. §. ied cum nulla. ff. de p. act. Tamen si geminatur, tunc ex nudo pacto geminato producetur actio: Nam ex primo pacto oritur obligatio naturalis. l. ff. chum aut Pamphiliu. .naturalis. ff. de solutio. Et ex secundo pacto oritur constitutio, ex quo datur actio de constituta. l. j. §. debitum. ff. de constit. pecu. Alexand. in. l. legem. C. de pact. Iason in. l. si pacto quo ponam C. de pact. Bald. in. l. cum quis. C. de iur. & fact. ignorant. multa refert exempla pacti nudi. Valet in super geminata naturalis obligatio ad pro ducentiam actionem, secundum Angelum & Baldum in. l. fina. C. ad. l. falcid. Hinc si papa committat alicui negotium per uerba geminata, talis iudex in uim delegationis non potest rem sibi commissam subdelegare: Nam uidetur esse electa industria personæ quo casu actus non potest explicari per alium. l. inter artifices. ff. de solutionib. Bald. in. l. unica. §. ne autem. C. de caduc. tollend. Geminata confessio prætextu erroris non potest reuocari glo. in. c. ex literis extra de diuors. Bald. in. l. error. C. de iur. & fact. ignorant. Confessio facta per reum, cu torquetur, non valet: Nam formidine tormentorum facta uidetur, argument. l. j. uers. sufficit teror. ff. de ui & ni aiat. Sed quando est geminata confessio, & sit extra locum questionis, & tormentorum sponte, tunc sufficit ad condemnationem, Barto. in. l. j. §. diuus. ff. de questio. huc accedit singulare respōsum Baldi in tractatu suo schismatis, quem ibi dicit præsumi deliberationem, quoties in aliquo actu interuenit geminatio. §. & hoc uere iubemus, in autent. ut null. iudic. coll. 9 facit notandum Felini responsum, in. c. si cautio extra de fide instrumento, qui ac geminacionem argueret propofiti & consilij firmitatem. Sed iam tempus & instituti nostri ratio postulant, ut omissis geminotorum ueiborum exemplis, ad fructus, quos inter misericordiam, redeamus.

TI G I T V R scire debes fructus à die mortis testatoris quartæ, quæ debet ut iure institutionis, imputandos, quod firmissime probat l. quod de bonis. §. fructus. ff. ad. l. falcid. Quare cum cōmuni sententia doctorum concludas: Fructus rei legatæ ex bonis testatoris, quos hæres percepit, in quartam debitam iure institutionis computantur. l. paulus. ff. ad. l. falcid. notatur in l. in lege falcidia. & in l. in ratione. ff. ad. l. falcid.

Plura de fructibus huic loco adiunxi sem de ijs præsertim, qui ex bonis paraphernalibus colliguntur, an scilicet maritus hos fructus lucretur, & an restituere teneatur. uerū quia non nihil alienum à nostro instituto mihi usum fuit, ideo supersedendum duxi. Quod si cupias interim hac de re cognoscere lege Bartolum in. l. maritus uxoris res. ff. ad. l. falcid. & Bald. in. l. fina. C. de pact. conuent. Alexand. in consil. 144. in. 5. volumine consiliorum. His ergo ab iustis, & uerba contextus nostræ legis absolute declarata fuisse existimo. Nunc commodè sequitur ea nobis examinanda quæstio. An si testator compendiose substituat filio suo impuberi, ut quan- docunque deceperit filius mens, uolo totam, integrā hæreditatem, uel omnia bona mea pleno iure ad superstitem filium peruenire, sit hæc semper directa? An aliquo tempore fieri possit obliqua? & an mortuo filio impubere, si mater super sit, aliquid operetur in gratiam matris, saltem quantum attinet ad legitimam ex bonis filij debitam. Hanc(ut institutus) questionem in utrunque partem examinabimus, nam ueritas contrarijs adductis multo splendoris fit cano. graue. trigesima quinta quæstione nona. glos. in capitulo cum Ioannes Heremita, de fide instrumento. sit igitur hæc primum proposita conclusio.

VE R B A substitutionis huins, quandocunque deceperit filius mens, uolo totam integrā hæreditatem uel omnia bona mea pleno iure ad superstitem filium peruenire, communia esse uidentur. & aliquo tempore substitutionem huiusmodi in fideicommissaria nesci posse: matrēque recipere posse legitimam ex bonis filij. Verbum enim peruenire est uerbum cōmune. l. in leicommis. §. hac uerba. ff. de legatis tertio. l. hæredes mei. ff. ad senat. trebell.

Hoc assetit Bart. hic in si. col. Bald. idem in l. f. C. de fact. sanq. et
cles. ergo huiusmodi si bſtitutio uerbis communibus facta uim fidei
commissi habebit, & aliquid in gratiam matri operati poterit: ergo
per hanc mater assiq. ecur legitimam, ut est communis intellectus. l.
præcibus. C. de impub præsertim cum indubij uerba substitutionis
in fauorem matris interpretetur: Nam etiam uidetur cogitasse testa-
tor mortuo filio impubere matrem uenire debere ad eius successio-
nem. l. f. C. de institu. & subst. Quemadmodum breuiloqua facta
personis imparibus matrem non excludit. l. lucius, circa medium no-
stro titul. l. hereditatem quidem filij tui tibi delatam dubitari non
oportet. C. de impuber. & alijs: sic nec compendiosa matrem exclu-
det, est enim magna similitudo inter has duas si bſtitutiones: Nam
ut breuiloqua si. bſtitutio sub se continet uulgarem, pupillarem. l. lu-
cius. inf. eod. & glo. in. l. in testamento iu. princ. C. de testa. milit. ita
compendiosa substitutione plures substitutiones cōtinet nūc semper
directam militarem, adeo, ut nunq uariari possit propter priuilegiū
militis. l. miles ita. f. de milita. testament. &. l. nostra centurio: nunc
obliquam. l. præcibus. sub. f. C. de impube. quoꝝ maximè matri fauet.
¶ Contra hanc sententia & conclusionem faciunt sequentia: uerbū
huiusmodi peruenio, & simile directam substitutionem denotat, ita
interpretatur Bartol. & Moder. in. l. 2. §. peruenisse. ff. de hæred. uel
actio. uendit. Adhæc testator potest heredi suo facere copiam hære-
ditatem accipiendi propria autoritate, & directo iure. l. titia. §. j. ff.
de legat. 2. Præterea cū in substitutione testator ulus fuerit his uer-
bis tota, integra, pleno iure, &c. hæc nobis diligenter adnotāda sunt,
Nam hunc habent effectū, ut sine aliqua diminutione hæreditas per-
tineat ad hæredem, quemadmodum cum dicitur, plenum legatum le-
gatario tunc debetur absq detracțiōe legis falcidiz. l. si post missio-
nem. ff. ad. l. falcid. hoc late Felinus declarat in. c. auditis extr. de pre-
scriptio. Rursum si recte expēdantur uerba (omnia bona) nihil aliud
significat, quam bona uenire iure directo, ab his enim quantum fie-
ti potest discedere non oportet, & qui totum dicit, nihil excludit. l.
julianus. ff. de legat. 2. Adde uerba uniuersalia, & quicquid ex hære-
ditate mea, &c. si ad hæredem dirigatur, nō negare prælegata uenire

in restitutionem fideicommissi. L. cum nivem prudentissimum. C. de fideicom. quin etiam fructus hereditatis sunt resiliendi. I. balista. ff. ad trebell. quod passim non est admittendum utrum esse: hoc acitem omitto disputandum in. I. n. arcelli s. §. quidam liberis. fl. ad trebell. I. titia. fl. ad. I. falcid. in. I. si titios. ff. de lega. 3. ergo longe multo in nostro casu bona uenire debent ad superitatem filii. Huc accedit probatam liquidè voluntatem testatoris ex quibusdam conjecturis matrem omnino excludere etiam à tacita pupillari, quæ continetur sub expressa vulgari, ut si testator extra testamentum similia uerba pro-tulerit, nolo uxorem meam quicquam habere in bonis meis: nam ea quæ in p̄fationibus dicuntur, in sequentibus repetita censentur. I. item quia conventiones. §. fl. ff. de pact. I. titia. §. idem respondit. fl. de nerbo. obliga. Longe uehementior erit conjectura, quæ capiet ex uerbis testatoris intestamento scriptis, ut si quid uxori relictū esse reperiatur ea adiecta clausula, ut iubeatur esse contenta huiusmodi relicto, & nihil amplius indictis bonis petere possit, mater tunc excluditur, quod sanè est admittendum, si sit datus heres uniuersitatis, & à testatore prolata. I. peto, ad prin. fl. de legat. 2. nec aliud quā relictum legatū peti potest ab instituto adeunte. I. paulo calimacho. §. j. ff. de lega. 3. Quod si solus sit aliquis heres institutus ex re certa nō dato alio herede uniuersali, si sit apposita talis clausula, & iubetur esse contentus, & nihil amplius petat, &c. Tunc hæc clausula id operatur, ut succurratur successioni ab intestato, & caussa testati trahatur ad causam intestati: unde is, qui est institutus ex parte, totum ius successionis, totamq; hereditatem uendicabit. I. j. §. si ex fundo. ff. de hered. instituend. I. quoties. §. si duo. ff. eod. Ad hæc voluntas testatoris colligitur ex conditione testamēto ad scripta, ut si sub conditione uiduitatis aliquid uxori sit relictum, si deinde secundò nubat, & ad secundas nuptias transeat, tunc priuatur successione ex tacita pupillari: nisi intelligamus uiduitatis conditionem puellæ adiunctam, quæ nunquam nupsit, nam etiam rejecta conditione nihilominus consequetur legatum fauore liberorum procreandorum. I. cum tale. §. primo. ff. de conditionib. & demonstrationib. autent. cui relictum. C. de indic. uiduit. tollend. Conditio autem concepta &

directa in personam mulieris, quae est uidea sub pena admissionis re-
hisi præcise seruanda est, autent. hoc locum. C. si secun. nupl. mul-
nec diuersum puto si mater properè intra annum nupserit, non prius
petitis tutoribus filijs, nec redditis rationibus: nam mater tunc priua-
tur legitima successione filij impuberis etiam ex substitutione. I. om-
nem. C. ad senat. tertul. & l. 2. §. si confessim. ff. ad tertul. nam lex ma-
le cōiectat de ea muliere, quæ tam uelociter nupserit, omisso illo in-
timo filiorum amore, & non solum bona uerum etiam uitam filio-
rum ab se abdicat amor secundi mariti. I. lex quæ tutores. in ratione
fui. C. de administr. tutor. interpretes in. l. si quis sub conditione. ff.
de testament. tutel. §. si vero, de nupt. in autent. coll. 4. cessat autem
hæc pena priuatiōis in matre, si paulo post annum moriatur filius,
& intra modicum tempus non potuerit rationes reddere: nam etiam
omnem filij successionem ab intestato cōsequetur. Nam quemadmo-
dam diligentia matri non posuisset, ita negligentia modica non de-
bet nocere argument. I. si. ff. quis ord. in bo. posses. leuet. & hæc fuit
ratio Pauli castrensi. in. l. si deceperit. ff. qui latif. cogant. solet enim
lex plerunque repentino & nimium propero casui ignoscere argum.
I. si mater. ff. de inoffic. testament. & insimili casu pro matre iudica-
tum fuit a iudice appellationum causarum ciuilium, multis tamen
petitissimis repugnantibus. Repugnat testatoris uoluntas in alio ca-
su ob malos mores, & propter turpem uitam uxoris: nam ex his cau-
sis indignam se præbet omni successione: nec enim ei tantum pro-
desse debet uitæ turpitudo, quantum honesta uiuendi ratio argum.
eorum, quæ notantur, in. l. si laimicitia. ff. de ijs quib. ut indig. & l.
fideicommissum. C. de fideicommissi. l. sororem. C. quib. ut indig. sum
mopere sunt honorandæ uideas, quæ religiosè uiuunt auctore Paulo.
j. ad Timot. 5. uideas inquit honora, quæ uerè uideas sunt, quæ ueræ
non sunt non recipiantur. ca. uideas. prima quæstione secunda. Ergo
uitæ turpitudine priuatur omni commodo successionis. Potest alia
conjectura capi, ut mater excludatur per substitutum ut si substitutus
fuerit deliberis nam testator creditur uoluisse utiuersum patrimo-
nium suum ad filium peruenire, argument. I. cum accutissimi. C. de fi-
deicommissi. l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substitu. Nam

licet dubiam mentem defuncti ex coniecturis, præsumptionibus indicij declarare i. hæredes palam. §. si qs post. ff. de testament. i. si seruus plurium. §. f. ff. de legat. primo, ad uoluntatis declarationem duo testes sufficiunt secundum glos. & Barto. in. d. l. hæredes palam. §. si quis post. & Barto. in. l. 2. ff. eod. de uulgar. in tertio effectu substitutionis Oldrad. in consilio. 297. & ita consuluit Alexad. de probanda uoluntate defuncti in consilio. 100. in. 4. uolumi. consiliorū. Quamobrem ut superioribus coniecturis mater excluditur per tacitam pupillarem contentam sub uulgarī, ergo multo magis excludi debet mater à iure successionis filij, ubi voluntas testatoris comprobata hoc dictat. i. in testamento C. de testamen. militar. præsertim si usus fuerit his verbis totam, integrā hæreditatem, &c. ita in hunc sensum Alexad. consuluit in consilio. 12. in. 3. uolumine consiliorū. Nec iustè poterit conqueri mater, cum non agatur de successione filij impuberis, sed potius testatoris. l. papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testament.

¶ N E C obstant, quæ in contrarium adducta fuerunt, argumenta: quæ ut rectius dissoluamus, sciendum est expressum dici tribus modis primo generaliter. l. f. C. quod cum eo. altero specialiter: postremo singulariter. l. quod in rerū. §. f. ff. de lega. j. l. j. §. inter filium f. ad. l. cornel de fals. his sic breuiter explicatis. Affero nō esse negandum pupillarē tacitā cōtineri sub uulgarī expressa, nā subintelligitur à iure lex quæ præsumit testatorē, si cogitasset, in eū casum sibi substituisse. Hæc matrē nō excludit: & hæc substitutio est cū effectu: ut rū lōge diuersum dicēdū est de substitutionibus, quæ cōpēdiosa continent, quæ sunt expræsse uerbis gñalibus, & tacite uerbis specialibus. Vnde communī sententia doctorum hoc affirmatur, ut substitutio pupillaris contenta sub compendiosa matrem excludat, est enim expressa, quæ semper admittitur contra matrem. . Quemadmodum & substitutiones contentæ sub breuiloqua matrem excludunt, ut communis habet opinio in. l. Iucius. ff. eodem, de vulgar. Non obstat alterum argumentum, quod habet in dubio præsumendum est pro matre: hoc uerum habet inter personas extraneas, ubi non esset propinquiores cessare debet omnis præsumptio.

Non obstat illud argumentum, ut plus operetur ueritas in casu nero, quam fictio in casu ficto, ut communiter determinant scribentes in l. filio quem pater. ff. de liber. & posthu. non una violenta presumptio tollit alteram ut gl. & Bart. in. l. non est uerisimile. ff. de eo quo d met. caus. Felinus in. c. afferte mihi gladium, extr. de presump. Preterea uerba substitutionis huius sunt directa, & in casu dubio ita interpretari debent, ut maxime congruant personis substitutis, & mater ab hereditario commodo repellatur, text. in sui ratione, in. c. si pater de testa in. c. & ita putauit concludendum.

A L T E R V M dubium, quod hic est uidendum, est an per uerba quæ apponuntur in testamento, satis possit induci prohibitiō quartæ trebellianicæ maximè inter liberos: in partem negatiuā quod non prohibita dicatur, faciunt sequentia: pater non potest disponere, ut liberi primogradus teneantur imputare fructus in quartam trebellia. & si contrarium fecerit, seruari non debet. l. iubemus. C. ad Sena. Trebell. Ergo si pater non possit fructus quartæ diminuere, non poterit prohibere quartam, nec in totum tollete: arg. l. uideamus. §. penul. ff. de in lit. iurand. Solent nostri interprætes de toto ad partem, & de parte ad totum argumentari. l. quæ de tota. ff. de rei uend. l. iurisgentium. §. adeo. ff. de pact. secundo ius commune constituent, ne in collateralibus quidem possit quarta prohiberi. l. quod de bonis. §. j. ff. ad. l. falcid. Iure Codicis idem statuitur inter filios. l. si ut allegas. C. ad. l. falcid. Ergo non prohibetur inter filios quarta, quod mirum nobis non debet uideri, cum speciali quodam priuilegio hoc in fauorem liberoru[m] fuerit constitutum. multa enim priuilegia concessa sunt filijs contra iuris communis regulas. Nam dispositio minus solemnis, & scriptura quantumuis priuata sine numero testium ualet fauore filiorum, ut testamentum, cū causa testati ad se trahat causam intestati. l. fi. C. famil. herciscun. Quæ sane, quantum attinet ad extraneas personas, non est seruanda, nec eius causa est facienda publicatio à indice. Bart. in. l. in testamento. ff. de fideico. liberta. l. fideicomissa. §. j. ff. de lega. 3.

Ad hæc foemina possunt testimonium perhibere in testamento, quod sit inter liberos secundu[m] gl. communiter approbatæ in aut. quod

sine C. de testamen. Præterea quanque clausula codicillaris uim non habet ullam, nisi exprimatur. l. j. & ibi interprates. ff. de int. codicillor. Tamen causa filiorum intelligitur in testamento facto inter filios, etiam si non exprimatur. Adde etiam huiusmodi testamento subintelligi clausulam si nō ualeat quod ago, ut ago, ualeat, ut ualere potest. gl. solemnis in l. cohæredi. §. cum filia. nostr. titul. de vulga. Nam hoc operatur ardor liciti amoris, ut tanque expressæ censeantur hæ clausulæ, autore Bal. in l. si in iure. C. de testa. manu.

Solent iudices, qui cognoscunt inter filios grauatos, duas quartas detrahendas esse iudicare: quod iure canonico decisum reperitur. c. raynutius extra de testamen. Sic uideri potest nonnullis duas quartas filios posse detrahere, nam lex desiderat expressam fieri prohibitionem, ergo non sufficit generalis prohibitio, nec ex conjecturis iudicare. aut. sed cū testator. C. ad l. falcid. §. si vero expressim de hered. & falcid. coll. j. Cum enim dispositio aliqua, & solennitas aliquius actus expressis uerbis fieri debet, non sufficit uerbis genitibus eandem fieri, ut renunciatio legitimæ generalis non excludit quemquam à supplemento, nisi nominativi & specialiter remittatur. l. si quando. §. generaliter. C. de inoff. testament. Est etiam necessaria specialis renunciatio in stipulationibus iudicibus ad hoc, ut casibus fortuitis renunciatum uideatur. l. sed & si quis. §. qua situm. ff. si quis cautio. Alexand. in l. præcia rerum. ff. ad l. falcid. Idem iudicandum in remissione doli inter filium, & tutorem in administratione tutelæ quæ aliter facta non ualeat, nisi duo interueniant, priu[m] ut nominativi de dolo remittendo agatur: Alterum est, ut remittens sit maior uigintiquinque annis. Nam ea facilitate, qua minor induceretur ad contrahendum, simili induceretur ad remittendum, quod iura non admittit. l. doli mali, vers. d. uersum. ff. de noua.

¶ S E D ad rem nostram redeamus. dico expressum plus operari, quam tacitum, ut in tutori, qui debet specialiter promittere iudici defensionem minorum tempore data tutela. l. si. §. omnem. C. de administr. tutor. & refert Bart in l. non existimo. ff. de administr. tutor. se uidisse damnari, & nullas declarati multas tutelas, eo quod deficeret specialis clausula.

Hic adiungitur, quod dicimus de procuratore, ut non uideatur datum, ut possit libere rem domini alienare transfigendo, recipiendo solutionem, nisi specialiter constitutus aut missus fuerit procurator cum libera potestate actus suo nomine exercendi. I. quam Tuberonis §. alia causa. ff. de pecul. uer. nā hæc specialiter concedenda est, &c. ex quo textu ita annotauit Baldus, tex. in. l. transactionis placitum. C. de transactu, gl. in. c. qui ad agendum de procurator. in. 6. de solutione recipienda aliquid firmauit Barto. in. l. qui romæ. §. calimachus. ff. de uerbo. obliga. Tandem non sufficit generaliter dicere propono exceptiones meas saluis mihi alijs competentibus sed debet illas specialiter exprimere secundum gl. in. c. pastoralis de exceptio. quam singularem facit Bal. in. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusatio. tutor. Longe plures casus numerati possent ad confirmationem superioris clausulae, quos breuitatis causa omitto: sic in nostro casu uidentur talia uerba totam, integrum hæreditatem, pleno iure non inducere ullam prohibitionem Trebellianicæ.

¶ A R E nostra nostraq; instituto non uidetur esse alienum illud addere, ut ubiq; lex requirit certam formam seruari in aliquo actu; ea si non seruetur, corruit actus, neque legi satisfit, si per quipollens fiat. I. quid sit nominativus. ff. de libe. & posthu. Vnde qui debet iurare uno modo, si uelit iurare alia forma, non uenit audiendus. l. qui per salutem. ff. de iureiur.

¶ T R E S etiam requiruntur citationes pro forma. l. tres denunciations. C. quomodo & qn index. Nam lex semper uult formam seruari. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transact. Ad eo, ut mutatione formæ, res dicatur diversa. l. inlianus. §. si quis rem fecerit deteriorem. ff. ad exhib. & multa alia similia, quæ ad argumentum huius rei cumulari possunt, sic etiam uidetur dicendum ex uerbis testamenti, ut apertis uerbis dicatur prohibita esse quarta Trebellianica. Non est ergo recurrentū ad cōiecturas. hinc fit, ut ea, quæ generaliter sunt, nisi specialiter exprimantur, uidentur neglecta. I. item apud laborem. §. hoc edictum. ff. de iniur. l. j. §. inde neratius. l. si totam. l. Lu cius. §. hæres. ff. ad Senat. Trebell. ex quibus text. illud probatur sufficere totam hæreditatem integrum restitui & hæredem non censi

priuatum cominodo quartæ. Ex his ergo concludimus quartam Trebellianicam non esse prohibitam.

¶ IN partem affirmatiuam faciunt, quæ sequuntur, ut quarta Trebellianica prohibita esse dicatur: textus ex professo hoc affirmat, in. l. decem. ff. de fideico. liberta. sub. fi. uerſ. integra seruata. Vbi uerba illa integra prohibent falcidiam. similis textus in. l. fi. C. ad. l. falcid. ubi hæres, qui promisit integra legata soluere, nullam detrahit falcidiam. l. 2. uerſicul. integrum, quando & quib. quart. pars.

Si sola illa uerba integra per se inducant, quanto magis quando sunt accumulata, ut in calu nostro. Latè patet uis illius clausula pleno iure, quæ per se operatur effectum prohibitionis secundum Bal. in aut. Hæc usus uerſ. pleno iure. C. dc sac̄t. sanct. eccl. Et iuxta Paulum Castren. in. l. quanquam. C. ad. l. falcid. Nonnunq. significat usum fructum mixtum cum proprietate. l. fœminæ. §. j. uerſ. pleno iure obtineat. l. mater. uerſ. pleno iure. ff. ad tertul.

¶ IN actione rei uendicationis plenum ius significat dominium directum, & utile. l. iulianus scribit si hominem. §. j. uerſ. plenum ius post item contestatam incipit habere. ff. de rei uendicat. l. si cum dies. §. plenum. ff. de recep. arbit.

¶ ITEM hæc uerba in libello apposita recipiunt & accumulant utrumque remedium tam possessoriū quam petitorium. c. quæ clausula, uerſ. pleno iure, de electio. Interdum in spiritualibus, quando papa concedit alicui ecclesiam pleno iure, intelligitur tam in spiritualibus, quam temporalibus, ita notat Panor. in. c. cum inter. de re iudicat. & in. c. conquestus de foro competent. Ille etiam dicitur possidere pleno iure, qui est uere dominus rei. l. j. C. de reuocan. donatio. Tandem uerba pleno iure ita debent interpretari, ut substitutionem directam coartant. Bal. in. l. præcibus, uerſ. quæritur. C. de impuber. & Bart. ita notat, in consil. i. 5. incipiente pater habens filium impuberem. Hanc etiam clausulam exaggerate describit Iason, in. l. si ita stipulatus fuero. §. Titius a mevio. ff. de uerbo. obliga. Quod si uera sint, quia iam probata sunt, ut uerba substitutionis directa sint, quarta Trebellianica detrahi non debet, c. § pater, de testamen. in. 6.

Hanc partem ut iure ueriorem sequitur Alexand. & ita consuluit in consil. 5. in. 3. volumi. consiliorum. hæc etiam finalis ratio locum habet in casu nostro subiecto, nam uoluntas testatoris clara dicitur, & probata ex predictis uerbis, & nunquam detractio quartæ cōtra uoluntatem defuncti fieri potest. I. titia, l.ub. f. uerific. quoniam contra uoluntatem matrisfa. lex falcidia induceretur. ff. ad. I. falcid. Et hanc sententiam sui sequutus in quadam causa pendente pro tribunali iudicis à cassanea appellationum causarum ciuilium multis commilitonibus nostris non refragantibus: ad huc tamen sub iudice lis est.

¶ N E C obstant argumenta in contrarium adducta: & primum non obstat. I. iubemus, nam præter alias solutiones, hanc ego excogitavi, iure ciuili filius grauatus summo iure non potest detrahere nisi unam quartam. I. iubemus, in uersi. retenta quarta autoritate senatus consulti trebelliani. text. similis in. I. cohæredi. §. cum filiæ. ff. eo. de vulgar. uersi. falsa falcidia cogendum patris hereditatem restituere, aut. res quæ. C. communia de legat. quæ iura loquuntur de detractione unius quartæ. Ideo Bart. in. I. j. §. interdum. ff. si cui plus quam per. I. falcid. afferit habenti quartam alteram non dari: & quia eo iure inspecto grauatur in uno, ut non possit nisi unam quartam detrahere, alio pensatur, ut non teneatur fructus imputare in quartam. argumentum. I. cum qui. ff. de iur. inrand. qui uno grauatur altero est leuidus. iure ciuili constat dotem plus longe deberi, quam debeatur ipsa trebellianica, & tamen fructus percepti in eam imputatur. I. mulier §. cum proponeretur, ff. ad senatus. trebel. & ibi Paul. castræn. Oldr. pluribus argumentis concludit in consil. 205. testatorem non posse minuere fructus quartæ, ergo nec poterit prohibere in liberis primi gradus antecedens uerum probatum ex. I. iubemus, sed consequens est falsum, & sumimus error in iure, & nulla lege firmatur: erubescimus autem sine lege loqui. I. illam. C. de collatio. ingenuè autem fatemur & iuræ pandectarum & iure codicis testatorē non posse prohibere quartam trebellianicam. I. quod de bonis. §. frater. ff. ad. I. falcid. nam inquit textus seruandum nō esse pactum inter heredem & testatorem, quod ineunt de falcidia non petenda, iure codicis est caus. in. I. si ut allegas, & illud erat ius cōmune, sed hodie iure nonissi-

mo oīa illa iūra sunt correcta auten.sed cum testator.C. ad.l. falcid.
& licet ille text.loquat de p̄hibitione falcidiæ, extendis tñ ad trebel
lianicā,Nā falcidia capiſ ,p̄ trebellianica ī plerisq; aut.unde si parēs
C.de inoffi.testa.l. quoties.C.fam̄l.hercif.l cohāredi. §.cū filiæ uer
sici falcidia salua trebellianica,& in ca.respōſa prudētū l.distinct. l.
rursum in oībus testamētis,in quibus cessat falcidia, etiā in testamē
to militis,cessat similiter trebellianica.l.marcellus. §. quod autē.fl.
ad senat.trebell.ergo uerisimile est iure p̄hibitionē utriusq; quartæ
falcidiæ & trebellianice fieri posse:quia similis ratio similia suadet
uidetur,argu.l.fl.C.ad.l.falcid.nam leges ultima prioribus derogāt.
l.sed & posteriores.l.non est nouum.fl.de legib.

PA D omnia priuilegia liberorum supra enarrata , & maximē
hic cū dicimus esse concessum liberis,ut eis quarta p̄hiberi nō pos
sit,putauit hoc posse dari respōſum,nō plus faueſ filio in detrac
tionem trebellianicæ,quā extraneo,quoniā quartā detrahere debet fi
lius tanq; quilibet extraneus restituere grauatus. c. raynatiſ circa
medium,qui hoc afferit extr.de testamen.sed extraneo prohiberi po
test,ergo & filio.Nō contrariaſ nostrā decisioni illa cōis sentētia re
cepta iure canonico de detractione duarū quartarū: hoc habet uerū
in filio grauato sub conditione pes uerba fideicōmissaria sed in ne
gocio testamēti,de quo queritur,nullū est fideicōmissū, ergo neq;
grauamē:quia sunt uerba iubstitutionis directæ,sequit̄ ut quarta tre
bellianica nō possit habere locū separata separatim facta sunt,ins er
go ita diuersum statuendum,quia separatorum distincta debet esse
ratio. l.fl.fl.de calum.

PO S T R E M O non obſtat altera regula de uerbis expreſ
ſis & forma,quæ ſeruari debet in p̄hibitione trebellianicæ. Veraeſ
ſent,si lex ſpecialiter deſideraret uerba ſpecialia,ſed aliter dicitur ſi
uerò expr̄ſſim,&c hæc ſolutio noſtra traditur per Bart.in.l.pr̄etor
ait ad pri.fl.de no.oper.nonciat.Vbi expr̄ſſum dicitur, quod colli
gi p̄t ex mente, & ex coniecturis,uel ſub ḡnialitate uerborū:ita de
prehendi p̄t uoluntas teſtatoris.l.licet imperator ſub fl.fl.de lega.
i.ubi relicta ab iuſtituto ex cōiecturis,nō ſunt repetita à ſubstituto,
l.fl.C.quod cum eo. Iure cōceſſum eſt dubiā mentē defuncti ex cō

lecturis declarati. I. uolūtatis quēstio. C. de fideicōmis. quanto magis debemus seruare voluntatem certam ut uerba aliquid operentur, nō possunt autem dari uerba clariora, quam ea de quibus dictum est, totani, integrā pleno iureque satis inducunt prohibitionem. Multi tamen inter consulendum sequuti sunt cōtrariam sentētiā, ut qui dicant aliud esse in liberis primi gradus, quibus non potest prohibiri quarta legib⁹ supra adductis: aliud in extraneis, in quibus facta p̄hibitio ualeat hanc sententiam refert Alexād. in I. marcellus. ff. ad tre bell. Guido. Pape in quēstione. 51. & iuxta eam consuluit. Oldrad. in consil. 242. incipiente pr̄s̄: p̄posita consuetudine. Philipp. decius, in duobus locis, in consil. 81. in I. uolumi. consiliōtū. in consil. 218. in secunda parte consiliōtū. Vbi dixit se ita consuluisse padua super facto romæ agitato. Ludouic. Roma. in repetitione. aut. similiter, in fil. colum. C. ad I. falcid. & Paul. à monte piquo, in repeti. I. in qua tam. ff. ad I. falcid. Ego uero salvo meliori iudicio non discederem ab opinione contraria, ut possit quarta prohiberi in omnibus personis.

¶ N E C multum mihi obstabunt argumenta in contrarium collēcta, quæ facilimē soluere possumus: Vnde cōtraria iura, quæ dicunt illis uerbis totam hereditatem. non censeri prohibitam quartam trebellianicam, uerum habent iure pandectarum, quo iure quarta trebellianica prohiberi non poterat, etiam expresse: Sed iure nouissimo aliud est, pr̄s̄: tertium cum confllet in nostro themate de potestate & de uoluntate, ergo sine dubio uidetur quarta prohibita.

¶ Absolutis quinque iuris quāstionibus & subtilib⁹ & utilissimus, nūc sexta nobis ūp̄ est absoluēda, quæ ut oīm est difficilima, ita & pulcherima & maximē frugifera. Quare i hūc locū postremū seruatā uolui, ut ceu elegantē periodū huic nostro libello adscriberemus. Vnde quārō, si testator instituat filium heredem hoc modo, si filius meus sine liberis diceſſerit, uel si filij filiorum sine libris ē uita deceſſerint, uolo bona mea pertinere ad propinquiores. Tria in dubium reuoco, an filij filiorum sint in conditione, an uero in dispositiōe: alterum, an nati ex grauato possint grauari per fideicommissum? Postremum quot differētia diuersitatis reperiantur, & supersint ex decisione thematis, an filij sint in cōditiōe, priusq̄ in dī

spositione, aut cōtra, & in partē affirmatiuā, ut filij filiorū sint uocati ex dīpositiōe testatoris, & sic substituti sint: sic argu. colligo, per substitutionē factā sibi & fratri sub cōditione, si decesserit sine libe-
tis, uidet nō tantū fratre, sed etiā eius liberos prætulisse substituto, ergo liberi sunt in dispositione. l. lucius. ff. de hæred. instituend.

¶ Secundo pondero uerba substitutiōis, quæ nō nisi in fanorē pro-
creandorū liberorū & agnatiōis interpretari debēt, unde hi tanq̄ ex
testamēto uocati censemur, argu. l. fideicommīssā. §. interdum. ff. de
legat. 3. l. peto. ff. de legat. 2. ideo refert Bald. in l. quāuis, C. de fideic.
hanc rationem haberi pro expressa.

¶ Tertia haec opinio iuuatur regula iuris cōmunis, nā uerba enūcia-
tua cōditionaliter prolata inducunt iuris dispositione. l. ex hac sc̄ri-
ptura. ff. de donat. l. penul. ff. de coll. bono. ergo ita uerba substitutiō-
nis per dispositionē intelligentur, faciunt not. per Bart. in l. gallus.
ff. de liber. & posthu. ubi concludit: per hæc uerba cōditionaliter p-
lata, si filius me uino moriatur nepotē ex eo instituo, censemur filius
hæres institutus. l. ex factō. §. si quis rogatus. ff. ad senat. trebell. ubi li-
beri cōcepti aū deportationē excludūt fideicōmissariū, secus de con-
ceptis post captiuitatē: quia deportatus hæredē h̄e nō pōt, nec acti-
ue nec passiuē. l. deportatorū. ff. de bon. proscript. l. j. C. de hære. inst.
ergo sequit eos esse in dispositiōe & si contrariū sequaretur, iuriscon-
sultus non posuisset in eo. §. ita uarios casus.

¶ Sexto probat. l. cū accentissimi. C. de fideic. ubi liberi testatoris no-
cantur ad hæredipatē illius excluso substituto, etiā si nulla mētio de
his in testō facta fuerit, nā semp uidef uoluisse suā sobolē alienū præ-
ferri. l. cū auus. ff. de cōdi. & demōst. in uer. fideicōmissi cōditionem
cōiectura pietatis rūndi defecisse, ut ergo in exēplis illarū legū subin-
telligit illa cōditio, si decesserit sine liberis, multomagis debet opera-
ri expressa, ut in casu n̄o. Par est virtus & potētia taciti & expressi.
l. cū quid. ff. si cert. petat. l. triticū. ff. de uerb. obliga. l. 3. ff. de legat. 1.

¶ Septimo cōprobat, nā hæc uerba sine liberis habēt à cōtrario sen-
su ablatiuos absolutos inclusos, ut natis liberis excludat substitutus:
Sest ablativi absolutē plati ab eo q. h̄z ptatē grauādi inducūt fidei-
cōmissū. l. fideicōmissā. §. effet. ff. de lega. 3. ergo & dispositionē, &c.

¶ Quod si probo, dispositio statuti & testatoris à pari procedunt l. ita fuerat. i. §. j. ff. de manu. testa. notat glo. in. l. j. ff. de ijs quib. ut in dig. scribit Bart. in. §. morte, in penult. colum. l. non solum. ff. de no. oper nunciatio. ergo si statutum dicat ut statibus agnatis mater nō succedat, uidentur hoc statuto uocati agnati, si extent exclusa omni no matre defuncti, ut afferit Bartol. in l. 2. §. uideadum. tt. ad senat. tertul. Bald. & Paul. castrum. in. l. maximum uitum. C. de liber. præterit. ergo à simili testator uidetur filios admittere ad ius hæreditatiū & ad suam hæreditatem excluso substituto.

¶ Nono probatur argumento a contrario sensu, quod in iure optimè concludit, dummodo inde non sequatur absurdus intellectus. l. j. §. huius rei. ff. de offi. eius, cui mandat. est. iurisdict. l. 2. C. de condit. insert. Bald. in. l. conuenticulam. C. de episcop. & cleric. Videamus autem tam in pactis matrimonialibus, quam contractibus a similitudine licere nobis argumentari, sic si pater filiæ dote m dederit, ubi primū nupserit, & eam tradiderit suo genero, adiecto pacto, ut filia defuncta dos ad eum revertatur, colligitur actum esse inter eos, ut si filia decebat in matrimonio cum liberis, dos retineri possit à marito pro liberis suis. l. inter sacerdum. §. cum inter ff. de pact. dotal. in contractibus pactum inter dominum & colonum interpositum de non expellendo, intelligitur ita demum esse feruandum, si soluat penatio, & si cessauerit biennio soluere, uidetur actum inter illos, ut expelli possit colonus. l. quæro. §. inter locatorem & conductorem. Et locat. Sic enim summa ratione colligere licet validum esse argumentum à contrario sensu, ergo clausula si sine liberis induxit dispositionem in fauorem filiorum, qui sensus ex opposito colligitur.

¶ Decimo ex qualitate, uoluntate, & dignitate eius, qui fideicomissum reliquit, filius naturalis tantum non excludit subtitutum: ut enim pater conjecturis satis apertis excludi naturale filium, ut per quem non conseruetur nomen familiæ testatoris. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad senat. trebel. argument. l. super statu. ff. de queatio. l. j. uer. publicè expedit. ff. de uentre. insp. Item non excludet subtitutum filius conceptus incestuoso coitu est enim hic indignus successione, auten. ex complexu. C. de incestuos. nupt. Barto, melius quam

alibi in.l.f. ff. de ijs quib. ut indig. Quod si filius huiusmodi sit cōceptus ex matrimonio, quod excludit substitutum, ergo sequitur naturales tantum quandoque vocatos esse.

Vndeclimo filij hi intelliguntur vocati ex testamento, quia certū est testatorem grauando filios eos invicere ex causa testati, & plerūque fideicommissarij ipso iure loco hæredum censendi sunt. I. denique. §. interdum. ff. de pec. legat. notat. Barto. in. l. aho hærede. ff. de alimend. legat. facit. I. si ita stipulatus. ff. de oper. libert. l. titia seio. §. seya libertis. ff. de legatis secundo.

Duoecimo si m̄f grauet maritum suum filios emancipare, uidetur cum itidem grauare per fideicommissum restitute filii quæsita per matrem, & eius hæreditatem. I. quamvis. C. de fideicommiss. l. si cui. ff. de condit. & demonstr. l. cum filio. ff. de legat. j. non enim debet. circonueniri testantium voluntas. d. l. si cui. idem in casu nostro grauamen in commodum & beneficium filiorū intunctum esse cenieſ.

Postremo si pater instituat filios suos hæredes, & postea substiuit eis hoc modo & si contingat aliquem ex his mori sine liberis, substitutas alterum superstitem, adiiciantq; deinceps nomina collectiua, à uterq; filiorum meorum moriatur sine liberis substituo nepotem: decedat que nouissimus sine filijs alio præmortuo cū filijs nepotes nihilominus admittitur ex testamento una cum filio superstitantum uniformiter, nec testator dicitur pro parte decedere testatus & pro parte intestus. l. hæredes mei cum ita. ff. ad trebel. nam libero-rum appellatione continētur etiam nepotes. l. liberorum. ff. de verb. significatio. l. quod si nepotes. ff. do testament. tutel. in dubijs seruan-da est defanciū voluntas, quæ tamen testamento non repugnet. l. si pars. ff. de inoffic. testament.

Plures fuerunt uiri doctrina prædicti, qui tamen hanc nostram quæsitionem adhuc ambiguam reliquerunt Barto. præsertim in. l. sed & si sic. ff. de legat. 3. Bald. similiter indecisam omisit in. l. unica. §. p secundo. C. de caduc. tollendi. Vbi recusauit eam decidere, cum elet in factis, & penderet in iudicio. Quod si Bart. Bald. noslīx legum di- sciplinæ omnium interprætum petitissimi p̄t̄ turbā & multitudine argumētorum indecisam reliquam uoluerunt, quid ego post peritos

& expertos nautas in hoc turbulentio fluctuantique pelago aliquid moliri tento: Timeo profecto ne in carybdim incidam, nili secundis flantibus uentis in portum locumq[ue] tutissimum perueniam. Quare cum audendum aliquid sit, & in ijs ueritatis libus, in quibus nos uerfamur, firmanda quandoq[ue] sententia sit, quid in tam difficulti quæfione sentirem, non ueritus sum concludens adscribere: Concludo itaque non obstantibus iam adductis argumentis contrariam sententiam tum iure probabiliorem, tum ueriorem. quam potissimum text. hoc ipsum maxime sentienti comprobo. l. si quis ita institutur. ff. de hæred. instituen. ubi hæc uerba generalia si legitimus hæreditatem meam uendicare noluerit, Titius sit hæres: Legitimus non uidetur esse uocatus ex testamento, si uerbis legis adhieremus: quæ sanè de legitima hæreditate loquitur, & quoties iure de ea fit mentio, sub illis uerbis attenditur successio intestati. l. 3. §. de illo. ff. pro socio. latè Alexander in l. unica. C. quando non peten. part. Hæc sane. l. si quis contra regulas iuris communis facis aperit prius uires habere successionem ab intestato, quam ex testamento, contra. l. quandin. ff. de acqui. hæred. Ita enim uoluntas Testatoris disponit.

P SE C V N D O probatur si pater habens plures filios imputberes eos hæredes instituat, & ultimo filio decedenti substituat Antonium sibi sanguine coniunctum, hac Testatoris dispositione, si omnes deceperint, ultimus est uocatus ab intestato ad hæreditatem l. potest, & l. seq. ff. eod. de uulg. ubi dicit tex. nouissimo si inter eos unus legitimarum hæreditatum custodiri uelit, qui textus autore Bal. omnium est optimus, quantum ad rem nostram attinet.

P T E R T I O filij hæredes instituti sub conditione, si sine liberis deceperint, si nascantur liberi uocantur ita ad hæreditatem aui, ut ad hæreditatem uel patrimoniu[m] patris, & dicuntur hi filij uenire ex iudicio patris, non autem aui ex tacito fideicommisso. l. generali. C. de intit. & subst. Vnde liberi fructus hæreditatis cōsequuntur, quia hoc totum fit contemplatione patris, arg. l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. eod. de uulg.

P Q V A R T O, ut filij in conditione non dicantur substituti probatur Phlinius granatus à patre portionem suam si sine liberis

Intemeretur fratri suo licino frōtoni restituere, & deinde ambo remiserunt hoc fideicommissum, & licinus fronto acceptis duabus uncis hāreditatis a Philino fratre suo ius fideicōmis: per pactum remisit, si postea nascatur filius ex Philino non potest rēq̄ etere solutum, licet conditio defecerit. l.j. C. de pa&t. Quæ sane lex magnam habet æquitatem statuitur enim ita illic ratione æqualitatis seruandæ arg. l. si ea pactione. C. de usur. quia fideicommissum erat in favorem illius Frontonij relictum, ergo poterat ei renunciare. l. si quis in conscribendo. C. de pa&t. l. pactum inter hāredem. C. de pa&t. gl. magna, in. c. si diligenti, extr. de for. competen. Cuilibet enim est permisum iuri in priuatū favorem constituto renunciare, ita Paul. Castrensis in. d.l. j. item uotum captandæ mortis aufertur per huiusmodi remissionem, & amplius non potest esse solicitus frater de hāreditate alterius fratris, arg. l. fideicommissio. C. de transactio.

Præterea tollitur omnis inuidia, quæ alioqui inter fratres intervenire posset, ergo seruari debet tale pactum, atq̄ remissio, gl. in. l. cuin pater. §. enītis agris. ff. de lega. 2. gl. in. l. cum oportet. C. de bo. quæ liber. Ergo si in. d.l. j. C. de pa&t. essent liberi substituti, ut plerique fallō opinātur, possent reuocare rem datam ob remissionem, eum præsertim alienata in damnum filiorum non ualeant, alienata per patrem grauatum. l. fi. §. sin autem iuncta aut. res quæ. Cōmunia de legat. Contrarium omnino in. d. l. j. decidit ut natus ex Philino sextantem datum à patre recuperare non possit. Imo uult filium obligari ex conditione paterna. Sunt ergo filij in conditione, non autem in dispositione.

¶ Q V I N T O probatur ex. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Sena. tre. Nam si in illo textu liberi uiderentur uocati per fideicommissum ex testamento per illa uerba conditionalia, si deceperint sine liberi, sequeretur dicendum supernuentem deportationem in persona filij instituti non nocere conceptis ante deportationem. l. fi. ff. de bon. damnator. l. 2. l. 3. ff. de inter. & relegat. Et tamen deportatione nocet: Nam hāreditas transit in fiscū. quod si filij essent substituti, non posset à fisco hāreditas uendicari cū onere restituēdi filijs per fideicommissum. l. marcellus. l. recusare. §. si filio. ff. ad trebel.

S E X T O filius grauatus etiam absq; ulla computatione frumentum quartam detrahit. l. iubemus. C. ad trebel. in uer. deniq; in retinenda. & sic nult, ut sub illa conditione si decesserit sine liberi, non intelligatur grauatus esse pater restituere liberis suis, ergo sunt in conditione, non autem in dispositione.

S E P T I M O is qui est nominatus in conditione, non potest petere ex testamento. l. si quis sub conditione. s. si quis omisi. caus. testa.

O C T A V O rogatus filius sub conditione si sine liberis decesserit per fideicommissum restituere, conditio defecisse videbitur si patri superuixerint liberi, nec queretur an haeredes extiterint. l. filiusfamilias. s. cum quis. ff. de legat. s. nam conditio in fauorem filiorum uidetur apposita ab intestato secundum gl. à doctoribus communiter approbatam.

N O N O est gl in. l. Lucius. ff. de haered. institueud. quæ asserit. liberos positos in conditione, non censeri uocatos ex testamento, sed succedunt Testatori ab intestato, quando nemo hareditatem ad iuit: glossæ sunt magnæ autoritatis, quæ firmantur legibus & rationibus, ideo inquit Bald. in. c. dilecti, extr. de maior. & obediens. Accursum fuisse uberrimū fontem iuris ciuilis & Bal. in. l. præcibus. C. de impuber. Inherendum ergo est gloss. interim tamen adhibenda est comprobatio ex textibus, ut refert gl. in. l. sed licet ff. de off. præsid. quæ inuechitur in eos, qui legum defectu probationem glossarum inducunt. de autoritate glossatum multa suo more accumulat Iason in. l. ut uim. ff. de iusti. & iur. in ff. colū. Ergo cum magna ratione nitatur gl. l. lucius, sequenda erit & obseruanda.

P O S T R E M O, est textus, qui ex professo hoc ipsum sentit in l. si is qui nullam. ff. de iur. codicill. In codicillis ait possunt quo-
cunq; iure succedentes grauari per fideicommissum, ut similiter l. connciūtar ratiocinatur. ff. eod. titu. de iur. codicillor. uer. sed ideo fideicommissa dari possunt ab intestato succedentibus. quoniam creditur paterfamilias sponte his relinquere legitima hareditatem.

E T hanc opinionem probarunt, & secundum eam consuluerunt permulti præclarri iuris ciuilis professores, maxime Philippus.

decis in consilio. 208. in. 2. volumine consiliorum. Et Oldrad. in cō
silio. 4. incipiente thema tale est, Et Guid. Pape ita in t̄su vidit ob-
sernari in senatu delphinatus quæstione trigesima nona, & horū em-
tium principatum obtinuit, Alexand. in consil. 185. in. 2. parte con-
siliorū. tandem omnes in hac conueniunt, quum uerissimum sit.

Ab hac tamen communiter recepta conclusione nonnulli ca-
sus excipiuntur, filij enim quibusdam coniecturis dicuntur in dispo-
sitione & non in conditione: unum casum describit Bart. in hac l. no-
stra in decimaquarta colum. qñ testator noīatim grauauit filios testi-
tuere hæreditatem nepotibus per fideicommissum, tunc sunt in di-
spositione: nam qui uult consequens, uidetur oē antecedens conce-
dere, ad id. l. 2. ff. de iuris. om. iudic. l. ad rem mobilem. ff. de procu-
rato. l. illud. ff. de acquiren. hæredit. Sed sic est testatorē, cum eosgra-
uauit, uelle hæreditatem restitui nepotibus, quod est consequens, er-
go & eos hæredes institui, quod est antecedēs. Similiter dicimus ser-
uum à domino hæredem institutum in antecedens ei esse reliqtam
libertatem. l. penult. C. de necessa. ser. hæred. insti. ubi Bald. dicit le-
gem sequi pedetentim testatoris voluntatē, ut canis & uenator per
sequuntur leporem. **H**æc autem regula qui uult consequens vide-
tur uelle omne antecedēs ad illud, etiam locum habet in odiosis sic
enim p̄bamus, dispensationes sunt odiosæ, ergo restringendæ. c. j. de
filij. præsbyt. lib. 6. l. cum quidam. ff. de liber. & posthu. Sed illegiti-
mus disp̄fatus à Papa, ut possit p̄moueri ad episcopatum, per quod
dam antecedens uidetur cum eo dispensatum, ut possit promoueri
ad presbyteratum quia sine sacerdotio non potest esse episcopus,
clement. cum ei & ibi nota. de concess. præbend. ergo multomagissi-
bi locum uendicabit hæc eadem regula in testamentis in quibus ple-
na solet interpretatio fieri. l. beneficium. ff. de constitu. princip. c. cū
dilecti, ext. de donationib. Barto. adiuuat textus, quem ad hunc sen-
sum ponderauit Bald. in. l. titia scio. §. scia libertis. ff. de legat. 2. ubi
si testator legat libertis suis p̄edium, & deinceps grauet unū ex his
qui ultimus morietur dictum p̄edium restituere alteri, intelligitur
tacite in consequentiā hunc substituisse patribus p̄amoriētiū
libertorum.

¶ IN dubijs tenēda est etiam ea sententia, quæ defendit testato-
ris voluntatem & suum testamentum. I. si pars. ff. de inoff. testa. hanc
opinioneum seq̄ iutus fuit Ripensis in repeti. I. j. C. de pact. Quanquā
Moder. quidam, & Ias. & Albericus rozates nō paſsim sequantur Barto
to licet sententia Bartoli iure fit approbata. contra Bart. etiam con-
ſuluit Alexand. confil. 21. in tertia parte consiliorum. & uehemētior
eorum ratio qua persuasi sic indicarunt, est quæ sumitur ex uulgata
illa regula, quem non honore grauare non possum. I. ab eo. C. dc fi.
deicō. I. cohāredi. §. cum fili⁹. ff. eod. de uulga. uetfi. & ideo si pater
filiū exahērēdauerit, & ei nihil reliquerit, nullum erit fideicomis-
fum: at in proposito casu fili⁹ sunt grauati, & non honorati, ergo iu-
re non subsistere grauamen uidetur. Verū huic fundamēto sic pos-
sumus respondere, ut illie Areti. respondet defendens Barto. hanc re-
gulam locum habere, quando quis effet granatus in reali quantita-
te, seu in re, quæ non est in patrimonio nostro quod si quis graua-
retur dare rem propriam testatoris, tunc obtinet opinio Barto. nam
quando testator grauat de re sua in antecedens uidetur aliquid relin-
quere, & sic superior regula aliquantum temperatur per textū, in. I.
plane in. 2. §. fi. ff. de legat. I. plura acumulauit Benedictus in sua re-
peti. c. raynutius, extr. de testam. in uersi. si absq; his in tractatu sub-
stitutionis fideicommissiōe. Pleriq; doctores Papieuses scripserunt
contra Barto. quorum sententiā referre laboriosum esset: utilius er-
go erit, si supersedeamus, cum hæc tibi sufficere debeant.

¶ ALIA M conjecturā animaduerti posse afferit idem Decius
in. I. j. C. de pact. ut si fili⁹ testamento sint instituti à patre, si decede-
rent sine liberis ex proprio corpore procreat, eo casu uidentur fi-
li⁹ masculi substituti sumpta ea conjectura, quæ est testatorem noluis
se bona conseruati in sua familia, non enim curanda est ea uoluntas
quæ nō transiuit in dispositionē. I. quidā cū fili⁹ familias. ff. de ha-
red. instit. Verū hæc conjectura cōmuniter non recipitur, & contra
eam consuluit, Alexand. in confi. 24. in tertia parte consiliorum, &
ita iudicauit aliás in casu superiori lenatus delphinatus, ut refert
Guid. pape in quæſtione. 60. & probatur fundamento cōmuni: Nā
fili⁹ filiorum non sunt invitati ex testamento. Sed ueniunt ab ince-

stato. Alia coniectura ex verbis testamenti colligi aperte ualeat, ut si testator solos masculos instituat exclusis filiabus, & neptibus, si contingenter testatorem deceperit cum filiis masculis & feminis, & si coaditio substitutiōis deficeret illę succederent ab intestato una cū filiis, quod sane absurdum esset, & contra expressam uoluntatem de funderi, & in eo casu singulari semper masculi sunt in dispositione, & non in conditione, quę dispositio magna ratione nititur: nam cogitauit testator hæreditatem conservari in familia sua masculina, ut plerunque contingit in domibus nobilium, maxime quando instituant hæredes aliquos ea lege, ut nomen & arma testatoris ferant, tunc uidetur perpetuam facere familiam suam. His ergo coniecturis filij censentur positi in conditione, atque ideo substituti dicuntur, siveque frequenter consuluit Socynus in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad senat. trebell. Steph. bertrand. in consil. 105. in tertia parte. Et ita persepe iudicauit senatus Tolosanus: cuius præiudicia tanquam leges in se qui debemus, cum neminem latere putem senatum iura & leges condere posse. l. cum ambigitur. ff. de legib.

Hinc colligi possunt tres singulares differentiæ inter filios positos in cōditione, & positos in dispositione, quarū prima est, q̄ sunt in conditione succedunt patri ab intestato & ex tacita uoluntate testatoris, sed qui sunt in dispositione uenient expresso iudicio patris & ex testamento gl. cōiter approbata in. l. lucius. ff. de hæred. insitu. in. uers. liberos. glo. in. l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de legat. j.

¶ Altera differentia, quia filij, qui sunt in conditione, non possunt reuocate alienata per patrem hoc probat. l. j. C. de paſt. ubi natus ex philino patre gravato non potuit reuocare sextātem datum patruo iure remissi fideicommissi: quia igitur ratione non reuocat alienata, nisi quia non uocatus uerba cōditionalia nihil ponūt: & positi in cōditione non sunt in dispositione. l. si quis sub conditione dandorum decem. ff. si quis omis. caus. testa. ex illis verbis magis est ut nō subue natur ei, quia nec legatarius est secus si essent filij in dispositiōe, q̄a possint reuocare totum: cum in damnū filiorū res subiectas restitutiōni alienare non possit gravatus, prater quā in casib⁹ specialibus expressis a iure. l. si. C. cōmunia, de legat. & in auten. res qux. C. eod.

¶ P O S T R E M O differunt qui sunt in conditione ab ijs qui sunt in dispositione: nam qui sunt in cōditione grauari non possunt à patre per fideicommissum obstante illa regula communi , quæ de fideicommissio loquitur, quem non honoro grauare non possum. l. ab eo. C. de fideicommiss. l. hæreditas ad statum. ff. de hæred. insti. l. cum quasi. §. si plutes. ff. de fideicom. libert. cum similibus. ratio describitur in. l. sed & si. ff. de lega. § . ubi inquit lex, nam qui fortuito casu & cum iudicio Testatoris hæreditatem consequitur, uel legatū, non debet onerari nec recipiendus est, ut cui nihil dederis eum rogando obliges: alibi uult lex non esse curandum de aduentitio lucro, quod non prouenit ex Testatoris prouidentia, nam filius à patre institutus rogatus q̄cquid ad eum peruenisset ex hæreditate non tenetur dotem uxoris restituere. l. cum quis uxori, in uers. nam & si quis. ff. de dote prælegat . huius conditionis filii reperiuntur, ergo grauari nequeunt: Si uero sint in dispositione, quis dubitat eos grauari posse tanq̄ honoratos: Hoc uerū est præterquam in sola legitima, cui grauamen non coheret. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testament . multum ergo commodi ex his differentijs colligi posse, nemo est, qui non uideat.

¶ S V P E R E S T, ut tollamus argumenta, quæ contrariam sententiam nonnihil probant. Primum ergo non obstat. l. lucius ex qua contraria illius sententia præcipuum fundamentum colligitur: Testator prætulisse liberos substituto uidetur : nam per existentiam liberorum excluditur substitutus , non autem substitutus excludit liberos, hærede siquidem primo loco instituto repudiante non admittitur substitutus , sed liberi ab intestato, gl. in. l. uel singulis. ff. cod. de uulg. Non obstat secundum argumentum: illa verba si sine liberis non uidetur adiecta, nisi in favorem liberorū: nā satis favens in eo est, ut substitutus excludatur, & pater horum filiorum institutus non debeat restituere extraneo substituto, & sic habeat potestatem relinquendi hanc hæreditatem in testamento & ab intestato liberi suis positis in cōditione, à primo Testatore præluminetur. l. quæ pr. ff. fam. hercif. in. j. l. cum ratio. ff. de bon. damna. l. isti quidem. ff. quod met. caus. l. nec in ea. ff. ad. l. iul. de adul.

¶ Altera solutio est tuta adducta in contrarium in eo, qui positus esse in conditione, non loquuntur, ut in casu nostro.

¶ N O N obstat tertio loco regula, quæ colligi sex verbis enunciatis nā Bart. uerā descripsit solutionem in l. ex hac scriptura. ff. de donat. Panor. in. c. fi. extr. de successione ab intestato. qui in hac sunt sententia, ut dicat uerba enunciativa cōditionaliter prolatæ propter aliud non inducunt dispositionem. l. ex facto in pri. fl. de hered. in isti. quando disponunt, ubi dispositio ita est connexa actui præcedenti aut coni. eq. ienti, ut ex præsumpta testatoris uoluntate uerba illa, ne aliqui timilia sint, disponant. l. proculus. fl. de usufruct. l. deniq. §. interdum. it. de pec. legat. Vbi necessario erat implendum id, quod in conditionem erat deductum.

¶ N O N obstat. l. pe. ff. de colla. bonor. ibi est casus filia retenta in potestate fuit instituta cohæres sub conditione si filia conferret dotem, & alia bona, quæ nubēti donauerat pater, filia abstinet ab hereditate, & contenta est relictis à patre, si fratres illa bona uendicare uelint exceptione repellere possunt, ratio specialitatis illius legis, quare dos simul cum alijs bonis apud filiam sororē resideant, deprō pta est ex elegati illa regula collationum, qui repudiatur, & expetrat hereditatem conferre non tenetur, collatio cessat, nisi quis uelit protata hereditatem consequi. l. fi. quæ incipit sicut questionis. ff. de collat. bonor. lex causa donationis. C. fami. hercif hanc regulam & plures alias describit Bald. L. quoniam nouella. C. de inoffic. testament. Nec ea regula reperiatur immutata inter nouem regulas collationū, quas copiose scribentes ordine declarant in repub. l. si emancipati. C. de collatio. ergo firma remanere debet arg. l. sancimus. C. de testa. Alia tamen constitutione liberis est plenius consultum, ut si donatio immensa facta sit uni ex liberis reuocari potest per alios filios usque ad legitimam, autem, unde si parens. C. de inoffic. testament. l. si totas. C. de inoffic. dona late Barto. in. l. titia seio. §. imperator. ff. de leg. 2. si igitur reperiatur plus æquo donatum in dotem, quæ a patre filiæ concessa sit, hæc immensa donatio usque ad debitum bonorum subsidium reuocabitur.

¶ N O N obstat quarto loco decisio collecta ex. l. galles aquila s.

94
 ff. de liber. & posthu. nam explosa est illa interpretatio, & scriben-
 tium communis sententia obtinet ut per ea uerba conditionalia si si
 filius meus me uino moriatur nepote instituto non videatur institu-
 tus filius: quam sententiam firmat glo. cōmuniter approbata, & Bal.
 eam sequitur in l. in suis ff. de liber. & posthu. habent doctores plura
 argumenta quibus se tuerunt l. gallus. §. idem credendum. §. in om-
 nibus speciebus illud obseruandum. eod. titul. & l. si quis eum. §. si l.
 si mater. §. j. si. eod. de uulgar. ubi ad validitatem testamenti secundū
 formam introductam à gallo aquilio debet præcedere institutio, aut
 alter. si vere intelligamus uerba Barto. hæc uerba non innuunt, ut
 ea formula filius in testamento uideatur institutus, sed ait per tales
 præteritionem filij testamentum non reddi hoc casu nullum: nam
 filius uocatus censemur ab intestato, ideo nulla ei iniuria, licet non
 instituatur, sit: ut probat ex l. si quis hæres ita instituatur. ff. de hæ-
 red. instituend. iuncta glo. cōmuniter recepta.

¶ N O N obstat argumentum ex l. ex facto. §. ex facto: nam ubi
 non fit distinctio casuum inter conceptos ante deportationem aut
 post alia ratione. quam ex eo quod post captivitatem nati non cen-
 sentur esse geniti ex grauato, quantum ad hunc effectum & singitur
 per deportationem esse nouus homo. ad hæc in illo textu fit distin-
 ctio an procreati ante deportationem sint filii, & tunc succedere pos-
 sunt patri: fecus si post deportationem sint procreati: nam alio casu
 excludebant substitutum alio uero nō plenius not. docto. in l. filius
 familias. §. cum quis. ff. de legat. i.

¶ N O N obstat l. cum acutissimi. quæ solui potest duobus mo-
 dis: prius enim in illo textu non dicitur, ut nepotes uocati uidean-
 tur per fideicommissum ex testamento: sed uult ut extraneus fideicō-
 missarius uocatur intelligatur etiam quando filius institutus graua-
 tus onere fideicommissi decederet cum liberis, nepotes nō effici hæ-
 redes per medium personam filij sed fideicommissarius non intelligi-
 tur uocatus in casu quo nepotes potuerunt effici hæredes aui succe-
 dendo patri ex testamento, uel ab intestato, unde ex cōsequēti quadā
 ratione hæres hæredis dicitur hæres primi. l. fi. C. de hæred. institu-
 t. si paterfamilias. ff. co. de uulgar. l. j. ff. de pecul. cal tren. Posteriori

tur solutio nō lex cū acutissimi loquitur de libertis descendantibus à testatore, & sic dispositio illius legis nō extēditur ad transuersos: & ideo Salice. in. l. j. C. de condit. inserti. ait dispositio conditionalis facta de libertis ad hoc ualeat, ut uideantur ex testamento uocati, sed in transuersis ait cogitandum.

¶ OCTAUO nō oblitat, illa uerba si sine libertis habete ablatiuos incluos, ergo à cōtrario sensu inducūt ius fideicōmissi & sic disponūt varijs modis solui pōt illud cōtrariū: primo ablatiu absoluti inducūt dispositionem quādo referuntur ad personam & ad rem in quam potest cadere fideicommissum d.l. fideicomissa. §. cum esset. l. si teruus legatus. §. qui margaritam. ff. de legatis primo. Interdum tamen ex natura rei vel persona, cui adiiciuntur inducent. conditionem, & non dispositionem per ea quæ notantur, in. l. in ratione. §. tametsi. ff. ad. l. falcid. nam filij filiorum non possunt grauari ergo non disponunt, hanc solutionem refert Bartol. in. l. à testatore. ff. de condit. & & demōlt. Variè ablatiu absoluti interpretari in iure in uim modi, cōditionis, in tractu temporis: qd elegāter aperit Bal. in. l. j. in ff. colū. C. de liber. prater. & latè scribētes, in rubr. ff. solu. matri. nō nihil attigit lsf. in. l. q. fidem. ff. de transact. praterea ablatiu absoluti possūt contineare quandā denominationem personæ conditionaliter prolatæ ut. l. s. quis ita hares instituat natura rei mutat formā, & restrinquit calos, ideo nihil facit illa regula contra commonem opinionem.

¶ N O N O, nonobstat decitio Bartol. in. l. 2. §. sed uidendū: ubi loquitur de dispositione statuti: Nam ideo illic ablatiu absoluti disponunt, ut statibus agnatis mater excluditur: quando proferuntur ab eo, qui habet ius inducendi fideicommissum. Vnde cum illa dispositio sit cōstituta favore agnatorum, eis acquiritur ius, & actio competit ex testamento: quare concludit Bar eo in loco, ut non solum mater excludatur, & omnes cognati ex forma statuti, uerum etiam omnes in gradu sequentes: Nam si vincio vincentem te, multo magis te vincio. l. de accessionibus, ff. de divers. & tōp. prae scriptio. acced. possl. Oldrad. examinat hunc locum cōmunem, qui in uiranc partem trahit, quod brocardicum uocat, in contil. 193. Bald. notauit in. l. s. quis nullum. C. de inott. testament. hoc corroboratur si-

mili, ut si dicat statutum statibus masculis filia non succedat: Idem iuris est statuendum in nepote ex filia, ita concludit Bartol. & alia perimuta de huiusmodi statuto in l. liberorum, ff. de uerb. significat, nos autem sumus in casu longe diverso.

P DECIMO, non obicit. l. inter sacerorum, §. cum inter: Nam illa conditio de qua in illo texto non aliud poterat operari, quam ut dos facta sit liberis, ideo non eum effectum operatur. In nostro uero casu satis est, ut liberi possint ab intestato succedere patri excluso substituto. & haec fuit solutio Kaphaelis cumani in d. l. lucius.

Cæterum quantum attinet ad illius contextus interpretationem, neutquam uero refragabitur. si dicam illum textum non probare virtute pacti dote in acquiri liberis positis in conditione, sed marito a contrario sensu ex uo pacti. maritus uero teneatur tale lucrum dotis conferuare liberis suis. l. j. C. si dos, cōstā. matrimon. & in aut. de nupt. §. illud. col. §. & ita referit scribentes in l. si cū dote. ff. solut. matr.

P Vnde DECIMO, non obicit. l. ex facto. §. si quis rogatus: Nam huiusmodi liberi positi in conditione non intelliguntur uocati per fideicommissum ex testamento. It autem distinctio liberorum, Testator enim cogitauit. si institutus problem habuerit ex tali matrimonio in totum succedet excluso substituto. Idem dicendum est, si habeat filium naturalem tantum, quem in partem tantum hereditatis iura nostra succedere uolunt, aut. licet patri. C. de natural. liber. traditor plenē in l. si is qui ex bonis. ff. eod. de vulgar. in l. lucius. ff. eod. porrò ad discernendum per quos liberos fideicommissi conditio deficiat, lex uoluit, ut habeatur ratio conditionis, & dignitatis Testatoris, ut supra dictum fuit à nobis.

P D V O D E C I M O, non refragatur. l. titia seio. §. seia. In eo si quidem textu omnes liberti erant heredes instituti: ab eis prohibitum erat prædium alienari, & præmoriendi substituti uidentur, unde quodammodo reciprocum fideicommissum resuldat: & quia honorati erant grauari poterant, haec solutio fuit Bald. in l. ab eo. C. de fideicom. Ego autem sentio. §. illum posse intelligi in fideicommissaria substitutione, per quam ultimus omnium uidetur esse uocatus, ut egregie declarat Alexan. illū tex. in l. penul. C. de impub.

¶ Decimo tertio non dissidet. I. si cui, & I. quamvis. C. de fideic.
 Nam uerba illius textus à testatore prolata aliter intelligi non pote-
 rant, quam ut inducerent fideicommissum dupli uinculo: priori,
 quia in fideicommissis non minus attendimus mentem, quam uerba
 I. cum uirum prudentissimum. C. de fideicommiss. posteriori, quia ex
 consequenti fit illatio antecedentis, & dispositio defuncti, qui roga-
 uit filios emancipari uoluisse uidetur, ut liberi consequerentur her-
 ditatem ex tacito & præsumpto fideicommisso. Horum meminerunt
 moderni, in d. I. quamvis. & huic solutioni subscribo. Postremo non
 dissentit. I. hæredes. §. cum ita: filius enim defuncti in locum patris
 sui dicitur succedere, quod proculdubio fit potentia & priuilegio
 suitatis nam etiam trâmittit hæreditatem non aditam ad suum hæ-
 redem iuxta cōmunes illas conclusiones iuris. I. si fratri. C. de iur.
 deliberand. I. apud hostes. C. de suis & legit. hæredib. plenius per Ba-
 tol. transmissionis thema describitur in. I. uentre præterito. ff. de ac-
 quirēn. hæredita. non desunt, qui aliam afferant rationem sed debi-
 lem, ut puto, ut aiunt enim filium ideo unā cum nepte succedere,
 quia numerus resoluitur in singularem, maximè quando pluralitas
 continet diversos effectus, per textum cum ibi notat. in. I. falsa demō-
 stratio. §. si. ff. de conditionib. & demonstrationib.

Tādem, ut paucis absoluamus, & ne plus æquo longa rerum
 enarratione utamur, contraria omnia una solutione
 tollere possumus & ea generali, si dicamus in
 contrarijs legibus esse casus speciales,
 qui non sunt trahendi in conse-
 quentiam per textum
 in. I. 4. §. illud. ff.
 de fidei-
 commiss. libertatib.

NON me præterit, optime lector, compendiosam substitutionem longè copiosus à nostris interprætibus explicatam suisse: Verum cum eius ratio, ut comprehendosé thema legis enarrarem, admoneret: breuem eius enarrationem hoc libello sum complexus. Quod si interim nec ordo rerū, nec dictio tibi faciant satis, non est quod mibi uertas uitio, cum communes sententias sequutus, communī & vulgarī stylo usus fuerim. Quare temporis eius, quod ad scribendum consumpsī, quoniam in animo fuit, legis buius rationē habeas rogo, atque obsecro: sic enim fiet, ut nostro huic labori detrēctes minime: at potius hoc nostrum munusculum iucundus accipias.

V A L E.

Excudebat Tolosæ Guido Boudeuille.
M. D. XLV

Series Quaterniorum.

¶. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M.